

HAFTALIK BİLGİLENDİRME

RAPORU

2021

29 Kasım - 05 Aralık Günleri

İçindekiler sayfasındaki konu başlıklarına tıklayarak istediğiniz konu hakkında bilgi alabilirsiniz.

**Medya ve Kurumsal İletişimden Sorumlu
Genel Başkan Başkanlığı**

İçindekiler

KONUŞULMAMASI GEREKENLER-DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN KONULAR	3
29 KASIM-05 ARALIK 2021 HAFTASI ÖZEL GÜNLER	3
YÖNETİLEMİYEN EKONOMİNİN RESMİ VERİLERLE ÇÖKÜŞÜ	4
ASGARİ ÜCRETTARTIŞMALARINDA EMEKLİ MAAŞLARININ İÇLER ACISI HALİ GÖZ ARDI EDİLİYOR!	9
PARA POLİTİKASI KURULU, FAİZİ İNDİREREK KUR VE ENFLASYON ARTIŞINA BENZİN DÖKTÜ!	10
DÖVİZ BÜFELERİNE TEBLİĞİ DE YAPBOZ TAHTASI OLDU	11
BÜTÇEDE AÇIK BÜYÜYOR!	12
KONUT SAHİBİ OLMAK ARTIK OLANAKSIZ!	13
TÜKETİCİ GÜVENİ EN DÜŞÜK SEVİYEDE	14
EN DÜŞÜK ASGARİ ÜCRETE DOĞRU	14
UCUZ İŞGÜCÜNDE EN KÖTÜ LİGE GİRDİK	16
DOLARIN ATEŞİ ÇARKLARI YAKTI	17
AKARYAKITA ORTALAMA 3 GÜNDE BİR ZAM!	18
1 AYLIK ZAM FURYASININ Z RAPORU	19
AKLIMIZLA ALAY EDİYORLAR	20
YANGIN SOFRADA!	21
ÇALIŞMA HAYATINDA HAK İHLALLERİ	22
EV SAHİBİ OLMAK HAYAL OLDU	24
İNŞAATLAR DURMA NOKTASINDA	25
UN VE MAKARNAYA DA BÜYÜK ZAM	25
ÜRETİM DURABİLİR	27
ZARAR ÜZERİNE BİR SOĞUK ÇAY	27
'ÖZEL' ŞİRKETLERE GİZLİ KIYAKLAR	28
BAKANLIK BÜTÇESİ EV SAHİBİNE GİTTİ	29
RUHSAT BİLE YOKKEN GÖREVE BAŞLAMISLAR	29
ŞANS OYUNLARI DENETLENMİYOR	30
TÜRKBANK'A FAALİYET İZİNİ, İKTİDARIN YENİ KASA PLANIDIR	31
AKADEMİ BİLE TORPİLLE	31
ÖĞRETMENİN DERDİ MAAŞINDAN FAZLA	32
OKULLAŞMA DÜŞTÜ	33
220 BİN ÇOCUK YUVASIZ KALABİLİR	34
DÖVİZ KRİZİ SAĞLIK SİSTEMİNİ DE VURACAK	35
2,4 MİLYON DOZ AŞI ÇÖPE GİTMİŞ!	35
DENETİMSİZ ATIK BARAJI ÇÖKTÜ	36
HUKUK DEVLETİ, ŞEFFAF YÖNETİM VE DEMOKRASİ RAFA KALKTI	37
ADİL YARGILANMA HAKKI	38
5'TEN 70'E İŞKENCE	39
MEŞRULAŞAN ŞİDDET SEYİRCİ KALAN ADALET	40
DEMOKRASİDE GERİLEME TAM GAZ	43
ELEŞTİRİ TAHAMMÜLSÜZLÜĞÜ!	44
DIŞ POLİTİKA VE TEK ADAM YÖNETİMİNDE YALNIZLAŞAN ÜLKEMİZ!	47
YABANCIYA VE DOLARI OLANA CENNET, VATANDAŞA CEHENNEM	49

KONUŞULMAMASI GEREKENLER-DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN KONULAR

*Kutlama mesajlarının dışında dini konulara girilmemeli. Röportaj ve Televizyon programlarında konu ile ilgili gelen ısrarlı sorulara, laiklik vurgusu ile dini konuların siyasetin değil konu ile ilgili çalışan İlahiyat kökenli akademisyenler ile din alimlerinin vermesi gerektiğine vurgu yapılmalı. Siyasetin din konuşmasının dini siyasete alet etmek olduğu vurgusu yapılabilir. Camiye, kışlaya ve okullara siyaset sokulmamalı.

*Ak Parti'nin kendi içerisinde yaşadığı tartışmalara girilmemeli, konu ile ilgili sorular cevaplanmamalıdır. Bu konudaki en önemli yaklaşım "Biz de izlemekteyiz, demokrasimiz açısından gözlemekteyiz." yanıtıdır.

*Türk Ordusu ve Genel Kurmay Başkanlığı ile ilgili eleştirel söylemlerde bulunulmamalı. AKP'nin millet(Milliyetçilik) ve ümmet(Din) siyaseti üzerinden rant elde etmeye çalıştığı, bu ideal doğrultusunda duyguları sömürerek oyunu arttırma çabasında olduğu doğrudan olsa söylenecek tek bir cümle dahi rakibin eline çok önemli bir fırsat verebilir.

*Türkiye'nin etnik ve mezhepsel, cinsiyet ve sınıfsal yapılanmalarına yönelik daima birleştirici bir söylemde bulunulmalı. Söylemlerimiz Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlığı ortak paydasından hareket etmeli. Kurtuluş savaşındaki birliktelik ruhundan dem vurulmalı hak arayışlarımızı ve adalet söylemlerimizi belirli zümreler ve olaylar için değil kavramlar ve olgular için kullanmaya dikkat edilmeli.

*Parti'nin iç organlarında konuşulması gereken hususlar medya önünde konuşulmamalı. Ülkenin menfaati için ilkemiz daima 'Kol kırılır yen içinde kalır' olmalıdır. Parti için sorunların çözüm noktası medya ve kamuoyu değil parti içi organlardır. Parti sorunlarını kamuoyunda konuşmak 'Bunlar daha kendi sorunlarını çözemezken ülkeyi nasıl yönetecekler' algısı oluşturup, CHP'ye ve ülkenin geleceğine zarar vermektedir.

*Söylem oluştururken unutulmaması gereken yegane husus; doğru, güncel ve ilkelerini kapsar olmasıdır. Söylemlerinizi tamamen doğru olabilir fakat onun yeri, zamanı ve kime söylendiği son derece önemlidir. Püf noktası, kimin, ne zaman ve nerede söylediğidir.

*Sosyal medya hesaplarından yapılacak paylaşımlarda bireysel görüşler yerine parti politikasına uygun söylemler tercih edilmeli. Zamanlamanın önemini unutmamalıyız.

*Diğer önemli bir husus, bir şeyi sizin kaç kere söylediğiniz değil karşındakinin duyup duymadığıdır. Doğruları defalarca söylemekten çekinmeyin. Sizin tekrar dediğiniz karşındakinin ilk kez duyduğu olabilir. Tekrarın gücüne inanın.

*Eleştirel söylemlerimizi, projelerimizle desteklemeliyiz. Yanlışı gösterip, doğruyu anlatmalı, bunun adresinin de CHP iktidarı olduğu vurgusunu yapmalıyız.

*Her açıklamaya, herkese ve her soruya cevap verilmemeli. Düşük seviyeli söylemlerle ilgili sorulara muhatap almayarak cevap verilmeli. Muhatap almamak çoğu zaman en güzel cevaptır. Muhatap almadığımız ya da o seviyeye inmeyeceğimiz dile getirilmeli. Zira o tarz söylemlerde bulunan insanların amaçları bizleri o polemige sokmaktır, amaçlarına ulaştırmamak için verilecek tek cevap 'muhatap almıyoruz' olmalıdır.

29 KASIM-05 ARALIK 2021 HAFTASI ÖZEL GÜNLER

***29 Kasım Dünya Filistin Halkıyla Dayanışma Günü**

***30 Kasım 1925'de Tekke ve zaviyelerin kapatılmasına ilişkin kanun kabul edildi.** 13 Aralık 1925 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 677 sayılı kanun ile hayata geçmiştir.

***30 Kasım 1925'de TBMM kürsüsünün arkasındaki duvara Hakimiyet Milletindir yazısı asıldı.**

***30 Kasım Dünya Kentlerde Hayat Günü**

***30 Kasım Dünya Şoförler Günü**

***1 Aralık Dünya AIDS Günü**

***1 Aralık Dünya Barış Tutsakları Günü**

***2 Aralık Dünya Köleliğin Kaldırılması Günü**

***3 Aralık Dünya Engelliler Günü**

***4 Aralık Dünya Madenciler Günü**

*4 Aralık 1929'da Türk parasının değerini yükseltmek için alınacak önlemlerle her yerde **yerli malı kullanılmasını hedefleyen bir kararname yayımlandı.**

*5 Aralık 1934'de Türkiye'de kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanıyan kanun kabul edildi.

*5 Aralık Kadın Hakları Günü

*5 Aralık 2013'de Güney Afrikalı siyasetçi ve Nobel Barış Ödülü sahibi **Nelson Mandela hayatını kaybetti.**

*5 Aralık Dünya Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Gönüllüleri Günü (Dünya Gönüllüler Günü)

*5 Aralık Dünya Toprak Günü Toprağın sağlıklı olmasının önemine dikkat çekmek ve toprak kaynaklarının sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini savunmak amacıyla düzenlenir.

*5 Aralık Mühendisler Günü (Türkiye'de)

YÖNETİLEMİYEN EKONOMİNİN RESMİ VERİLERLE ÇÖKÜŞÜ

-Kısa Vadeli Dış Borç Stoku 125 Milyar Dolara Çıktı

- Türkiye'nin kısa vadeli dış borç stoku (orijinal vadesi bir yıldan kısa olan) Eylülde 125 milyar dolara yükseldi.
- Bu borcun 25,7 milyar doları kamu sektörüne (kamu bankaları), 26 milyar doları Merkez Bankasına, 73,3 milyar doları ise özel sektöre ait bulunuyor.
- Kısa vadeli dış borç stoku, geçen yılın sonuna göre 10,7 milyar dolarlık artış kaydetti. (2020 yılı sonunda kısa vadeyi dış borçlar 114,2 milyar dolardı) Bu dönemde kamu sektörünün kısa vadeli dış borcu 2,4 milyar dolar, Merkez Bankasının borcu 4,6 milyar dolar, özel sektör borcu ise 3,7 milyar dolar artı.

-Gelecek 12 Ayda 168 Milyar Dolar Dış Borç Ödenecek

- Dış borç pozisyonunun sürdürülebilirliği konusunda dünyanın en savunmasız ülkelerinden biri olan Türk lirasının ve son yıllarda yaşadığı devalüasyonlar nedeniyle **bir dış borç krizinin olgunlaşmaya başladığı** ileri sürülen Türkiye, gelecek 12 aylık dönemde 168 milyar dolarlık dış borcun ödemesini yapmak zorunda bulunuyor.
- Orijinal vadesi ne olursa olsun geri ödenmesi gelecek 12 aylık dönemde yapılması gereken bu dış borcun 37,3 milyar dolarlık kısmı kamu kesimi tarafından yapılacak. 26 milyar dolarını Merkez Bankası yapacak. Özel sektörün ise 104,7 milyar dolarlık dış borç ödemesi yapacak.
- Bu hesaplama Eylül 2021 sonu itibariyle yapıldı. 30 Eylül'den bu yana dolar kuru yüzde 25 oranında artış kaydetti. Kur yaklaşık 2,3 lira artış kaydetti. Dolayısıyla bu tablonun ortaya çıktığı Eylül sonundan bu yana, bu geri ödemeyi yapacak olan kesimlerin Türk lirası cinsinden finansman yükü 386 milyar lira arttı.

-Özel Sektör Kur Krizine 236 Milyar Dolarlık Dış Borçla Yakalandı

- Türk lirasının değerinin serbest düşüşe bırakıldığı kriz dönemine özel sektör 236,4 milyar dolarlık dış borçla girdi.
- Merkez Bankasının verilerine göre Eylül 2021 itibariyle 236,4 milyar dolar olan özel sektör dış borcunun 163,1 milyar dolarlık kısmı uzun vadeli, 73,3 milyar doları ise kısa vadeli borçlardan meydana geliyor.

-Merkez Bankası Brüt Rezervi: Zorunlu Karşılıkla Arttı

- **Brüt Rezerv (Varlık):** Merkez Bankasının, **brüt rezervi** (altın + döviz); döviz mevduatlarının zorunlu karşılık oranının 2 puan artırılarak yüzde 25'e kadar yükseltilerek bankaların Merkez Bankasına 4 milyar dolar yatırmaya zorlanmasının etkisiyle 5 – 12 Kasım haftasında 2 milyar 247 milyar dolar artarak 127 milyar 690 milyon dolara çıktı.
- Geçen hafta brüt **döviz rezervi** 905 milyon dolar artarak **86 milyar 695 milyon** dolara çıkarken, brüt **altın varlıkları** 1 milyar 342 milyon dolar artarak **40 milyar 995 milyon** dolara çıktı.
- **Borçlar (Yükümlülük):** Merkez Bankasının bilanço içi döviz ve altın borçları geçen hafta 4 milyar 685 milyon dolar artarak 112 milyar 526 milyon dolara çıkarken, bilançosunda gözükmeyen (bilanço dışı) **döviz ve altın swap borçları** ise 3 milyar 404 milyon dolar azalarak 63 milyar 647 milyon dolara indi.
- Swap dâhil toplam **döviz ve altın borçları 1 milyar 279 milyon dolar** artarak **176 milyar 173 milyon dolara** çıktı.

HAFTALIK BİLGİLENDİRME RAPORU MEDYA VE KURUMSAL İLETİŞİMDEN SORUMLU GENEL BAŞKAN BAŞDANIŞMANLIĞI

- **Net Rezerv:** Böylece Merkez Bankasının (*kamunun Merkez Bankasındaki mevduatı da borç kabul edildiğinde*) swap borçları dahil **net rezervi, 1 milyar 279 milyon dolar iyileşerek (eksi) -46,5 milyar dolar oldu.**
- IMF ile 2002 yılında imzalanan Stand-by anlaşması ile tanımlanan analitik bilançoya göre ise (kamunun döviz mevduatı Merkez Bankası borcu **sayılmadığında**) net rezervi ise 157 milyon dolar iyileşerek (eksi) – **35 milyar dolar oldu.**

-Sıcak Para

- Yabancıların Türkiye'deki hisse senedi, iç borçlanma kâğıdı, banka mevduatı ve swaplardan oluşan **sıcak para stoku** 5 - 12 Kasım haftasında, 12 milyon dolar daha azalarak **64,4 milyar dolara** geriledi. Sıcak para stoku bu haliyle yıl başındaki düzeyinin 24,6 milyar dolar altında bulunuyor.
- **Kur ve fiyat hareketlerinden arındırıldığında geçen hafta yabancılar net olarak 480 milyon dolarlık hisse senedi, 110 milyon dolarlık da (net) devlet iç borçlanma kâğıdı satın aldılar, şirket borçlanma kâğıtlarını da 4,7 milyon dolar artırdılar. Yabancı bankalar Türkiye'deki bankalardan olan swap alacaklarını ise 757 milyon dolar azalttılar. Dolayısıyla 5 -12 Kasım günleri arasında net 162 milyon dolarlık çıkış yaşandı.**
- Yabancıların mevduatları ise 11 milyon dolar azaldı.
- Yabancı yatırımcıların 12 Kasım itibarıyla Türkiye'deki portföylerinin 22,8 milyar dolarlık kısmı hisse senedi, 7,6 milyar dolarlık kısmı kamu ve özel sektör borçlanma kâğıdı ve repo, 29,4 milyar dolarlık kısmı döviz ve TL mevduatlarından, 4,6 milyar doları da swap alacaklarından oluşuyor.
- **Yabancı yatırımcılar kur ve fiyat değişimlerinden arındırıldığında bu yıl 1 Ocak – 12 Kasım günleri arasında hisse senedi ve iç borçlanma kâğıtlarında net olarak 903 milyon dolarlık alım yaptılar. Swap alacaklarını net olarak da 16 milyar dolar azalttılar. Dolayısıyla yılbaşından bu yana net sıcak para çıkışı (kur farklarından arındırılmış) 15,1 milyar dolar oldu.**

-AKP Bütçeden 1,2 Trilyon Lira Faiz Ödedi

- Devlet, bu yılın ilk 10 aylık döneminde bütçeden toplam 156,6 milyar lira faiz ödedi. Geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 31 oranında artan faiz ödemelerinin yıl sonunda 180 milyar liraya ulaşması bekleniyor. 2022 yılı için ise bütçeye 240 milyar liralık ödenek konuldu. **Ancak hem Türk lirasının son üç ayda yüzde 30 değer kaybetmesi hem de iç borçlanma faizlerinin yükselmesi nedeniyle 2022 yılı faiz ödemelerinin şimdiden 300 milyar lira sınırına dayandığı tahmin ediliyor.**
- Bütçeden yapılan faiz ödemelerin 104,1 milyar liralık kısmı iç borçlar, 34,5 milyar lirası, Hazinesin dış borçları, 18 milyar lirası ise hem iç hem de dış piyasalardan borçlanmak için kullanılan kira sertifikası ve diğer türev ürünler için yapılan faiz ödemelerinden oluşuyor.
- 156,6 milyar liralık faiz ödemesinin 44,1 milyar liralık (yaklaşık 5,3 milyar dolar) kısmı hem iç hem de dış borçlar için döviz cinsinden yapılan faiz ödemelerinden oluşuyor.
- **AKP Döneminde Yapılan Faiz Ödemesi:** Bu yıl yapılan faiz ödemeleriyle birlikte AKP döneminde bütçeden yapılan toplam faiz ödemeleri 1 trilyon 222 milyar liraya ulaştı.
- Bu ödemenin 939 milyar liralık kısmı iç borçlar için, 225 milyar lirası dış borçlar, 58,4 milyar lirası ise kira sertifikası ve benzeri hem iç hem de dışarıdan borçlanmak için kullanılan borçlanma araçları için ödendi.
- **Dolar Cinsinden: Her yılın ortalama dolar kurundan hesaplandığında ise bu dönemde bütçeden yapılan toplam faiz ödemesi 512,4 milyar dolara ulaşıyor.**
- Bu ödemenin ödenin de 419 milyar dolarlık kısmı iç borçlar, 79 milyar dolarlık kısmı bütçeden ödenek dış borçlar, 14,2 milyar doları ise diğer borçlar(kira sertifikası, türev ürünler vb.) için yapıldı.
- Bu arada hem iç hem de dış borçlar için döviz cinsinden borçlar için yapılan faiz ödemesi ise 90 milyar doları buldu.
- **NOT: Merkezi yönetim bütçesinden yapılan faiz ödemelerinin her yıl yaklaşık yüzde 30'unu döviz cinsinden iç ve dış borçlar için yapılan faiz ödemeleri oluşturuyor. TBMM'de görüşülmekte olan 2022 yılı bütçesindeki 240 milyar liralık faiz ödeneğinin de 70 milyar liralık kısmının (7,5 milyar dolar) bütçe teklifi oluşturulurken esas alınan 9,17 TL'lik 2022 yılı ortalama kur tahminiyle hesaplanan döviz cinsinden iç ve dış borçlar için ödenecek faizler için ayrıldığı tahmin ediliyor. Dolar kurunun şimdiden 11,3 TL'ye yaklaşması nedeniyle 2022 yılındaki döviz cinsinden borçlar için yapılacak faiz ödemesinin şimdiden 85 milyar lirayı bulduğu tahmin**

HAFTALIK BİLGİLENDİRME RAPORU MEDYA VE KURUMSAL İLETİŞİMDEN SORUMLU GENEL BAŞKAN BAŞDANIŞMANLIĞI

ediliyor. Dolayısıyla sırf bu nedenle 2022 yılı faiz ödemelerinin 255 milyar lirayı aşacağı şimdiden tahmin ediliyor.

-Kredi ve Mevduat Gelişmeleri

Mevduat

- Bankalardaki toplam mevduat, kurda o hafta yaşanan artışın de etkisiyle 114 milyar lira artarak 4 trilyon 480 milyar liraya yükseldi.
- TL cinsinden mevduatlar 30 milyar lira artarak ve 1 trilyon 936 milyar liraya çıktı.
- 668 milyon dolar artarak 256,8 milyar dolara yükselen döviz ve altın cinsinden mevduatların TL karşılığı ise 84,4 milyar lira artarak 2 trilyon 561 milyar lira oldu.
- **Dolarizasyon:** Döviz mevduatlarının toplam mevduattaki payı (dolarizasyon oranı) da yüzde 57'ye çıktı.
- **Dolarizasyon** oranı gerçek kişilere ait (vatandaşın tasarruf mevduatı) mevduatlarda ise yüzde 58'e çıktı. Gerçek kişilere ait döviz mevduatları 8 - 15 Kasım günleri arasında 652 milyon dolar artarak 161,4 milyar dolara yükseldi. *Gerçek kişilere ait döviz mevduatların TL karşılığı ise 55,3 milyar lira artarak 1 trilyon 610 milyar lira oldu.*

Krediler

- Bankaların verdiği krediler (*bankaların bankalara verdiği krediler hariç*) 8 - 12 Kasım günleri arasında, döviz kredilerinin TL karşılığında kurda o hafta yaşanan artışın da etkisiyle 57,1 milyar lira artarak 4 trilyon 260 milyar liraya yükseldi.
- Bu günler arasında TL krediler 21,6 milyar lira artarken, döviz cinsinden kredilerin TL karşılığında ise 35,5 milyar liralık artış oldu. Döviz kredileri dolar cinsinden 1,4 milyar dolar azalarak 160,5 milyar dolara geriledi.
- Yıl başından bu yana Türk lirası kredilerde yüzde 13 oranında artış, döviz kredilerinde ise (dolar cinsinden) yüzde 3 oranında azalma yaşandı.
- Bankaların zamanında tahsil edemediği krediler bu sürede 615 milyon lira daha artarak ise 154,1 milyar liraya çıktı.

-Vatandaşın Bankalara Borcu

- **Bankalara Ve Finansman Şirketlerine:** Vatandaşların bankalara ve finansman şirketlerine olan (konut, taşıt, ihtiyaç ve kredi kartı) borcu (takiptekiler de dahil) 5-12 Kasım günleri arasında 8,9 milyar lira daha artarak 980,1 milyar liraya yükseldi. Bu borcun 22,4 milyar lirası vadesinde ödenmediği için takibe alınan kredi ve kredi kartı borçlarından oluşuyor.
- **Bankalar ve finansman şirketlerine olan borcun 782,2 milyar lirası bireysel (konut, otomobil, ihtiyaç) kredilerinden, 197,9 milyar lirası da kredi kartlarından kaynaklanıyor. Son hafta tüketici kredilerinde 5,6 milyar liralık, kredi kartı borçlarında ise 3,4 milyar liralık artış oldu.**
- Yıl başından bu yana ise 80,5 milyar lirası (yüzde 11,5) tüketici kredilerinden, 47,3 milyar lirası (yüzde 31,4) da kredi kartlarından olmak üzere toplam 127,8 milyar liralık (yüzde 15) oranında artış yaşandı.
- **TAKİPTEKİ BORÇ:** Vatandaşların vadesinde ödeyemediği için bankalar tarafından icraya verilen takipteki borçları da 16,8 milyar lirası tüketici kredilerinden, 5,6 milyar lirası da kredi kartlarından olmak üzere toplam 22,4 milyar lira düzeyinde bulunuyor. Bankaların takipteki bu borçlarını düşük bir bedel karşılığında varlık yönetim şirketlerine devretmeleri nedeniyle takipteki borçlar olduğundan düşük gözüküyor.
- **Varlık Yönetim Şirketlerine Borç:** Bu arada bankaların vatandaşın zamanında tahsil edemedikleri için takibe aldıkları ancak daha sonra da varlık yönetim şirketlerine sattıkları alacaklarından kaynaklanan vatandaşın borcu da Mart 2021 sonu itibarıyla 30,3 milyar lira olarak açıklandı.
- **TOKİ'ye Olan Borç:** Vatandaşların taksitli konut alımları nedeniyle Toplu Konut İdaresine (TOKİ) olan borçları ise 26,4 milyar lira düzeyinde bulunuyor.
- **Toplam Borç:** Böylece **vatandaşların**, bankalara, finansman şirketlerine, varlık yönetim şirketlerine ve TOKİ'ye olan (tahsili gecikmiş borçlar da dahil) **toplam borcu 1 trilyon 37 milyar liraya ulaştı.**

HAFTALIK BİLGİLENDİRME RAPORU MEDYA VE KURUMSAL İLETİŞİMDEN SORUMLU GENEL BAŞKAN BAŞDANIŞMANLIĞI

-Bankaların Kara Listesi Kabarıyor

- Tüketici kredisi ve kredi kartı borcunu ya da her ikisini birden zamanında ödeyemediği için bankalar tarafından icraya verilen bu nedenle de ismi kredi "kara listeye alınan" vatandaşların sayısı artmaya devam ediyor.
- Bu yıl ocak-ağustos döneminde 693 bin 874 kişi tüketici kredisi, 310 bin 43 kişi ise kredi kartı borcunu ödeyemedi. Hem tüketici kredisi hem de kredi kartı borcunu ödeyemediği için takibe alınanlar ile birden fazla banka tarafından takibe alınanlar tek kişi sayıldığında bu yıl ocak-ağustos döneminde toplam 855 bin 412 vatandaş borcunu ödeyemediği için bankalar tarafından icraya verildi.
- Son beş yıl içerisinde bankalar tarafından icraya verildiği halde borcunu henüz ödeyememiş olanların sayısı ise bu dönemde 170 bin 413 kişi daha arttı.
- Böylece kara listedekilerin sayısı ağustosta 3 milyon 641 bin 907 kişiye yükseldi.

-Faiz Oranları: Merkez Bankası Düşürdü, Hazinesin Faizi Yükseliyor

Kredi ve Mevduat Faiz Oranları

- 12 Kasım itibariyle bankaların bir yıl vadeli TL cinsinden mevduata uyguladığı yıllık faiz oranı bir önceki haftaya göre 0,68 puan azalarak yüzde 14,42'ye geriledi, bir yıla kadar vadeli ticari kredi faizleri ise 0,01 puan artarak yüzde 18,54 oldu.

Merkez Bankası Faizi

- Merkez Bankasının enflasyonun yükselme eğilimine ve Türk lirasının yüksek oranlardaki değer kaybına aldırmadan, faiz indirimlerini sürdürdü.
- Artık bağımsızlığı kalmayan Para Politikası Kurulu 18 Kasım'da yaptığı toplantıda faiz oranlarını 1 puan daha düşürdü ve politika faizi olan bir hafta vadeli repo faizini yüzde 15'e çekti.
- Bankanın çeşitli yollardan bankalara verdiği paranın (19 Kasım itibariyle 375 milyar lira) ağırlıklı ortalama faizi de 19 Kasım itibariyle yüzde 15,56 oldu.

İç Borçlanma Kağıtlarının Faizi

- Merkez Bankasının faiz indirimine rağmen Hazine iç borçlanma faizleri ise yükselmeye devam etti.
- İki yıl vadeli devlet tahvilinin (**gösterge faiz**) 12 Kasım'da yüzde 17,65 olan faiz oranı 19 Kasım'da yüzde 18,79'a çıktı
- **Beş yıl vadelinin faizi yüzde 20,51'e, 10 yıl vadeli tahvilin faizi ise yüzde 20,24'e yükseldi.**
- Faiz oranları, önceki hafta sonuna göre iki yıl vadelide 1,14 puan, 5 yıl vadelide 0,86 puan, 10 yıl vadelilerde 0,70 puan yükseldi.
- **Merkez Bankasının faiz indirimi yüzünden enflasyon beklentilerinin yükselmesi ve Bankanın yükselecek enflasyonu kontrol etmek için ilerleyen aylarda daha yüksek oranlarda faiz artırmak zorunda kalacağına ilişkin tahminler iç borçlanma faizlerinin artmasına yol açıyor.**
- **Merkez Bankası bankaları fonlarken kullandığı repo faizini indirirken, ekonomideki diğer bütün faizlerin (kredi, iç borçlanma v.b) yükselmesine yol açıyor.**

Risk Primi (CDS)

- Türkiye'nin dış borçlarını geri ödeme (temerrüt) riskini gösteren CDS (*Kredi temerrüt sigortası- 5 yıl vadeli*) ise Merkez Bankasının faiz indirimi yüzünden geçen hafta da yüzde 7,5 oranında artarak yeniden 400 puan sınırını geçti ve 392,8 puandan 422,28 puana çıktı.
- **Böylece Merkez Bankası faiz indireceğim derken Türkiye'nin riskini artırarak dış borçlanma maliyetlerinin de artmasına yol açtı.**

-Sahipsiz Kalan Türk Lirasında Büyük Çöküş

- "Para politikasının", dünyada eşi görülmemiş şekilde "cari açığı azaltarak enflasyonu düşürme" iddiasına göre şekillendirildiğinin açıklanmasıyla birlikte serbest düşüşe bırakılan Türk lirası ABD doları karşısında 11,30 lira ile rekor düşük seviyeye indi.

HAFTALIK BİLGİLENDİRME RAPORU MEDYA VE KURUMSAL İLETİŞİMDEN SORUMLU GENEL BAŞKAN BAŞDANIŞMANLIĞI

- Paramızın değeri, Merkez Bankası Başkanının, Tayyip Erdoğan'ın TV'de verdiği talimata uyarak faiz indirmeye başlanacağına ilişkin ilk sinyali verdiği Eylül ayı başından bu yana düşüşe geçen Türk lirası, eylül, ekim ve kasım aylarında yapılan toplam 4 puanlık faiz indiriminden sonra büyük bir çöküş yaşadı, Ağustos sonunda 8,30 TL civarında olan dolar kuru geçen hafta sonu 11,30 liraya kadar yükseldi. Kur bu sürede yüzde 36 arttı. (**Doğru ifadeyle Türk Lirası yüzde 27 oranında değer kaybetti.**)
- Dolar kuru yıl başından bu yana yüzde 53,8, Euro kuru ise yüzde 40,4 oranında arttı. Diğer bir ifadeyle TL yıl başından bu yana dolara karşı yüzde 35, Euro'ya karşı ise yüzde 29 oranında değer kaybetti.
- Tek adam rejimiyle ilgili Anayasa değişikliğinin kabul edilmesi ve sonrasındaki gelişmelerin TL'nin değerinde yarattığı değişimler şöyle:

TL'NİN DEĞERİ		
Tarih	1 Dolar/TL	1 Euro/TL
3 Kasım 2002 AKP'yi iktidara getiren seçim günü	1,6700	1,6612
16 Nisan 2017 Anayasa Referandumu	3,6801	3,9083
17 Nisan 2018 Bahçeli'nin Erken Seçim Çağrısı Yaptığı Gün	4,0980	5,0747
19 Haziran 2018 Recep Tayyip Erdoğan'ın "Yetkiyi verin faizle şunla bunla nasıl uğraşılır göreceksiniz" dediği gün.	4,7545	5,4969
25 Temmuz 2018 - Tek adam Rejiminin ilk günü	4,6397	5,4071
31 Aralık 2020 (Bu yıl başı)	7,3405	9,0079
12 Kasım 2021	11,2900	12,6500

O GÜNDEN BUGÜNE KURDA YAŞANAN ARTIŞ (%)		
Tarih	Dolar	Euro
3 Kasım 2002 AKP'yi iktidara getiren seçim günü	576,0	661,5
16 Nisan 2017 Anayasa Referandumu	206,8	223,7
17 Nisan 2018 Bahçeli'nin Erken Seçim Çağrısı Yaptığı gün	175,5	149,3
19 Haziran 2018 Recep Tayyip Erdoğan'ın "Yetkiyi verin faizle şunla bunla nasıl uğraşılır göreceksiniz" dediği gün.	137,5	130,1
25 Temmuz 2018 - Tek adam Rejiminin ilk günü	143,3	134,0
31 Aralık 2020 (bu yıl başına göre)	53,8	40,4

O GÜNDEN BUGÜNE TL'NİN DEĞERİNDEKİ AZALIŞ (%)		
Tarih	Dolar	Euro
3 Kasım 2002 AKP'yi iktidara getiren seçim günü	-85,2	-86,9
16 Nisan 2017 Anayasa Referandumu	-67,4	-69,1
17 Nisan 2018 Bahçeli'nin Erken Seçim Çağrısı Yaptığı gün	-63,7	-59,9
19 Haziran 2018 Recep Tayyip Erdoğan'ın "Yetkiyi verin faizle şunla bunla nasıl uğraşılır göreceksiniz" dediği gün.	-57,9	-56,5
25 Temmuz 2018 - Tek adam Rejiminin ilk günü	-58,9	-57,3
31 Aralık 2020 (Bu yıl başına göre)	-35,0	-28,8

-İcra Dairelerindeki Dosya Sayısı 23,1 Milyonu Aştı

- Ulusal Yargı Ağı (UYAP) üzerinden alınan verilere göre bu yıl 1 Ocak- 19 Kasım günleri arasında icra ve iflas dairelerine toplam 6 milyon 784 bin yeni dosya geldi. Yeni gelen dosya sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 1 milyon 349 bin adet arttı. **Aynı dönemde 5 milyon 861 bin icra dosyası da sonuçlandırıldı.**
- İcra dairelerinde derdest bulunan dosya sayısı bir yıl öncesine göre 152 bin artarak 23 milyon 134 bin adet oldu.

-Tarımda Girdi Fiyatları Yüzde 28, Üretici Fiyatları Yüzde 23 Arttı

- Tarım sektörünün girdi fiyatlarında eylülde bir önceki aya göre yüzde 0,93 oranında artış yaşanırken, yıllık fiyat artışı ise yüzde 27,8 olarak gerçekleşti.
- Yıllık olarak enerji ve yağ maliyetleri yüzde 27,4, gübre maliyetleri yüzde 71,5, yem maliyetleri yüzde 27,9, makine bakım masrafları yüzde 22,2 oranında artış kaydetti.

HAFTALIK BİLGİLENDİRME RAPORU MEDYA VE KURUMSAL İLETİŞİMDEN SORUMLU GENEL BAŞKAN BAŞDANIŞMANLIĞI

- Tarım sektörünün üretici fiyatları ise ekim ayında bir önceki aya göre yüzde 1,7 oranında artış kaydetti. Üretici fiyatlarında yıllık artış ise yüzde 23,2 olarak gerçekleşti.
- Tarımsal girdilerdeki fiyat artışları ile tarım ürünleri üretici fiyatlarındaki artışlar, çiftçilerin maliyetlerinde yaşanan artışı ürünlerine yansıtamadığını açıkça gösteriyor.

-Konut Satışları

- Konut satışları ekimde bir önceki aya göre yüzde 6,6 oranında azalırken, geçen yılın aynı ayına göre yüzde 14,9 oranında artarak 137 bin 401 oldu.
- Ocak-ekim döneminde ise Türkiye genelinde toplam 1 milyon 86 bin 539 konutun satışı gerçekleştirildi. Konut satışlarında geçen yıla göre yüzde 15,2 oranında azalma yaşandı.
- Konut satışlarındaki azalma kredi kullanılarak alınan konutlardan kaynaklandı. 2020 yılının ilk 10 aylık döneminde 534 bin 256 olan kredili konut satışı bu yıl 209 bin 904'e kadar indi. Kredi faizlerinde yaşanan yükselme kredili konut satışlarını azalttı.
- İkamet amaçlı bina inşaat maliyeti eylülde bir önceki aya göre yüzde 0,26 oranında arttı. Artış tümüyle malzeme fiyatlarından kaynaklandı. Malzeme fiyatlarının yüzde 0,46 oranında arttığı eylülde işçilik maliyeti ise yüzde 0,22 oranında düştü.
- İnşaat izinleri: Bu arada bu yıl ocak-eylül döneminde 480 bin 293 daire için inşaat ruhsatı verildi. İnşaat ruhsatı verilen daire sayısı geçen yıla göre yüzde 33,4 oranında artış gösterdi.
- Yapı kullanım izni verilen daire sayısı ise aynı dönemde yüzde 1,5 oranında azalarak 418 bin 221'e indi.

ASGARİ ÜCRET TARTIŞMALARINDA EMEKLİ MAAŞLARININ İÇLER ACISI HALİ GÖZ ARDI EDİLİYOR!

Yeni asgari ücretin tespiti tartışmalarında emekli maaşlarının içler acısı hali göz ardı ediliyor. AK Parti iktidarı öncesinde uzun yıllar hep asgari ücretin üzerinde olan en düşük emekli aylığı, AK Parti hükümetlerinin uyguladığı politikalarla asgari ücretin yarısına ve sefalet düzeyinin altına geriledi. İvedilikle 800-900 TL olan ve halen hazine desteğiyle 1.500 TL olarak ödenen en düşük emekli aylığı asgari ücret düzeyine yükseltilmelidir!

Aralık ayında toplanacak Asgari Ücret Tespit Komisyonu öncesinde 2022 başında yürürlüğe girecek asgari ücrette yapılacak artışla ilgili tartışmalar sürerken asıl gölgede kalan ve süratle çözümlenmesi gereken konu kanımca emekli aylıklarının sefalet düzeyine gerilemesiyle ortaya çıkan içler acısı tablo ve asgari ücretin yılda bir kez belirlenmesi!

İktidarın yıllardır uyguladığı politikalarla asgari ücret insanca yaşanabilecek temel ücret olmaktan çıkarken bunun yanında uzun yıllar boyunca hep asgari ücretin üzerinde olan en düşük emekli aylığı da AK Parti hükümetlerinin emekliyi yok sayan yaklaşımıyla asgari ücretin altına indi. Başta asgari ücret olmak üzere tüm maaşlı-ücretli kesimin gelirleri ve alım gücü enflasyon ve kur artışlarıyla açlık ve yoksulluk sınırının altında. Türk-İş Başkanı asgari ücrette 45 yılın en yüksek artışını beklediklerini söylerken DİSK asgari ücretin en az 5.200 TL olması gerektiğini açıkladı.

✓ Güncel ekonomik koşullarda adı üzerinde en alt düzeydeki asgari geliri tanımlayan **asgari ücretin 5.500-6.000 bin TL** düzeyinde olması ve hızlı enflasyon artışına karşı alım gücünün korunması için de yılda bir değil **6 ayda bir belirlenmesi** kaçınılmazdır!

En düşük ücreti simgeleyen asgari ücretin vergiden istisna tutulması ve net olarak çalışanın eline geçmesi yine kaçınılmaz bir gerekliliktir. Tüm bunların ötesinde sayıları 13 milyona yaklaşan ve insanca bir gelirle yaşamayı hak eden emeklilerinin içinde bulunduğu sefalet tablosu, asgari ücretle birlikte eş zamanlı ve öncelikli ele alınarak çözümlenmesi gereken hayati önemde bir konudur.

SGK'nın içi boşalırken bütçe açıkları her yıl rekor kırıyor. Sadece son üç yılda tek kişi yönetimine geçişten bu yana 2018'de 15,7 milyar olan SGK'nın bütçe açığı, 2019'da 39,9 milyar liraya 2020'de 69,4 milyar liraya ulaştı. Bu yılın sekiz aylık verilerine göre açık, 24,2 milyar TL. Muhtemelen yılsonunda 70-80 milyar TL olacak. SGK'nın bütçe açıkları hazineden yapılan kaynak aktarımlarıyla kapatılarak kurum ayakta tutuluyor. 2008 yılında yapılan düzenleme ile hazine, her yıl SGK'nın prim gelirlerinin yüzde 25'i tutarında bir kaynağı 'devlet prim katkısı' adı altında kuruma aktarıyor.

HAFTALIK BİLGİLENDİRME RAPORU MEDYA VE KURUMSAL İLETİŞİMDEN SORUMLU GENEL BAŞKAN BAŞDANIŞMANLIĞI

2020 yılında bu ad altında yapılan hazine katkısının 85 milyar TL olduğu düşünülürken **sadece geçen yılki gerçek açık tutarı 154,4 milyar TL!** Dolayısıyla hazinenin yüzde 25'lik prim desteği de ilave edildiğinde SGK'nın açıkları olağanüstü boyutlarda ve üzeri bu yan desteklerle örtülüyor. İktidar, emekli aylık bağlama oranlarını düşürerek, EYT'lilerin emeklilik haklarında ayak sürüyerek kurumun tamamen çökmesini, açıklarının büyümesini ve sosyal güvenlikteki vahim tabloyu gizlemeye çalışıyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan, 40 yıl önceki SSK'yı gündeme getirerek kendi iktidarında SGK'yı batırdıklarını, kurumu tükettiklerini, özel hastanelere ve şehir hastanelerine aktarılan sağlık ödemeleriyle SGK'lıları perişan ederken, milyonları çok düşük emekli aylıklarına mahkûm edip birkaç yandaş müteahhit ve özel hastane zincirlerini ihya ettiğini söyleyemiyor! TÜİK'in verileriyle Ağustos 2021 itibarıyla yüzde 30,5 olan resmi kayıt dışı istihdam oranı kadın çalışanlarda yüzde 38 düzeyinde ve neredeyse her 2 kadın çalışandan birisi sigortasız, sosyal güvencesiz olarak istihdam ediliyor. Bir yandan kayıtlı çalışanlar adına işverenlerin ödemesi gereken prim alacaklarını tahsil edemediği için defalarca çıkartılan vergi barışı yasalarıyla 150 milyara varan prim alacağını yapılandırmasına karşın tahsil edemeyen SGK diğer yandan da 10 milyona ulaşan kayıt dışı istihdamın boyutları nedeniyle milyonlarca çalışan adına işverenlerden tek kuruş prim alamıyor.

✓ İktidar, SGK primlerini ödeyemeyen, çalışanlarını kayıtlı olarak istihdam eden işletmelere yapılandırma adı altında ağır gecikme faizleri ve cezalarla sözde prim borcunu ödeme imkânı sunduğunu söyleyip borçları daha da ödenemez hale getiriyor.

Diğer yandan kayıt dışı istihdamın üzerine giderek prim gelirlerini artırmaktansa kurumun mali tablosunu gerekçe gösterip emekli aylıklarını düşürme, aylık bağlama oranlarını azaltma, emekli maaşlarını yüzde 20'ye varan resmi enflasyon karşısında yüzde 3-8 oranındaki zamlarla geçiştirme yoluna gidiyor.

İktidarın yaptığı düzenlemelerle aylık bağlama oranları düşürülerek emekli olanlara 800-900 TL aylık bağlanırken, CHP'nin konuyu gündeme taşıması ve takipçisi olması sonucunda şimdi hazine desteğiyle en düşük emekli aylığı 1.500 TL'ye tamamlanıyor. Ancak bu emekliye sağlanan yasayla güvenceye alınmış, kesinleştirilmiş bir hak değil, geçici bir düzenleme. Kaldı ki hazine desteğiyle aylığı 1.500 TL'ye tamamlanan emekli, kendi aylığı 1.500 TL seviyesine gelene kadar emekli maaş zamlarından yararlanamıyor. Yarın hazine desteğini kestiği anda milyonlarca emekli 800-900 TL'lik aylıklarla yaşamaya mecbur kalacak.

Hayatı boyunca çalışmayan ve sigorta primi ödemeyen bir kişi 65 yaşına geldiğinde kendisine otomatik olarak **865 TL 65 yaş yaşlılık aylığı bağlanıyor**. Şayet eşi de aynı konumdaysa aynı tutarda eşine de aylık bağlanıyor. İkisinin yaşlılık aylığı toplamı yıllarca çalışıp SGK'ya prim ödeyen ancak 800-900 TL emekli maaşı bağlanarak **hazine desteğiyle 1.500 TL'ye tamamlanan SGK emeklisinden daha fazla!**

PARA POLİTİKASI KURULU, FAİZİ İNDİREREK KUR VE ENFLASYON ARTIŞINA BENZİN DÖKTÜ!

Merkez Bankası Para Politikası Kurulu kasımda da faizi indirerek kur ve enflasyon artışına adeta benzin döktü. Yüzde 15'e düşürülen politika faizi resmi enflasyonun yaklaşık 5 puan altına indi. Geçen hafta hazine borçlanma ihalesinde oluşan faiz ise yüzde 19,44! Merkez Bankası Başkanı görevdeki 8 ayında kuru yüzde 50 artırırken Merkez Bankası tarihinde ilk kez kritik faiz kararı 5 dakika gecikmeli açıklandı. Bu 5 dakika, Merkez Bankası'nın iyice tükenen itibarına ağır hasar verdi!

Merkez Bankası-PPK politika faizinde 1 puan daha indirim yaparak yükselen enflasyona rağmen üç peş peşe faiz indirimlerini sürdürdü ve politika faizini yüzde 15'e çekti. Üç ayda 4 puanlık faiz indirimi sonrasında halen yüzde 19,86 düzeyinde olan ve muhtemelen 3 Aralık'ta açıklanacak kasım ayı verisiyle yüzde 20'nin üzerine çıkması beklenen resmi TÜİK enflasyonu faiz arasındaki makas yaklaşık 5 puan açıldı. Resmi enflasyonun 5 puan altındaki TL faizinin TL'deki değer kaybını ve TL'den kaçışı daha da hızlandıracağı açık olduğu halde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın talimatı ve ısrarına boyun eğen Merkez Bankası yönetimi ve PPK üyeleri, ekonominin değil siyasetin gereğini yerine getirdi. Beklediği gibi Merkez Bankası'nın ardından 3 kamu bankası da rutin şekilde konut kredisi ve ağırlıklı müteahhitlere yönelik kurumsal ticari kredi faizlerini 1 puan düşürdüklerini açıkladılar.

Merkez Bankası'nın ve ardından kamu bankalarının faiz indirimlerine karşılık piyasa faizlerinde bir değişiklik olmadığı gibi yüzde 15 faizle krediye hücum eden, yatırıma koşan da yok. Anlaşıldığı kadarıyla Merkez Bankası-PPK, çaresizlikle siyasi talimatlı faiz indirimine gerekçe üretmek için oldukça zorlanmış. Öncelikle gıda ve enerji başta olmak üzere ithalat fiyatlarında artışların olumsuz etkisi söz konusu ise faizi düşürüp döviz kurlarını uçurmanın, üzerine benzin dökmenin mantığı izahı nedir?

Ayrıca hem fiyat artışlarının geçici olduğunda ısrar edilirken aynı zamanda da fiyat artışları ve enflasyondaki yükselişin 2022'nin ilk yarısında da süreceği itiraf ediliyor! Bir yandan da faiz indirimi için elde kalan sınırlı alanın aralık ayında kullanılarak, faizde indirimde devam edileceğini dile getirilen Merkez Bankası, kendi kendiyile çelişip tekzip ediyor. Merkez Bankası-PPK alınan kararların 'ticari krediler üzerinde olumlu etkilerinin gözlemlendiğini' vurgulamasına karşın üç kamu bankası dışında faiz indiren de kredi dağıtan da ortada görünmüyor. Hazine bile geçtiğimiz hafta iki gün art arda yaptığı ihalelerde yüzde 19,44 faizle bankalardan borçlandı!

Kamu bankaları da muhtemelen düşürdükleri faizle, zararı hazineye yıkılmak üzere verdikleri konut ve kurumsal kredileri başvuran herkese değil iktidar müteahhitlerine ve iktidardan torpilli olanlara veriyorlar. Kaldı ki mevcut koşullarda kamu bankalarından enflasyonun 5 puan altında faizle torpilli kredi alanların bu krediyle yatırım yerine döviz ve altın alıp istiflemeleri büyük olasılık! Bunun yanı sıra bireysel ihtiyaç kredilerinde ve tüketici kredilerinde faiz indirimi yapılmaması bile kamu bankalarının gerçekten darboğazda olan, sıkıntı içindeki kesimleri önceleyen bir kredi politikası izlemeyeceklerinin işareti.

Faiz indirerek insanları TL'den ve TL tasarrufundan kaçırarak, kurları serbest uçuşa geçiren bunun sonucunda her şeyin zamlanmasının yolunu açan Merkez Bankası değil mi? Merkez Bankası kararı öncesinde 10,20 dolayında olan dolar/TL kuru kararın ardından 11,50-11,60' kadar çıkarak geçen haftayı 11,04 TL'den kapattı. Euro 12, sterlin 15 TL'nin üzerine çıktı. Ertesi gün de hemen benzine, motorine, LPG'ye yüklü zamlar yapıldı. Akaryakıt istasyonlarında zam gelmeden deposunu doldurmak isteyenler araçlarıyla yüzlerce metrelik kuyruklar oluşturdu. Bu tabloda Merkez Bankası kararının etkisinin olmadığı söylenebilir mi? Mart ayında göreve geldiğinde 7,28 TL'den aldığı Dolar/TL kurunu 18 Kasım'da 11 TL'nin üzerine çıkartarak sekiz ayda doların TL karşısında yüzde 50 dolayında değer kazanmasına ve TL'nin de değer kaybetmesine zemin hazırlayan Merkez Bankası Başkanı Kavcıoğlu, Merkez Bankası yasası ve unvanının gerektirdiği idari yükümlülüklerine aykırı şekilde, 'ağır görev ihmali ve yetkisini kötüye kullanma' tavrı içindedir. **Merkez Bankası Yönetim Kurulu ve Merkez Bankası İdare Meclisi süratle bunu gündemine alarak idari inceleme başlatmalıdır.**

Aynı zamanda 18 Kasım'daki PPK toplantısında Merkez Bankası tarihinde bir ilk yaşandı. PPK kararı rutin olarak saat 14.00'da açıklanırken bu kez 5 dakika gecikmeyle açıklandı. 5 dakikalık sürede dövizde, olağanüstü iniş-çıkışlar yaşandı. Artık online işlem yapma olanaklarının yaygınlığı ve saniyeler içinde alım-satım-transfer yapma kolaylığı dikkate alındığında 5 dakika oldukça uzun bir süre ve milyar dolarların alınıp-satılmasına, transfer edilmesine yeter de artar bile!

Merkez Bankası, her ne kadar gecikmenin 'teknik nedenlerden' kaynaklandığını açıklasa da iç ve dış piyasalarda, zihinlerde soru işaretlerinin oluşmasına zemin hazırladı. Merkez Bankası'nın kurumsal itibarı ağır hasar aldı. Kararın açıklanmasındaki **bu gecikmenin nedeni ve bu sürede yapılan döviz işlemlerinin tutarı kamuoyuna şeffaf bir şekilde açıklanmalıdır!**

DÖVİZ BÜFELERİNE TEBLİĞİ DE YAPBOZ TAHTASI OLDU

Döviz büfelerine yeni yükümlülükler ve değişiklikler getiren tebliğin yarattığı tartışmalar ve kargaşa ardından tebliğde yeniden değişiklik yapıldı. Sadece bu bile mevcut Tek kişi yönetim sisteminde işlerin yürütümü ve yapılan düzenlemelerdeki liyakatsızlığı, devletteki dağınıklık ve iletişimsizliği, devlet bürokrasisinin bir tebliği dahi yazamayan kadroların eline kaldığını apaçık sergilemektedir!

Geçtiğimiz ay Hazine ve Maliye bakanlığı 32 Sayılı Kambiyo Rejimi ve Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Karar'da yaptığı değişikliklerle kamuoyunda 'Döviz Büfesi' olarak bilinen Altın ve Döviz Alım Satımına Yetkili müesseselere yönelik bazı yeni düzenlemeleri yürürlüğe koydu. Ülke çapında tartışmalara ve tepkilere neden olan düzenlemeyle, döviz büfelerinde yapılan alım-satım işlemlerine kimlik ibrazı zorunluluğu getirilirken, bu işletmelerin hisse devri, ortaklık yapısı, sermaye yükümlülükleri konusunda da yeni koşullar devreye sokuldu. Kasalarında nakit 10 milyon TL sermaye bulundurma ve adres değişikliğinde 3 milyon TL harç yatırma şartı üzerine çoğu işyerinin kepenk indirmeye zorlanacağını, binlerce çalışanın işsiz kalacağını, serbest piyasadaki işlemlerin tezgâh altına ineceğini açıklayan Yetkili Müesseseler Platformu ülke çapında 852 döviz büfesinde bir günlük kepenk kapatma ve protesto eylemi gerçekleştirdi.

İktidarın hiçbir tarafla görüşmeden görüş ve önerileri almadan yaptığı bu düzenlemeleri kısa sürede tekrar değiştirilmek zorunda kalacağını **daha önceki değerlendirmelerimde öngörmüştüm.** Nitekim geçtiğimiz hafta tebliğde tekrar değişikliğe gidilerek döviz alım satımlarında 100 dolar ve karşılığı TL ile üzerindeki işlemlerde kimlik ibrazı zorunluluğu getirilerek 100 doların altındaki işlemlerde bu şart gevşetildi.

Ancak 18 Kasım'daki resmî gazetenin mükerrer sayısında yayınlanan bu değişikliğin değişikliğinde yazım yanlışları ve ifade düşüklükleri nedeniyle Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın işlemlere limit getireceği, sınırlama uygulanacağı, müdahale edileceği algısı oluşunca döviz piyasaları hareketlendi ve panik haliyle kurlar yükselişe geçti. Merkez Bankası Para Politikası Kurulu'nun faiz kararının alınacağı gün yayınlanan bu 'değişikliğin değişikliği' ile döviz alış-satışında 100 doların altında işlemler için kimlik tespiti zorunluluğu kaldırıldı, bakanlığa da işlem limitlerini belirleme yetkisi verildi. Ancak tebliğ değişikliğindeki 'işlem limitlerini belirlemeye' ifadesi 'işlem tutarlarına limit getirildiği düzenlemenin net olmadığı' eleştirileriyle piyasalar karışınca aynı gün mükerrer resmî gazetenin de mükerrer sayısı çıkartılarak 'değişikliğin değişikliğinde tekrar değişikliğe' gidildi.

Piyasaların diken üstünde olduğu, herkesin Merkez Bankası faiz kararı ve kurlardaki gelişmelere kilitlendiği bir günde çifte mükerrer resmî gazete yayınlanarak bir tebliğin aynı gün iki kez değiştirilmek zorunda kalınması **ekonomi yönetiminin aczini devletteki bürokratik çözüme ve tahribatın boyutlarını ortaya koymaktadır!**

BÜTÇEDE AÇIK BÜYÜYOR!

Ekim ayı bütçe açığı 17,5 milyar olurken Ocak-Ekim dönemi açığı 78,5 milyar TL oldu. 2021 bütçesinde 225 milyar olarak öngörülen açık hedefinin oldukça gerisinde kalınması son iki ayda harcamalara hız verileceğinin işareti. Faizde 'NAS' uyarısıyla din-inanç istismarı yapan iktidar, bütçede faize ayırdığı payı katlayıp nas yerine faiz lobisini ihya ediyor. Bütçe rakamlarındaki bazı gelişmeler iktidarın seçim hesabını saklı tuttuğunu gösteriyor!

Hazine ve Maliye Bakanlığı Ekim 2021 aylık ve Ocak-Ekim dönemi 10 aylık bütçe uygulama sonuçlarını açıkladı. Buna göre ekimde bütçe giderleri 131,4 milyar, bütçe gelirleri ise 114 milyar TL oldu. Ekimde aylık bütçe açığı 17,5 milyar tutarında gerçekleşirken, bir ayda faiz dışı giderlere 117 milyar TL harlandı. Ocak-Ekim dönemi 10 aylık sürede ise bütçe giderleri 1 trilyon 183 milyar, gelirler 1 trilyon 104 milyar TL olurken bu tutarın 904,5 milyarı vergi gelirlerinden sağlandı. Rakamlara bakılırsa 10 aylık bütçe açığı toplamı 78,5 milyar, faiz dışı denge ise 78 milyar TL tutarında gerçekleşti.

Bütçe giderleri ekim sonu itibarıyla geçen yılın Ocak-Ekim dönemine kıyasla yüzde 34,6 artarak yüzde 19,8'lik resmi enflasyonun iki katına yaklaşmış. Dolayısıyla bütçe harcamalarının enflasyonun oldukça üzerinde yükseldiği anlaşılıyor. Buna karşılık bütçe gelirlerinde geçen yılın aynı döneminde gerçekleşen artış yüzde 22,9 düzeyinde.

Bütçe verilerindeki dikkat çeken gelişmelerden birisi personel giderleri için ayrılan ödeneğin onda birinin tek başına ekim ayında harcanmış olması ve Ocak-Ekim döneminde personel ödeneklerinin yüzde 90'ının kullanılması. Dolayısıyla kasım ve aralık aylarına 2021 bütçesinde ayrılan personel ödeneğinin yüzde 10'u, yani onda biri kalmış durumda ve bu da yılsonu itibarıyla personel giderlerinde ödeneğin aşılacağını işaret ediyor.

TBMM'de görüşmeleri süren 2022 bütçesinde personel giderlerinin 2021 bütçesine göre yüzde 28,2 artırıldığı göz önünde tutulduğunda gerek 2021 personel ödeneklerinin aşılacak olması gerekse 2022'de yüzde 30'a varan bir personel gideri artışının öngörülmesi iktidarın örtülü bir seçim hazırlığında olduğunu bu çerçevede seçmeni etkilemek için kamuya personel alımlarına hız verileceğini gösteriyor. Aynı şekilde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yayınladığı kamuda tasarruf genelgesine rağmen mal ve hizmet alımı giderlerine ayrılan ödeneğin yüzde 95'i Ocak-Ekim döneminde kullanılmış. Kamuya yapılacak mal-hizmet alımları için kasım-aralık aylarına kalan ödenek ayrılan toplam ödeneğin yüzde 5'i kadar. Bu nedenle mal ve hizmet alımlarında da son iki ayda harcamaların artacağını bütçe ödeneğinin aşılacağını öngörebiliriz.

Ocak-Ekim döneminde 2021 bütçesindeki faiz giderleri kaleminde yer alan tutarın da büyük ölçüde tüketildiği geçen yıla göre ekim ayında yüzde 20, on ayda ise yüzde 30 düzeyinde faiz giderlerinde artış yaşandığı görülüyor. Bu yılın bütçesinde 179,5 milyar TL olan faiz harcamalarının da aşılacağı anlaşılırken 2022 bütçesine faiz için 240,4 milyar TL ödenek konulduğu dikkate alındığında bu yılın bütçesinde yüzde 13 olan faiz gideri payının 2022 bütçesinde yüzde 14'e yaklaşacağı anlaşılıyor. Sadece faiz kalemi ödeneklerindeki bu tablo bile Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ve başında bulunduğu iktidarın faiz söylemlerinin aldatmaca ve samimiyetsiz olduğunu gösteriyor. Bugüne kadar faizi enflasyonun sebebi olarak gördüğünü söyleyen Cumhurbaşkanı Erdoğan şimdi söylem değişikliğine giderek faizi 'nas (ayetin emri)' ile izah edip din ve inanç istismarına yönelirken altına imza atıp meclise gönderdiği bütçede ise en büyük payı faiz lobisine, tefecilere ayırıyor. Öyle ki kendi imzasıyla yürürlüğe koyduğu 2022-2024 Orta Vadeli Programı'nda 2023 ve 2024'te de bütçedeki faize ayrılacak payın katlanarak artması, 400 milyara yaklaşması hedefleniyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın faizcileri ödüllendiren bu yaklaşımı, hazırladığı bütçelere de somut şekilde yansırken, din-inanç-ayet gerekçesiyle Merkez Bankası faizlerini düşürme baskısı ve sonrasında yaratılan ekonomik kaos, kur ve enflasyon artışları millete refah değil açlık, yoksulluk, işsizlik, umutsuzluk getiriyor.

Bütçeyle faiz lobisini Merkez Bankası'nın zoraki faiz indirimi kararlarıyla döviz lobisini besleyip ihya eden Cumhurbaşkanı Erdoğan yönetimi, halkın sırtından çevresindeki bir avuç kişinin servetlerini katlayıp, daha da zenginleşmesine zemin hazırlayan bir ekonomik senaryoyu 'dinin emri' kisvesiyle uyguluyor. 2021 bütçesinde yılsonu açık hedefi 245 milyar TL olmasına karşılık ekim sonunda 10 aylık açık toplamı 78,5 milyar TL ve öngörülen açık hedefinin üçte biri düzeyinde. Perde gerisindeki gerçek, yılın kalan son iki ayında harcamalara hız verileceğini, kamu harcamalarının, ödeneklerin seferber edileceğini gösteriyor.

Hazine ve Maliye Bakanı Lütfü Elvan'ın bütçe açığının GSYH'nin yüzde 3,5'unun altında kalması yönündeki mali çıpa hedefinin sağladığı bu sonucun ve mali disiplin çabalarının Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı fazla memnun etmediği, harcamalarının engellenmesinden hoşlanmaması yanında, Elvan'ın ilkeli duruşunun kabinde rahatsızlık yarattığı ve bu yüzden **görevden ayrılması ya da 'affedilmesinin' sürpriz olmayacağı söylenebilir.**

KONUT SAHİBİ OLMAK ARTIK OLANAKSIZ!

Merkez Bankası'nın Eylül 2021 konut fiyat artışı ve metrekare başına konut birim maliyet endeksleri geniş kitlelerin konut sahibi olmasının olanaksız hale geldiğini gösteriyor. Yakın gelecekte 'evsizler ordusunun' hızla büyüyeceği ve sosyal yaraların artacağı gözleniyor. Konut metrekare birim maliyeti 5 bin TL'ye yükselirken, konut fiyat endeksindeki artış bazı bölgelerde 2 kata, kıyı illerinde 3 kata yaklaşmış bulunuyor.

Merkez Bankası'nın 2017 yılını baz alarak (2017=100) 4 yıldan bu yana yayınladığı konut fiyat endeksinin Eylül 2021 verileri günümüz ekonomik koşullarında ülkedeki geniş kesimlerin konut sahibi olmasının tamamıyla hayale dönüştüğünü ve olanaksızlaştığını gösteriyor.

Merkez Bankası verilerine göre, Eylül ayında konut fiyatları geçen yıla göre yüzde 35,5, bir önceki aya göre ise yüzde 3,5 yükseldi. Tüketici enflasyon artışının ekim ayı itibarıyla resmi TÜİK verisiyle yüzde 19,86 olduğu göz önünde tutulduğunda konutlardaki fiyat enflasyonu artışı iki katına yakın yükselmiş.

Dolayısıyla konut sahibi olmak yüzde 15'e düşürülen faizler karşısında bankalarda TL mevduat sahibi olarak elde edilecek getirinin iki katından fazla kazanç sağlayan bir yatırıma dönüştü. Covid-19 döneminde özellikle kıyı şehirlerinde artan konut talebi fiyatların bu bölgelerde hızla yükselmesini tetiklemiş görünüyor. 2021'de salgın etkisine yükselen enflasyon da eklenince kıyı kentlerdeki il ve ilçelerde konut fiyat artışları Ankara-İstanbul gibi büyük şehirleri yakaladı ve bazı bölgelerde geçti.

Merkez Bankası konut fiyat endeksinin baz yılının 2017 olduğu, diğer deyişle bu yıla ait fiyatların 100 kabul edildiği düşünüldüğünde Eylül 2021 itibarıyla 4 yılda ülke genelinde ortalama konut fiyat endeks artışı yüzde 198,8 oldu. Bu oran dört yılda konut fiyatlarının iki kata yakın arttığını gösteriyor. Diğer deyişle bugün bir ev almak isteyen kişi aynı konuta 2017'dekinin iki misli fiyat ödemek zorunda.

İller ve bölgeler itibarıyla Merkez Bankası verilerine bakıldığında konut fiyatlarının en hızlı yükseldiği bölge Aydın-Muğla-Denizli. Bu bölgede konut fiyatları 2017 bazlı endekse göre Eylül 2021 itibarıyla yüzde 264,2 yükselerek bir anlamda üç katına yaklaşmış.

Bu bölgeyi yüzde 247,9 ile Antalya-Burdur-Isparta bölgesi izlerken büyükşehirler arasında son 4 yılda en yüksek artış yüzde 108,2 ile İzmir'de gözleniyor. Konut fiyat endeksi artışları 2017 bazlı hesaplama göre Ankara'da yüzde 85,9, İstanbul'da ise yüzde 70 düzeyinde.

Gerek konut fiyat artışları gerekse konut metrekare birim maliyet artışları dikkate alındığında ortalama 90 metrekarelik bir konutun maliyeti 450 bin TL düzeyinde.

✓ Buna konutun bulunduğu semt, vergiler, müteahhit kârı vb. eklendiğinde ortalama bir konut fiyatı en az 650-900 bin TL arasında. Üstte endeks artışlarını aktardığım iller bazında ise bu fiyatlar otomatik şekilde en az 1 milyon 200-1 milyon 500-2 milyon arasına yükseliyor.

Bu fiyatlarla alt ve orta gelir düzeyine sahip geniş kesimlerin konut sahibi olması, insanca yaşayabileceği bir eve sahip olması olanaksız. Konut kredilerinde (ipotekli konut satışı) gerçekleşen sert düşümlere bakıldığında yükselen enflasyon, artan kurlar ve eksiye düşen alım gücü nedeniyle konut kredisi taksitlerini ödeme gücüne sahip kesim hızla daralıyor. Buna karşılık kurlardaki yükselişle yabancılar için en lüks konutları satın almak ucuz ve basit hale geliyor. Son bir yılda 250 bin dolar asgari limitle T.C. vatandaşlığı karşılığı yabancılarla yapılan konut satışlarındaki patlama bunu gösteriyor.

Öyle ki Türk vatandaşları için artık hayale ve imkânsıza dönüşen konut sahibi olmak, yabancılar içinse bir yıl öncesine kıyasla aynı parayla 2 konut alabilme gücüne dönüştü. Kiralardaki hızlı yükseliş dikkate alındığında yakın gelecekte ülkemizde bir evsizler ordusunun oluşması, ciddi sosyal yaralar açılması göz ardı edilmemeli!

TÜKETİCİ GÜVENİ EN DÜŞÜK SEVİYEDE

Tüketici güven endeksi, kasımda aylık bazda yüzde 7,3 azalarak 71,1'e geriledi. Tüketici güveni, bu ölçümün yapıldığı 2012 tarihinden bu yana en düşük seviyeyi gördü. İktisatçı-yazar Mustafa Sönmez, "Saray büyük çöküş içinde" yorumunu yaptı.

TÜİK ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası iş birliğiyle yürütülen "Tüketici Eğilim Anketi" sonuçlarından hesaplanan mevsim etkilerinden arındırılmış tüketici güven endeksi, kasımda geçen aya göre yüzde 7,3 azaldı. Ekimde 76,8 olan endeks, bu ay 71,1 oldu.

Geçen 12 aylık döneme göre mevcut dönemde hanenin maddi durumu endeksi ekimde 60,7 iken kasımda yüzde 7,5 azalarak 56,1'e düştü.

Gelecek 12 aylık döneme ilişkin hanenin maddi durum beklentisi endeksi geçen ay 75,6 iken, kasımda yüzde 8,8 azalarak 68,9'a geriledi.

Ekimde 74,2 olan gelecek 12 aylık döneme ilişkin genel ekonomik durum beklentisi endeksi, kasımda yüzde 8,1 azalışla 68,2 oldu.

Geçen 12 aylık döneme göre gelecek 12 aylık dönemde dayanıklı tüketim mallarına harcama yapma düşüncesi endeksi ekimde 96,6 iken bu ay yüzde 5,4 gerileyerek 91,4 değerini aldı.

Mevsim etkilerinden arındırılmış tüketici güven endeksi, alt endeksleri ve değişim oranları, Kasım 2021

"AKP Zamanlarının En Kötü Noktası"

İktisatçı-yazar Mustafa Sönmez, açıklanan rakamlara ilişkin yaptığı sosyal medya paylaşımında iktidara güvensizliğin hızla arttığı yorumunu yaparak, "Tüketici güveni, bu ölçümün yapıldığı 2012'den bu yana en dip noktada" diye yazdı.

Sönmez, "Bugün açıklanan tüketici güveninin 1 ayda 7 puan inişle tüm AKP zamanlarının en kötü noktasına inmiş olması, çok önemli. Tüm seçim anketlerinin ifade ettiğinden daha önemli. Saray büyük çöküş içinde. Muhalefet acil seçim çağrılarını artırmalı" ifadelerini kullandı.

EN DÜŞÜK ASGARI ÜCRETE DOĞRU

Döviz kriziyle Türkiye, Avrupa'da asgari ücretin en düşük olduğu iki ülkeden biri, 2010'dan bu yana asgari ücretin en çok gerilediği ülke oldu. Ülke böylece Avrupa'nın en ucuz işgücü ülkesi haline gelme riski taşıyor.

Asgari ücret tartışması bütün hızıyla devam ediyor. Asgari ücret tespitinin döviz/kur kriziyle üst üste gelmesi ülkelerarası asgari ücret karşılaştırmalarını da gündeme getirdi. Birkaç haftadır devam ettirdiğim asgari ücret yazılarımda bu hafta Avrupa ve ABD ile Türkiye karşılaştırmasını yapmaya çalışacağım. Dönemsel ve karşılaştırmalı olarak Türkiye'de başka ülkelerde asgari ücreti ele alacağım. Öyle görünüyor ki Türkiye sadece kesitsel olarak Avrupa'nın en düşük asgari ücreti sahip olan iki ülkesinden biri değil aynı zamanda dönemsel olarak asgari ücreti gerileyen iki ülkeden biri.

Ülkeler arası ücret karşılaştırmalarında kullanılan kriterlerinden biri satın alma gücü paritesi (SAGP) diğeri ise nominal döviz kuru ile (ABD doları ve Avro) karşılaştırmadır. SAGP aynı mal ve hizmet sepetinin farklı ülkelerde hangi tutarla alınabileceği varsayımına dayanır. SAGP bir alım gücü karşılaştırmasıdır. Ancak işçiler kendi ülkelerinde çalışıp ikamet ettikleri için bunun pratik karşılığı ancak bir başka ülkeyi ziyaret edebildiklerinde ortaya çıkacaktır. Öte yandan aynı döviz kuru üzerinden yapılan karşılaştırma ise farklı ülkelerde işgücüne ödenen asgari miktarın ortak bir birim üzerinden karşılaştırılmasına olanak sağlayacaktır. Bu durum özellikle küresel işgücü maliyetleri hakkında fikir verecektir. Bir ülkede işgücü maliyetinin ne yöne doğru gittiğini anlamının yolu budur.

Asgari Ücretin En Düşük Olduğu İki Ülkeden Biri

Aşağıdaki tabloda yer alan asgari ücret miktarları, yasal asgari ücret uygulamasının olduğu Avrupa ülkeleri ve ABD ile Türkiye'de dönemin cari asgari ücretinin avro kuruna bölünmesiyle elde edilmiştir. Bilindiği gibi bazı Avrupa ülkelerinde (Danimarka, İtalya, Güney Kıbrıs, Avusturya, Finlandiya, İsveç, İzlanda, Norveç, İsviçre) yasal asgari ücret uygulaması yoktur. Bu ülkelerde asgari ücret sendikalar aracılığıyla ve toplu iş sözleşmeleri ile saptanmakta ve teşmil yoluyla sendika üyesi olmayanların ezici çoğunluğuna da uygulanmaktadır. Tablo 2010-2021 arasını kapsamakla birlikte Almanya asgari ücret uygulamasına 2015 yılında başladığı için bu yıl esas alınmıştır. Karadağ'a ait veri 2014'ten ve Kuzey Makedonya'ya ait veri ise 2013 yılından bu yanadır.

Tablodan da görüldüğü üzere Türkiye Kasım 2021 tarihi itibarıyla Avrupa ülkeleri ve ABD karşısında en düşük asgari ücrete sahip iki ülkeden biridir. Türkiye’de 2021 Kasım ayında asgari ücret 284 avroya karşılık gelirken, Arnavutluk’ta ise 245 avrodur. Asgari ücret Almanya’da 1.585, Fransa’da 1.555, Hollanda’da 1.701 avrodur. Batı Avrupa ülkelerinde asgari ücret ortalama 1.500 avro düzeyinde seyretmektedir.

Doğu Avrupa ülkelerinde ise asgari ücret 330 ile 1.000 avro arasında değişmektedir. Slovenya 1.024 avro ile bu grup ülkelerden açık ara öndedir. Asgari ücret Romanya’da 467, Bulgaristan’da 332, Macaristan’da 476, Polonya’da 619 avro düzeyindedir. Görüldüğü gibi Türkiye’deki asgari ücret Arnavutluk dışında Doğu Avrupa ülkeleri ortalamasının da oldukça altına gerilemiştir.

Asgari Ücretin En Çok Gerilediği Ülke

Ancak bu karşılaştırmalar tek başına anlamlı değildir. Bakılması gereken bir diğer faktör zaman içindeki değişimdir. Asgari ücret avro cinsinden nasıl bir seyir izlemiştir? Batı Avrupa ülkelerinde asgari ücrette 2010 yılından bu yana yüzde 10 ile yüzde 40 arasında artışlar yaşandı. Fransa’da avro cinsinden yüzde 16, Belçika’da yüzde 17, Portekiz’de yüzde 40 oranında artışlar yaşandı. Dikkat çekici olan ise Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan artışlardır. Asgari ücret Macaristan’da 2010’dan bu yana yüzde 75, Arnavutluk’ta yüzde 87, Polonya’da yüzde 93, Bulgaristan’da yüzde 171 ve Romanya’da yüzde 230 arttı. Türkiye’de ise asgari ücret 2020 yılında 338 avro iken Kasım 2021’de yüzde 16 azalarak 284 avroya geriledi. Asgari ücretin gerilediği bir diğer ülke ise Yunanistan oldu 2010’da 863 avro olan asgari ücret yüzde 12 gerileyerek 2021 yılında 758 avro oldu. Özetle Türkiye avro cinsinden asgari ücretin en çok gerilediği ülke oldu.

Asgari ücretin düzeyi ve zaman içindeki değişimi farklı ülkelerde işgücüne yapılan ödemelerin değişimini göstermesi açısından büyük önem taşıyor. Böylece emek maliyeti açısından hangi ülkelerin ucuzladığı ve hangi ülkelerin pahalı hale geldiği görülüyor. Emegün ucuzladığı ülkeler yabancı sermaye ve ihracatçılar açısından cazip hale gelmektedir. Asgari ücret düzeyine sadece asgari ücretlinin eline geçen miktar açısından değil sermayenin maliyetleri açısından da bakıldığında gidişatın ne yöne olduğu görülmektedir. Türkiye bu tablo ile Avrupa’nın en düşük ve giderek düşen emek maliyetlerine sahip ülkesi (sermaye için ucuz işgücü cenneti) haline geliyor. Asgari ücret tartışmalarını ve döviz krizini bu açıdan da ele almak gerekiyor.

Asgari Ücretlilerin En Yoğun Olduğu Ülke

Karşılaştırma açısından son olarak bakılması gereken faktör ise asgari ücret civarında çalışanların oranıdır. Bu oran asgari ücret düzeyinin o ülke için ne kadar hassas ve önemli olduğunu da göstermektedir. Asgari ücret düzeyinin düşük asgari ücretle çalışanlarını oranının yüksek olduğu bir ülke ücret düzeyi açısından bir vahamete işaret etmektedir. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde asgari ücretin yüzde 10 altı ve üstü civarında ücret alanların oranı yüzde 5 civarındadır. Doğu Avrupa ülkelerinde bu oran biraz daha yükselmektedir. Ancak bu oranın en yüksek olduğu ülkelerde dahi (Romanya, Macaristan) yüzde 20 düzeyindedir. Türkiye’de ise asgari ücretin civarında ücret alanların oranı yüzde 50-60 bandında seyretmektedir. Bunun nedenlerini, Türkiye’nin bir asgari ücretliler toplumu haline geldiğini ve asgari ücret tuzağını geçen haftaki yazımda ele almıştım.

Türkiye’de asgari ücretle çalışan oranının yüksekliği Türkiye’de asgari ücret düzeyini daha da yaşamsal hale getiriyor. İşçilerin yarıdan fazlasının asgari ücret düzeyinde çalışması ve asgari ücretin Avrupa’nın en düşük düzeyinde seyretmesi Türkiye’yi bir ucuz işgücü ülkesi haline getiriyor. 1990’ların sonunda ve 2000’lerde düşük asgari ücret düzeylerine sahip Doğu Avrupa ülkeleri asgari ücret düzeyini ciddi biçimde artırırken Türkiye 1980’lerin ucuz işgücü ülkesine geri dönme riskiyle yüz yüzedir. Asgari ücret tuzağının bir diğer boyutu Türkiye’nin uluslararası alanda düşük ve yoğun asgari ücretliler ülkesi haline gelmesidir.

Avrupa ülkelerinde son 11 yıllık asgari ücret değişimi (Avro ile)

Ülkeler	2010	2021	Değişim (Yüzde)	Asgari Ücretle Çalışan Oranı (yüzde)
Türkiye	338	284	-16%	57
Yunanistan	863	758	-12%	4
Almanya (2015'ten)	1.444	1.585	10%	5

Karadağ (2014'ten)	288	331	15%	-
Fransa	1.344	1.555	16%	8
Belçika	1.388	1.626	17%	3
İrlanda	1.462	1.724	18%	11
Malta	660	785	19%	6
Hollanda	1.408	1.701	21%	3
ABD	872	1.057	21%	-
Lüksemburg	1.683	2.202	31%	8
Portekiz	554	776	40%	20
Hırvatistan	385	567	47%	10
İspanya	739	1.108	50%	5
Sırbistan	222	366	65%	-
Slovenya	597	1.024	71%	5
Macaristan	272	476	75%	20
K. Makedonya (2013'ten)	199	359	80%	-
Arnavutluk	130	245	87%	-
Polonya	321	619	93%	17
Letonya	254	500	97%	9
Çekya	302	596	97%	4
Slovakya	308	623	102%	-
Estonya	278	584	110%	7
Bulgaristan	123	332	171%	14
Litvanya	232	642	177%	13
Romanya	142	467	230%	21

Kaynak ve açıklama: Asgari ücret miktarları Eurostat 2021 verileridir. Asgari ücretin +/- yüzde 10'u düzeyinde ücretle çalışanlara ait 2017 yılı AB verileri Eurofound (2020), *Industrial relations: Minimum wages in 2020: Annual review* adlı kaynaktan alınmıştır. Türkiye verisi DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır. Türkiye'de asgari ücretin avro karşılığı 1 avro= 12,5 TL (Kasım 2021) üzerinden hesaplanmıştır.

UCUZ İŞGÜCÜNDE EN KÖTÜ LİGE GİRDİK

Dolar kurunun fırlamasıyla Türkiye, asgari ücrette emek sömürsünün en yoğun yaşandığı ülkelerin de gerisine düştü. Asgari ücret Filipinler'de 328, Çin'de 400 dolar. Türkiye'de ise 220 dolara kadar geriledi.

AKP'nin politikaları ekonomiyi iflase sürüklediği gibi emekçileri de dünyanın en yoksulları ligine sokmayı başardı. Dolar kurunun bir haftada 3 lira yükselmesiyle beraber asgari ücret de dünyanın 'ucuz emek cenneti' olarak bilinen ülkeleriyle aynı lige girdi. Asgari ücret 220 dolara gerileyince, Filipinler, Ekvador, Honduras gibi ülkeler asgari ücrette Türkiye'deki emekçilerin önüne geçti.

Türkiye Avrupa'nın en düşük asgari ücretli ülkesi Avusturya'yı da geride bıraktı. DİSK asgari ücretin 2010 yılına göre avro cinsinden yüzde 29 gerilediğini belirtti. Ayrıca Avrupa ülkelerinde asgari ücret Avro cinsinden arttığını da hatırlattı. Sadece Yunanistan'da yüzde 12 gerileme yaşandı. Yunanistan'da asgari ücret şu anda 758 Avro.

İktidar ise ülkede işgücünün ucuzlamasını fırsata çevirmeye çalışıyor. Eski Hazine Bakanı Berat Albayrak da 27 Ekim 2020'de Citibank tarafından düzenlenen ve uluslararası dev şirketlerin temsilcilerinin yer aldığı konferansta da bunu bir fırsat olarak sunmuştu. Albayrak, buradaki konuşmasında "Rekabetçi maliyet yapısı, çok çeşitli ve güçlü üretim tabanı, iyi eğitilmiş insan kaynağı, stratejik konumu, modern lojistik altyapısı, sermaye yatırımları için özelleştirilmiş teşvik ve destek paketleriyle iş hayatını destekleyen Türkiye, yatırımcılara benzersiz fırsatlar sunuyor. Lojistik avantajı, üç kıtanın birleştiği noktada yer alması, ekonomisi, genç demografik yapısı, eğitilmiş işgücü Türkiye'nin tartışmasız en güçlü yanlarından" ifadelerini kullanmıştı.

Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi'nin resmi web sitesinde de benzer ifadeler yer alıyor. Yatırım Ofisi sitesinde nitelikli ve rekabetçi işgücü başlığı altında şu ifadelere yer veriliyor: "Türkiye, 32,7 milyon kişilik işgücüyle Avrupa'nın üçüncü en büyük işgücü havuzunu oluşturmaktadır. Türkiye'nin sahip olduğu genç nüfus, işgücünün büyümesindeki en önemli faktör olarak ülkenin rakiplerine kıyasla üst sıralarda yer almasına katkı sağlamıştır. Türkiye aynı zamanda AB ülkelerine kıyasla işgücündeki en yüksek büyümeyi gerçekleştirmiştir."

İşgücü Rekabetçiymiş!

Yatırım Ofisi'nin 'Nitelikli ve Rekabetçi İşgücü' başlığı ise önceden 'Nitelikli ve Uygun Maliyetli İşgücü' şeklindeydi. Tepkilerden dolayı değiştirildi.

Ülkenin yaşadığı önemli sorunlardan bir diğeri ise işsizlik. İktidarın yabancı yatırımcıya 'rekabetçi işgücü' propagandası devam ederken TÜİK rakamlarına göre 'atıl işgücü' olarak da adlandırılan işsizlik yüzde 21,9. 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı ise yüzde 21,5.

Öte yandan ülkede üniversiteli işsiz sayısı da her gün artmaya devam ediyor. Genç İşsizler Platformu 1 milyon üniversite mezunu gencin işsiz olduğunu belirtiyor.

Ülkelere göre asgari ücret

- Türkiye: 220 dolar
- Vietnam: 220 dolar
- Brezilya: 283 dolar
- Filipinler: 328 dolar
- Çin: 400 dolar
- Ekvador: 400 dolar
- Honduras: 455 dolar
- Kosta Rika: 520 dolar
- Tayvan: 800 dolar

DOLARIN ATEŞİ ÇARKLARI YAKTI

Kur artışıyla piyasalar adeta yangın yerine dönerken, üretimden ticarete her alanda büyük sıkıntı yaşanıyor. Vadeli alımlar durma noktasına geldi, üreticiler hammadde sıkıntısı çekiyor, ihracatçılar isyanda.

Türk Lirası tarihin en büyük değer kaybını yaşıyor, adeta karanlık bir tünelde freni patlamış kamyon gibi savruluyor. Ekonomi yönetimi, gidişatı durdurmak için bir adım atmıyor, atamıyor.

Türk Lirası'nın dolar karşısındaki değer kaybı bir günde yüzde 10'u aştı. 13,45'e kadar yükselen dolar/TL endişe yarattı. Daha sonra biraz geriledi. Kurda gün boyu yaşanan oynaklık ise tedirginlik yaratıyor.

Bu derece belirsizlik toplumun her kesimini etkiledi. Üretimden ticarete her sektör de endişe büyüdü.

İhracatçılar Önlem İstedi

Ege İhracatçı Birlikleri Koordinatör Başkanı Jak Eskinazi, döviz kurlarındaki aşırı dalgalanmanın ihracatı durduracak boyuta ulaştığını belirtti.

"Toplumun her kesimi gibi ihracatçılar da büyük tedirginlik yaşıyor" diyen Eskinazi, yaşanan durumu şu sözlerle özetledi: "Ticari hayat çok gerildi. İhracatçılar olarak fiyat veremiyoruz, mal alamaz noktaya geldik. Üretim ve ihracat durmak üzere. Türk ekonomisinde hammadde, enerji, lojistik başta olmak üzere pek çok girdi dövizle endeksli. Dövizde bir günde yüzde 10-15 aralığındaki dalgalanma baş edilebilecek bir dalga değil. Bu dalgalanma

hem işletmelerimizde, hem de ekonomimizde büyük yaralar açar. İşletmelerimizin özsermayeleri eridi. Kâhin olmaya gerek yok bundan sonraki aşamada bankalar kredi veremez noktaya gelecek. Geline nokta iş dünyasının çözüm bulabileceği noktayı çoktan geçti. Acil önlem alınmalı. Politikacılar birlikte çözüm üretmeli."

Acil Soğutma Önlemi Şart

Türkiye'nin ihracatla büyüme modelini seçtiğine dikkati çeken Eskinazi sözlerini şöyle sürdürdü: "Türkiye'ye son 1 yıllık dönemde 216 milyar dolar döviz kazandırdık. Önümüzdeki 5 yıllık dönemde ihracatımızı 300 milyar dolara çıkarabilecek potansiyele sahibiz. Kamuoyunda, döviz kurlarının TL karşısında değer kazanmasından ihracatçıların mutlu olduğu ile ilgili bir yanlış algı var."

"Biz Türkiye'nin bir parçasıyız, Türkiye'nin eli kanarsa bizim de kanar" diyen Eskinazi, "Merkez Bankası'nın arka arkaya aldığı faiz indirim kararları ateşin üzerindeki külü kaldırdı. Acil soğutma önlemleri alınmalı, dövizin ateşi söndürülmeli" ifadelerini kullandı.

Tedarik Zincirinde Aksamalar Oldu

İstanbul Kimyevi Maddeler ve Mamulleri İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Murat Akyüz de kendi sektöründeki durumu şu sözlerle dile getirdi: "Mevcut tedarik sisteminde ciddi sıkıntılar oluştu. Firmalar, alımlarını yavaşlatma kararı aldı. Tedarik zincirindeki aksamalardan dolayı üretici hammadde bulamıyor. Zamanında üretim yapmakta sıkıntı yaşanıyor."

Orta ve Uzun Vadeli Satışlar Durdu

Vadeli satışların nakide döndüğüne dikkat çeken Akyüz, "Kur belirsizliklerinden dolayı orta ve uzun vadede firmalar satışı durdurdu. Burada yapılan bir devalüasyon. Onlar da bunun farkında. Yurtdışındaki alıcılardan iskonto yapılması konusunda baskı geliyor. Yaşanan kur şoku ekonomik değil daha çok siyasi. Siyasi istikrar bir an önce toparlanmalı. İstikrarsız bir ortamda satışlarımız etkileniyor" şeklinde konuştu.

İhracatçınız Ama Hammaddemiz İthal

Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği'nde Yönetim Kurulu Başkanı Ramazan Kaya da gün içerisinde 2-3 farklı fiyat listesiyle karşılaştıklarını belirterek tedirginliklerini dile getirdi. Kaya, "Baktığınız zaman tekstil sektöründe yüzde 17'lere varan artışları gördük. İhracatçınız ama hammaddeyi ithal ediyoruz. Bu nedenle de maliyetleri artırıyor. Kur yüzde 10 artıyor, ürüne ve hammaddeye yüzde 15 yansıyor. Daha önceden piyasa vadesi kredisi dediğimiz olay peşine, dövize döndü. Gönder parayı al malına döndü. Maliyetlerde artış söz konusu" ifadelerini kullandı.

Giyimde Yılbaşından Sonra Yüzde 50 Zam

Sürdürebilir pozisyonda olmadıklarını belirten Kaya, önümüzdeki yıla dair şu öngörülerde bulundu: "Hammaddede istediğimiz fiyatı bulamayınca durağanlık korku oluyor. Ciddi şekilde sektör kârsızlıkla boğuşuyor. Hazır giyim olarak tekstilde tüketiciye yansımayı ilk çeyrekte göreceğiz" diyerek yılbaşından sonra yüzde 50, yüzde 60 zam geleceğini söyledi. Enflasyonun tetikleneceğine vurgu yapan Kaya, "En çok hazır giyim ve tekstil etkilenecek. Bizleri de tüketiciyi de tedirgin ediyor. Bu kadar iniş çıkışa kalp dayanmıyor."

AKARYAKITA ORTALAMA 3 GÜNDE BİR ZAM!

Akaryakıt ürünlerine son 2 ayda tam 20 kez zam yapılırken, yeni zamlar da yolda...

Bir deponun maliyeti son 2 ayda 155 lira daha arttı!

akaryakıt ürünlerine son 2 ay içinde tam 20 defa zam geldi. Fiyat artışı yapan fırsatçıların tepesine bineceğini söyleyenler önce aynaya baksın. Akaryakıtta ortalama 3 günde bir zam geliyor. Bu insafsızlıktır. Birkaç gün içinde benzin ve motorinin litre fiyatının 10 liraya çıkması ve akaryakıt istasyonlarındaki tabelaların dört haneli olması beklenmektedir.

İktidar Hayali Bir Düşman Yaratıyor

Türk Lirası son iki ayda yanlış ekonomi politikaları nedeniyle olağanüstü değer kaybetmektedir. AK Parti iktidarı da bu durumun faturasını hayali bir düşman yaratarak sorumluluğu üzerinden atma çabasıdadır. İktidar sözcüleri; her gün artan hayat pahalılığı nedeniyle tepki gösteren vatandaşlarımıza önce daha az tüketin ve kombiyi kısın gibi önerilerde bulunurken; şimdi de "Canınız cehenneme" diye hakaret etmeye başlamıştır. İktidar artık kendisine yetki veren milletimizden tamamen kopmuştur.

Akaryakıt Zamları Raflara da Yansıyor

Döviz kurundaki artış nedeniyle iğneden ipliğe her şeye zam gelirken; yaşanan son döviz krizinin etkileri yine ilk olarak akaryakıt ürünlerine yansımaktadır. Son iki aya içerisinde akaryakıt ürünlerinde yaşanan artışın faturası akaryakıt istasyonlarının yanı sıra market raflarına da yansımaktadır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ise “Kurdaki yükselişi bahane ederek fahiş fiyat artışları yapan fırsatçılara göz açtırmayacağız, hepsinin tepesine bineceğiz” açıklamasını yaparak fiyat artışlarının sorumluluğunu kendi iktidarı dışında aramaktadır.

Zamlarla Milletin Tepesine Biniyorlar

Yalnızca son iki ayda yapılan akaryakıt zamlar nedeniyle temel gıda ürünleri başta olmak üzere bütün ürünlere yapılan zamların kaynağını araştırmak istiyorsa kendi yanlış politikalarına bakmalıdır. İktidar fiyat artışı yaptıran fırsatçılara göz açtırmayacak ve tepelerine binecekse önce aynaya bakmalıdır. Fiyat artışı yapanların tepesine bineceğini söyleyen iktidar art arda yapılan zamlarla milletin tepesine binmiştir. 24 Eylül’den bu yana – başka bir deyişle yalnızca son iki ay içerisinde akaryakıt ürünlerine pompa fiyatlarına yansımaya şeklide tam 20 defa zam gelmiştir.

Dört Haneli Tabelalar Hayata Geçecek

İktidar ortalama her 3 günde bir zam yaptığı akaryakıtta vatandaşın belini büküştür. Bu kapsamda önümüzdeki günlerde akaryakıtta yeni zamların yapılması ve benzin ve motorinin litre fiyatının 10 lirayı aşması beklenmektedir. İktidarın yanlış ekonomi politikaları nedeniyle Türk Lirası’nda değer kaybının sürmesi durumunda yeni yılın ilk çeyreğinde akaryakıt istasyonlarının 4 haneli tabela hazırlığı önümüzdeki bir hafta içinde hayata geçecektir.

İki Ayda Bir Deponun Maliyeti 155 Lira Arttı

LPG otogaza son iki ay içinde tam 8 defa zam yapılırken, litre fiyatı 3 lira 11 kuruş artarak 8 lira 24 kuruşa çıktı. LPG’de son iki ayda yaşanan artış tam yüzde 60,6 oldu. Bir depo LPG’nin maliyeti ise son iki ayda 155 lira 50 kuruş arttı. Motorine son iki ayda 5 defa zam yapılırken, litre fiyatı 2 lira 43 kuruş artarak 9 lira 83 kuruşa çıktı. Motorinde son iki ayda yaşanan artış tam yüzde 32,8 oldu. Bir depo motorinin maliyeti son iki ayda 121 lira 50 kuruş yükseldi. Benzine ise 7 defa zam yapıldı. Benzinin litre fiyatı 2 lira 97 kuruş artarak 9 lira 75 kuruşa çıkmıştır. Benzinde son iki ayda yaşanan artış tam yüzde 44,01 oldu. Bir depo benzinin maliyeti son iki ayda 148 lira 50 kuruş arttı.

1 AYLIK ZAM FURYASININ Z RAPORU

İktidar sözcüleri “Halkın cebi etkilenmeyecek” dese de ekonomik kriz ortamında akaryakıt ve otogaza gelen zamlar, yurttaşın cüzdanını boşaltmaya devam ediyor. Kasım ayı başından bu yana yapılan ve görünürde ‘küçük’ gibi duran bu zamlar, toplamda büyük farkların ödenmesine neden oluyor.

Akaryakıt ve otogaza yapılan zamlar, TL’nin değer kaybı karşısında “Halkın cebi etkilenmeyecek” diyen iktidar sözcülerini yalanlıyor.

Akaryakıt ve otogazda, yeni zamlar gece yarısı itibarıyla uygulanmaya başlandı ve benzine 1,02 TL, motorine 1,06 TL, otogaza ise 65 kuruş zam geldi.

25 Kasım’daki mevcut tarife göre, benzinin litresi Ankara’da 9,73 TL’ye, İstanbul’da 9,68 TL’ye, İzmir’de 9,75 TL’ye çıktı. Motorinin litresi de Ankara’da 9,82 TL’ye, İstanbul’da 9,76 TL’ye, İzmir’de 9,84 TL’ye yükseldi.

LPG-otogazın litre fiyatı ise İstanbul’da 7,54 TL’den 8,19 TL’ye, Ankara’da 7,64 TL’den 8,29 TL’ye, İzmir’de 7,66 TL’den 8,31 TL’ye fırladı.

Peki art arda yapılan ve ‘küçük’ gibi görülen bu zamlar, toplamda ne anlama geliyor?

Motorin, Ay Başına Göre 70 TL Daha Pahalı

45 litre kapasitesi olan bir aracın deposu, kasım ayı başına kıyasla İstanbul’da tam 56,7 TL daha pahalıya doluyor. Bugün benzinle çalışan bir arabayı ‘fullemenin’ bedeli 435 TL’yi geçiyor.

Yine 45 litrelik bir araç baz alınarak hesaplandığında, kasım ayı başına kıyasla motorinle çalışan bir araç için depo başına artık yaklaşık 70 lira fazla fiyat ödeniyor. Dizel bir araç 25 Kasım itibarıyla 439 TL’ye ‘tam dolu’ hale geliyor.

LPG'de de durum farklı değil. Pek çok yurttaş tarafından diğer yakıt türlerine göre daha ekonomik olduğu gerekçesiyle tercih edilen LPG, şimdilerde el yakıyor. 45 litrelik bir LPG bugün, kasım ayı başından 94,5 TL daha pahalıya doluyor. Bu hacme sahip bir LPG tüpünü doldurmak için 368 TL'den fazla ödenmesi gerekiyor.

	BENZİN	MOTORİN	LPG/OTOGAZ
2 KASIM	8,42 TL	8,21 TL	6,09 TL
25 KASIM	9,68 TL	9,76 TL	8,19 TL
ZAM SAYISI	2	2	5
FARK	1,26 TL	1,55 TL	2,1 TL
45 LT'DE ZAM TOPLAMI	56,7 TL	69,75 TL	94,5 TL

AKLIMIZLA ALAY EDİYORLAR

AKP'li Aydemir: İstasyonlardaki kuyruk zamdan değil, araç sayısı fazla

Porsiyonları küçültün, açken alışveriş yapmayın, varlık kuyrukları, bir kilo yerine iki tane... filan derken şimdi de zam değil araç sayısı söylemi...

AKP Erzurum Milletvekili İbrahim Aydemir, art arda gelen zamların ardından akaryakıt istasyonlarında oluşan araç kuyruklarıyla ilgili, "Zamlarla ilgili benzin istasyonlarında bir kuyruk yok arkadaşlar. Kuyruk nereden kaynaklanıyor biliyor musun? Araç sayısı fazla ondan kaynaklı" ifadelerini kullandı.

AKP Erzurum Milletvekili İbrahim Aydemir, bir gazetecinin akaryakıt istasyonlarındaki araç kuyruklarıyla ilgili yönelttiği soruya, "Zamlarla ilgili benzin istasyonlarında bir kuyruk yok arkadaşlar. Kuyruk nereden kaynaklanıyor biliyor musun? Bunu ben plan bütçe komisyonunda bir iki defa daha altını çizerek söyledim. Araç sayısı fazla ondan kaynaklı" yanıtını verdi.

Benzin, motorin ve otogaza tarihi zamlar geldi!

Dolar kurunda yaşanan rekor yükseliş birçok üründe fahiş zamlara neden olurken kura bağlı son olarak 25 Kasım gecesi itibarıyla geçerli olacak şekilde akaryakıt ürünlerinde fiyat artışı gerçekleşmişti. Buna göre, benzine 1 lira 2 kuruş, motorine 1 lira 6 kuruş ve LPG'ye 65 kuruş zam yapıldı.

Yurttaşlar, gece yarısı gelecek zam öncesi istasyonlara akın ederek kuyruklar oluşturdu.

"Kuyruk Araç Fazlalığından"

AKP'li vekil Aydemir de Plan Bütçe Komisyonu'ndaki görüşmelerin ardından konuyla ilgili tepki çeken bir yorumda bulundu.

Aydemir, bir gazetecinin "Akaryakıt zamları sonrası benzin istasyonlarında oluşan araç sıralarıyla ilgili bir değerlendirmeniz olur mu?" sorusuna şu cevabı verdi:

"Zamlarla ilgili benzin istasyonlarında bir kuyruk yok arkadaşlar. Kuyruk nereden kaynaklanıyor biliyor musun? Bunu ben Plan Bütçe Komisyonu'nda bir iki defa daha altını çizerek söyledim. Araç sayısı fazla ondan kaynaklı.

Bunu ara ara o resimleri gösterip sanki efendim zamlardan kaynaklı kuyruk varmış gibi göstermeye çalışan özellikle trol medyasılığı yapan bir kesim var. Onların aktarımıdır bu. Dolayısıyla böyle bir şey yoktur diyorum."

YANGIN SOFRADA!

Buğday, mısır, mercimek gibi temel gıda ürünleri dolarla ithal edilirken yükselen döviz kuru sofraları vuruyor. Ekmeğe zam gelirken un ve makarnada yeni zamlar kapıda. Dolarla gıda ithalatı ise devam ediyor.

Bir zamanlar kendi kendine yeten ülkelerin başında gelen Türkiye, uygulanan dışa bağımlı politikalar nedeniyle artan kurla birlikte temel gıda ürünlerinde büyük bir kriz yaşamaya başladı. En çok tüketilen tarım ürünlerinden biri olan buğday ve buğday ürünlerinde yaşanan kriz sofraları vurmaya başladı.

Türkiye Makarna Sanayicileri Derneği Başkanı Abdülkadir Külahçioğlu, yılbaşından itibaren makarnaya en az yüzde 15 zam geleceğini belirtti. Külahçioğlu, makarnayı dolarla ürettiklerini bunun için de dolarla satmak istediklerini belirterek şu değerlendirmede bulundu: “Enerji gideri, elektrik, mazot, kömür gibi yine dövize bağlı olan koli ve ambalaj giderleri, bunların yanı sıra nakliye giderleri ürün fiyatlarını aşmış durumda. Ancak buğday dolarla ithal ettiği için biz ürünü ihraç etmek durumunda kalıyoruz” dedi.

Zam İçin Sırada Bekleyenler Var

İstanbul Ekmek Fırıncıları Sanatkârları ve Ekmek Satıcıları Esnaf Odası (İSTFO) Başkanı Erdoğan Çetin de ekmeğe gelecek zammın kaçınılmaz olduğunu vurguladı. Çetin, “Kurdaki artış nedeniyle buğday fiyatı arttı. Un arttı. Fırıncı nefes alamıyor. Dolayısıyla bizim burada yapmamız gereken buğday fiyatlarının belli seviyede kalmasını sağlamak. Ancak una her gün yeni zam geliyor. 210 gramlık bir ekmeğin maliyeti yaklaşık 3 lira. Bu iş böyle devam ederse artık bakkala ekmeğimizi göndermeyeceğiz. Bıçak kemiğe dayandı” diye konuştu.

Tarihte İlk Defa Ekmeğe 1 Yılda 2 Zam

İzmir’de ekmeğe ikinci kez zam yapıldı. Cumhuriyet tarihinde ilk defa ekmeğe 1 yılda 2 defa zam yapılmış oldu. Son olarak 1 Temmuz’da zam yapılan ekmeğin fiyatı dün alınan kararla bir kez daha arttı. İZMİR Ticaret Odası (İZTO) Meclisi’nce yapılan oylama sonucu 200 gram ekmeğin gramajı 230 grama, fiyatı da 2 TL’den 2,50 TL’ye çıkarıldı. İZTO Ekmek ve Unlu Mamuller Grubu Meclis üyesi Hüseyin Sağır zam kararıyla ilgili, “Fırıncı esnafı olarak çok zor durumdayız. Temmuz ayında aldığımız un fiyatı 155 liraydı, şu anda 300-350 lira aralığında alıyoruz. Fiyat artırdığımız zaman sevinirdik ama şimdi sevinemiyoruz, önümüzü geremiyoruz” dedi. Eskişehir ve Kütahya’da da ekmeğe zam geldi. Eskişehir’de ekmeğin fiyatı 2 liraya yükselirken Kütahya’da ise 2,5 lira oldu.

Çiftçiye 1750 İthalata 4 Bin 500 Lira

Arpada da dışa bağımlı olundu. Haziran ayından itibaren 9 ithalat ihalesi yapıldı. Son ihale doların pik yaptığı 23 Kasım günü imzalandı. 320 bin ton arpa için ton başına 356 dolara anlaşma imzalandı. Bir önceki ithalat anlaşması 26 Ekim’de gerçekleşti ve ton başına 338 dolar ödendi. Arpa sadece lira bazında değil dolar olarak da arttı. Arpanın fiyatı 1 ayda 18 dolar artmış oldu. İthal arpanın tonu 4 bin 500 liraya kadar çıktı. TMO’nun arpa için çiftçiye ton başına ödediği fiyat ise 1750 lira.

TMO mısır için de ithalat ihalesi yaptı. Son yapılan ihale 15 Kasım’da gerçekleşti. 325 bin ton mısır 8 farklı limandan Türkiye’ye getirilecek. Yapılan ihaleler ise ton başına 307 dolar ve 319 dolar arasında değişiyor.

Tüketimi yaygın olan ürünler arasında bulunan mercimek de ithal ürünler kervanında bulunuyor. Eylül ayında yapılan 35 bin tonluk ithalat anlaşmasında ton başına 930 dolar ödenecek. Yani eylülde imzalan anlaşmayla Türkiye 32 milyon 550 bin dolarlık mercimek ithal etti.

Türkiye bu ürünlerin yanı sıra, pirinç, nohut gibi gıda ürünlerini de ithal ediyor.

Buğday dolarla alınınca ocak ayında 150 lira olan 50 kilo unun fiyatı bugün 350 lirayı buldu. En çok tüketilen ürünler arasında olan makarna ve ekmek üreticisi de fiyat artışından etkilendi.

İthalatta Gümrük Vergisi Yok

İthalata dayalı tarım politikası her alanda zarara neden oluyor. İthalatı artırmak için nohut, yeşil ve kırmızı mercimek, buğday, mahlût, tohumluk çavdar, beyaz ve maltlık arpa, tohumluk yulaf, mısır ve buğdaygiller ailesinden bir yem bitkisi olan sorgum tohumu ithalatında gümrük vergisi 31 Aralık'a kadar sıfır olarak uygulanma kararı alındı.

Karar 8 Eylül'de Resmi Gazetede yayımlandı.

ÇALIŞMA HAYATINDA HAK İHLALLERİ

Çalışma hakkı ihlallerinde kapkara tablo: Borç, işsizlik, mobbing, intiharlar, güvencesizlik, iş cinayetleri, çocuk işçiliği...

İşsizliğin Yıkıcı Etkisi

Ne yazık ki Türkiye daha önce hiç karşılaşmadığı kadar büyük ve kriz boyutundaki işsizlik sorunu ile karşı karşıyadır. Tek adamın şahsım hükümetinin yürüttüğü politikaların ve strateji belgelerinin sadece lafta kaldığı ortadadır. Orta vadeli planlarda dahi hedeflerini tutturamayan tek adamın şahsım hükümetinin 3 yıllık tek adam sürecinde ülkeyi getirdiği konum herkesin malumudur. Petrol, elektrik, su gibi ürünlerdeki fiyat artışları bütün sektörleri olumsuz etkilemiş ancak bu durumdan en çok etkilenenler işçiler olmuştur. Çalışan işçiler açısından tek adamın şahsım hükümeti tarafından görmezden gelinen diğer bir konu ise iş güvenliği ve işçilerin yaşam hakkı ihlalleridir. Her geçen gün güvenli olmayan çalışma koşulları işçilerimizi hayattan koparıırken iktidarın bunu görmezden gelerek gelişme kaydetmemiş olması sorgulanması gereken bir konudur.

İş kazası mı? İş cinayeti mi?

- Ağır çalışma kolunda yer alması gereken bazı işkollarının hala orta çalışma kolunda yer alması ve yine ağır iş kolundaki işlerde gerekli güvenlik önlemlerinin alınmıyor olması da iş cinayetlerine zemin hazırlamaktadır. Gerekli önlemlerin alınıp alınmadığı ile ilgili yeterli denetimlerin yapılmıyor oluşu ile birlikte bilerek ve isteyerek adeta iş kazalarına davetiye çıkarılmaktadır.
- Koronavirüs döneminde de çeşitli kısıtlamalar ile mücadele edilmeye çalışılırken onlarca madde istisna belirlenmiş ve işçi sınıfının neredeyse tamamının işe gitmeye devam ettiği görülmüştür. "Çarklar dönsün" şeklinde özetlenebilecek, uluslararası rekabeti teşvik eden ve buna göre iç pazarda üretimi yoğunlaştıran salgın tedbirleri, işgücü piyasasının yeniden düzenlenmesini beraberinde getirmiştir.
- Emek yoğun sektörlerde toplam çalışma süreleri uzarken, ucuz ve güvencesiz işgücü temin etmek için iş hukuku ve ilgili yasal prosedürlerin çoğu üretim lehine esnetilmiştir. Kapanma dönemlerinde işçiler çalışmaya devam ederken, mesai bitiş saatleri patronların inisiyatifine bırakılmış, özel izinlerle fabrikalar üretime devam etmiştir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi İSİG verilerine göre; 2021'in ilk 9 ayında 1.674 işçinin yaşam hakkı sonlanmıştır.

- Ocak ayında en az 203 işçi,
- Şubat ayında en az 142 işçi,
- Mart ayında en az 144 işçi,
- Nisan ayında en az 258 işçi,
- Mayıs ayında en az 239 işçi,
- Haziran ayında en az 180 işçi,
- Temmuz ayında en az 155 işçi,
- Ağustos ayında en az 178 işçi,
- Eylül ayında en az 175 işçi iş cinayetlerine hayatını kaybetti.

Covid-19 pandemisi döneminde bile işe gitmek zorunda bırakılan hiçbir önlemin alınmadığı yeterli denetimlerin yürütülmediği çalışma koşullarında çalışmak zorunda bırakılan işçilerden;

HAFTALIK BİLGİLENDİRME RAPORU MEDYA VE KURUMSAL İLETİŞİMDEN SORUMLU GENEL BAŞKAN BAŞDANIŞMANLIĞI

2020 yılında

- Mart ayının son yirmi gününde en az 14 işçi, Nisan ayında en az 105 işçi, Mayıs ayında en az 30 işçi, Haziran ayında en az 13 işçi, Temmuz ayında en az 16 işçi, Ağustos ayında en az 57 işçi, Eylül ayında en az 52 işçi, Ekim ayında en az 53 işçi, Kasım ayında en az 162 işçi, Aralık ayında en az 242 işçi (toplam 744 işçi)

2021 yılında

- Ocak ayında en az 81 işçi, Şubat ayında en az 38 işçi, Mart ayında en az 36 işçi, Nisan ayında en az 136 işçi, Mayıs ayında en az 121 işçi, Haziran ayında en az 15 işçi, Temmuz ayında en az 3 işçi, Ağustos ayında en az 22 işçi ve Eylül ayının ilk on gününde en az 13 işçi (toplam 465 işçi) Covid-19 nedeniyle hayatını kaybetmiştir. İSİG raporları incelendiğinde; covid kaynaklı ölümlerin en çok; sağlık emekçileri, öğretmenler, büro çalışanları, esnaf, belediye işçileri, güvenlik emekçileri ve fabrika işçileri arasında olduğu görülmektedir. Yukarıdaki veriler ile birlikte pandeminin 18. ayında covid-19 kaynaklı 1209 iş cinayeti yaşanmıştır.

Bütün bu konuların yanında gözden kaçan diğer bir başlık ise işçiler arasındaki intiharlardır. Türkiye'deki işçi intiharlarının nedenlerine bakıldığında en çok öne çıkan konuların; borç, işsizlik, mobbing olduğu görülmektedir.

- 2013 yılında en az 15 işçi,
- 2014 yılında en az 25 işçi,
- 2015 yılında en az 59 işçi,
- 2016 yılında en az 89 işçi,
- 2017 yılında en az 86 işçi,
- 2018 yılında en az 73 işçi,
- 2019 yılında en az 80 işçi,
- 2020 yılında en az 75 işçi

İntihar sonucu hayatını kaybetmiştir. Yaş dağılımı incelendiğinde 6 işçinin 15-17, 77 işçinin 18-27, 330 işçinin 28-50, 68 işçinin 51-64 yaşları arasında, 5 işçinin ise 65 yaş üstünde olduğu görülmektedir.

Çocuk İşçiliği

UNICEF ve ILO tarafından son yayınlanan verilere göre 2000 yılında 246 milyon olan çocuk işçi sayısı uluslararası kampanyalar ve yürütülen çalışmalar neticesinde 152 milyona düşmüştü. Ancak yine aynı kurumların verileri göstermektedir ki son 4 yılda 8 milyon artarak 160 milyona ulaşan çocuk işçi sayısının önlem alınmadığı takdirde hızla yükselişe geçeceği tahmin edilmektedir. Türkiye'de ise çocuk işçiliği üretimi ayakta tutan bir olgu olarak varlığını sürdürmektedir.

TÜİK verilerine göre %70,6'sı erkek, %29,4'ü kız çocuğu olmak üzere 720bin çocuk işçi bulunmaktadır. Ancak bu istatistiklerde sayıları 1,5 milyonu bulan çırak, stajyer ve meslek eğitimi gören öğrencilerin bulunmadığını hatırlatmak gerekmektedir. Bütün bu sayılar birleştirildiğinde Türkiye'de en az 2 milyon çocuk işçi bulunduğu düşünülmektedir.

Çocuk işçi cinayetleri en çok tarım işkolunda

Çocuk işçiliğin giderek azalması gerekirken artması neticesinde; çocuk işçilik giderek daha çok ağır ve tehlikeli işlere doğru kaymaktadır. Türkiye'de çocuk işçilerin %30,8'i tarım, %23,7'si sanayi ve %45,5'i ise hizmet sektöründe çalışmaktadır. Çocuk işçiliğin en kötü biçimleri arasında sayılan tarım işlerinde, tarım işçisi çocukların %64'ü 5-14 yaş arası çocuklardan oluşmaktadır. Dolayısıyla da çocuk iş cinayetleri de ağırlıklı olarak çocuk istihdamının yüksek olduğu ve kötü çalışma koşullarından dolayı tarım işkolunda yoğunlaşmaktadır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi'nin verilerine göre;

- 2014'te 54
- 2015'te 63
- 2016'da 56
- 2017'de 60
- 2018'de 67

- 2019'da 67
- 2020'de 68
- 2021'in ilk 6 ayında 19

Çocuk iş cinayetlerinde hayatını kaybetmiştir. Yaşanan yaşam hakkı ihlallerinin 294'ü tarım-orman işkolunda, 50'si inşaat işkolunda, 37'si metal işkolunda, 23'ü konaklama işkolunda ve 21'i ticaret işkolunda gerçekleşmiştir. 14 yaş altında ölüm sayısı 169 iken 15-17 yaş arası ölüm sayısı 344 olmuştur.

Tek Adam Yönetiminin Faturası Yüksek!

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Çalışma hakkı ve ödevi" başlıklı 49 maddesinin metni; "Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır."

Ancak işsizlik verileri göstermektedir ki tek adamın şahsım hükümeti bu konuda tek bir başarı gösterememiştir. Verilerle oynanmasına rağmen %13 civarlarında gösterilen işsizlik oranları gerçekte %20-25'lere varmış durumdadır.

Açlık sınırının altında asgari ücretler ile çalışmaya zorlanan sadece hayatta kalabilmek için bunu sürdürmeye devam eden işçilerin; çalışma hakları, sosyal hakları, özgürlükleri her gün ihlal edilmektedir. Yukarıdaki Anayasa hükmünün ikinci fıkrasında devletin sorumlulukları belirlenmiştir. Buna göre devlet;

- Çalışanların hayat seviyesini yükseltmek zorundadır. Ancak açlık sınırının altında asgari ücret, önüne geçilemeyen enflasyon, kur farkları ile birlikte işçinin hayat seviyesinin her gün kötüye gittiği ortadadır. Tek adam bu sorumluluğunda başarısız olmuştur.

- Çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak zorundadır. Ancak yukarıdaki verilerden de görüldüğü üzere çocuk ve yetişkin işçilerin yaşadığı yaşam hakkı ihlalleri; mobbing, çalışma koşulları neticesinde işçiler arasında yaşanan intiharlar göstermektedir ki çalışanlar yeterince korunmamaktadır. İşsizler için verilen destek miktarlarının gülünç miktarlarda olması ise açıklanmaya yer verilmesine bile gerek olmayacak bir başarısızlık hikayesidir. Tek adam bu sorumluluğunda da başarısız olmuştur

- Çalışmayı desteklemek zorundadır. Hükümetin çalışmayı desteklemekle ilgili vaatleri hep sözde kalmış; üretimi desteklemek yerine ithalatı destekler bir konuma yönelmiştir. Oldukça geniş pamuk arazilerinin olduğu yerde sanayicinin ipliği ithal etmek zorunda bırakılması; yem sanayinde kullanılan arpanın bile ithal ediliyor olması vb. birçok örnek tek adam tarafından "çalışma"nın nasıl desteklendiğinde örnektir. Koronavirüs sürecinde çok küçük miktarlarda açıklanan destekler, kur farkından dolayı neredeyse bütün hammaddelerin ithalata bağlı olması gibi durumlar dolaylı olarak; sanayiciyi, esnafı, işçiyi, işvereni etkilemiş ve devletin desteği görülmeyecek düzeyde kalmıştır. Tek adam bu sorumluluğunda da başarısız olmuştur.

- İşsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak zorundadır. Ancak yukarıdaki veriler göstermektedir ki işsizlikle mücadeledeki başarı ortadadır. Koronavirüs döneminde işten çıkarmalar yasaklanmasına karşın KOD-29 uygulamasına karşı bir çözüm geliştiremeyen tek adamın şahsım devleti çalışma ortamlarında barışın bozulmasına yol açmış; işçilerin aklında "acaba bana iftira atan olursa ne yapacağım?" benzeri soruların oluşmasına yol açmış ve dolayısıyla çalışma barışını etkileyen bir uygulama yürütülmüştür. Tek adam bu sorumluluğunda da başarısız olmuştur.

EV SAHİBİ OLMAK HAYAL OLDU

Türkiye konut fiyat artışında yine zirvede

IMF, 58 ülkedeki konut fiyatlarını inceledi. Türkiye, reel kredi büyümesinin en yüksek olduğu ülke olurken, konut fiyat artışında ise ikinci sırada yer aldı.

Uluslararası Para Fonu (IMF) dünyada konut fiyatlarının en çok arttığı ve en fazla düştüğü ülkeleri sıraladı.

IMF Küresel Konut İzleme Raporu 2020 yılı dördüncü çeyrek verilerine göre bir önceki yılın aynı dönemine göre konut fiyatlarının en çok yükseldiği ülke yüzde 17.1'lik artışla Lüksemburg oldu.

58 ülkeyi kapsayan rapora göre, Türkiye yüzde 14.9'luk artışla ikinci, Yeni Zelanda ise yüzde 13'lük artışla üçüncü sırada yer aldı.

Almanya’da yüzde 8.7 Avusturya’da yüzde 8.8 ve Portekiz’de yüzde 9 artış görülürken, konut fiyatlarının en çok gerilediği ülke yüzde 4.4’lük düşüşle Birleşik Arap Emirlikleri oldu. 3.5’lik gerilemeyle Hindistan BAE’yi takip etti.

Kredi Büyümesinde Birinci Olduk

Türkiye’de konut fiyatlarının söz konusu dönemde yükselmesinin nedeni düşük faiz kampanyasıyla kredi büyümesinin artması oldu.

Kamu bankaları önderliğinde tarihi dip seviyelere çekilen konut kredisi faizleri talebi canlandırmış ve fiyatları yükseltmişti.

Bu durum IMF verilerine de yansdı. 2020 yılında, 55 ülke arasında reel konut kredisi büyümesinde Türkiye yüzde 15.3’lük artışla birinci sırada yer aldı. Rusya yüzde 13 ile ikinci, Sırbistan yüzde 11.1 ile üçüncü oldu. Kredi büyümesinin en çok yavaşladığı ülke ise yüzde 6’lık düşüşle İrlanda oldu.

Son 20 Yılın Rekoru

IMF Küresel Konut Fiyat Endeksi 2020 yılı dördüncü çeyrek itibarıyla tarihinin en yüksek seviyesine çıktı. 2000 yılının 100 olarak kabul edildiği endeks, 2020’ün dördüncü çeyreğinde 167.2’yi görerek rekor kırdı.

Konut fiyatları Rusya’da yüzde 9.1, Kanada’da yüzde 10.7, Amerika Birleşik Devletleri’nde yüzde 7.8, Fransa’da yüzde 6, İngiltere’de yüzde 5.9, Çin’de ise yüzde 2.2 artış gösterdi.

İNŞAATLAR DURMA NOKTASINDA

Döviz kurlarında yüzde 30’a yakın oranda yaşanan artış nedeniyle inşaat firmaları malzeme sıkıntısı yaşamaya başladı. İnşaatlar durma noktasına geldi.

Döviz kurlarında yüzde 30’a yakın oranda yaşanan artış nedeniyle yarı mamul ve malzeme satan firmalardan teklif almakta zorlanmaya başladı.

Konuyla ilgili konuşan Babacan Holding Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Babacan, “Çünkü bu olağanüstü dönemde yarı mamul, dövize endeksli olduğu için firmalar teklif vermek istemiyor. İnşaatla çok ciddi maliyet artışı var. Bu durum imalat ve yapımı ciddi şekilde etkileyecek. Bu nedenle inşaatların durması söz konusu olacak” açıklamasını yaptı.

Aynı şekilde yüklenicilerin fiyat farkı istemeye başladığını anlatan Babacan, şu değerlendirmede bulundu:

“Eskiden yüklenici bir firma yüzde 30 fiyat farkıyla çalışıyordu. Ancak malzeme fiyatlarında artış çok kısa sürede yüzde 30’u aşınca herkes bekleme moduna geçti. Ayrıca yakın dönemde asgari ücret artışlarıyla birlikte işçilik maliyeti de maliyetlere yansıtacak.”

UN VE MAKARNAYA DA BÜYÜK ZAM

Kurdaki artışın etkileri sürüyor: Un ve makarnaya büyük zam

Türk lirasında görülen tarihi değer kaybı sonrası toptan un fiyatları bir günde 55 TL birden zamlandı. Un sanayicilerine göre, aralık itibarıyla marketlerdeki bir kilo un 12.60 TL’ye çıkacak. Makarna sanayicileri, yılbaşından sonra bir paket makarnanın 5 lirayı aşacağına işaret etti. Fırıncılar ise undaki artışlar sonrası ekmeğin en az 3 liraya çıkmasını talep ediyor.

Temel gıda maddelerindeki zamlara her gün bir yenisi ekleniyor.

Buğday fiyatlarının küresel piyasalarda son 9 yılın rekorunu kırması, yurt içinde kuraklık nedeniyle buğday üretiminin ciddi şekilde azalması ve TL’de görülen tarihi değer kayıpları un, makarna ve ekmek fiyatlarını vurdu.

Ülke genelinde bilinen bir un markasının fabrika satış temsilcisinin sozcu.com.tr’ye aktardığına göre, 2021 Ocak’ta 150 TL olan 50 kilo unun toptan fiyatı kasım ayı itibarıyla 300 lirayı buldu. Bu fiyata döviz kurundaki son rekordan sonra 45-55 TL arasında yeni bir zam daha eklendi. Unun toptan fiyatı yılın ilk 11 ayında yüzde 136 zamlanmış oldu.

Toptan fiyatlarda yaşanan bu hareketliliğin fiyat listelerine gelecek ay yansması, bu durumun perakende un fiyatlarını da yüzde 48’e kadar artırması bekleniyor.

Buğday piyasasında yaşanan hareketlilikler ve kur krizinin un fiyatlarını etkilemesi, fırıncının ekmekteki zam taleplerini artırmasının yanı sıra makarna fiyatlarının da en az yüzde 15 zamlanmasına yol açacak.

Bir Kilo Un 12.60 TL'ye Çıkacak

Konuştuğumuz un sanayicileri, aralık ayından itibaren bir kilo unun yerel marketlerde 9.5 TL, ulusal marketlerde ise 12.60 TL'ye kadar çıkacağını aktardı. Ulusal marketlerde bir kilo un fiyatı, 2021 Kasım itibarıyla 8.5 TL civarında seyrediyor.

Gelecek aylarda un fiyatlarındaki seyrin nasıl şekilleneceği ise büyük bir belirsizlik...

Bir un sanayicisi, normal şartlarda buğdaya harmandan sonra aralık ayının sonu ile ocak, şubat aylarında zam geldiği bilgisini vererek şöyle diyor: “Durumun vehameti buradan anlaşılabilir. Daha zam dönemi gelmeden bu kadar fiyat artışı yaşandı. Fiyatların duracağını da sanmıyorum. Önce dolardaki artışı durdurmaları, dolar/TL'nin 10 seviyelerinde dengelenmesi gerek.”

'Tahminde Bulunmak Kumar Oynamak Gibi'

Yıllardır un sanayinin içinde olan, ülke genelinde bilinen bir un markasının fabrika satış temsilcisinin, şu değerlendirmesi dikkat çekti:

“Geçen sene bu dönemlerde en ucuz ekmeçlik buğday unu 130-149 TL'ye alınabiliyordu. Şimdi 340-355 TL'ye çıktı. Kimse bu kadar artmasını beklemiyordu. Tahmin, öngörü yapılamayan bir dönemdeyiz. Bir kumar, bir at yarışı gibi bir durumun içindeyiz.”

'Yeni Müşteriye Mal Yok, Kaos Ortamı Hâkim'

Diğer yandan, bazı marketlerde şeker, yağ ve kahveden sonra unun da kotalı satıldığını anımsatan yetkili, “Unun fabrikadan çıkışı da kotalı çünkü” diyor:

“Dört günde bir zam yapar hale geldik. Ürünü satsak, yerine yenisini koymak zor. O yüzden tanıdığımız, bildiğimiz müşterilere satış yapıyoruz. Yeni müşteriye mal vermiyoruz. Krizden ziyade kaos ortamı var.”

'Ekmekteki Zam Geçerliliğini Yitirdi, 3 TL Olmalı'

İstanbul Ticaret Odası (İTO)12 No'lu Ekmek Un ve Unlu Mamuller Meslek Komitesi Başkanı Hasan Demir ise, un fiyatlarındaki ciddi zamları toptancılarla perakendeciler yansıtırken, ekmeç fiyatlarına kendileri karar veremediği için fırıncıların yansıtamadığını, bunun da mağduriyet oluşturduğunu söylüyor.

Ağustos ayında İTO'ya 230 gram ekmeçin 2.5 TL olmasına yönelik zam tekliflerini sunduklarında un fiyatlarının 175 TL olduğunu söyleyen Demir, ekmeç zammının İTO'dan geçtiği 11 Kasım'da ise un fiyatlarının 300 liraya dayandığına dikkat çekti.

“Ekmeğe zam gelse de maliyetlerdeki artışın durmaması nedeniyle yeni zamlı tarife de geçerliliğini kaybetti” diyen Demir, şu anki şartlarda ekmeçin en az 3 TL olması gerektiğini dile getirdi.

Makarnaya Yüzde 15 Zam: Bir Paketi 5 TL'yi Aşacak

Türkiye Makarna Sanayicileri Derneği Başkanı Abdülkadir Külahçioğlu ise, ana girdisi buğday olan sektörde, döviz kurunda yaşanan son artışların tüketiciye yansımalarının yıl başından sonra gerçekleşeceğine dikkat çekerek, bu zammın da en az yüzde 15 olacağına işaret etti.

Normal şartlarda buğday fiyatlarının toplam girdiler içinde yüzde 70'lik bir paya sahip olduğunu, ancak enerjiye ve diğer tüm girdilere gelen zamlarla buğdayın ve diğer girdilerin payının yüzde 50-yüzde 50 olduğunu belirten Külahçioğlu, 2021 başından bu yana tüm girdi maliyetlerindeki toplam artışın yüzde 100'ü bulduğunu kaydetti.

Üretici maliyetlerindeki artışın tüketiciye bir iki ay gecikmeli yansıdığını ifade eden Külahçioğlu, “Ortalama stok maliyetlerinden dolayı güncel zamları vatandaşa hemen değil, kademeli yansıtıyoruz. Kurdaki son artışların yansımaları da yıl başından sonra olur” dedi.

Külahçioğlu, “Son bir yılda makarna yüzde 35 zamlanmıştı. Şu an bir paket makarna 4.50 TL. Ancak 2.90 TL'ye de satılan markalar var. Yılbaşından sonra gelecek olan zam da en az yüzde 15 olur” diye konuştu.

Külahçioğlu ayrıca, Türkiye'de şu anda makarnalık buğday stoklarının yeterli olduğunu, zaman zaman bu alanda ihracatın durdurulması gibi tedbirlere ihtiyaç olmadığına vurgu yaptı.

Buğday Rekoltesinde Tehlike Çanları

Öte yandan, bu yıl artan tarımsal kuraklığın hububat üretimini vurması, buğday rekoltesini oldukça aşağı çekti.

Bunun yanı sıra, buğday fiyatları iklim olayları ve Rusya'daki arz belirsizliği nedeniyle emtia borsalarında son 9 yılın en yüksek seviyesine çıkmıştı.

Ulusal Hububat Konseyi'nin sozcu.com.tr'ye verdiği bilgiye göre, uluslararası piyasalarda ham madde fiyatlarının artması, buğday fiyatlarını da kalitesine göre 350 dolara çıkardı. Bunun 400 dolara yükselmesi bekleniyor.

Buğdayda bu yılki hasattan sonra toplam rekolte henüz resmi olarak açıklanmadı. Ancak TÜİK'in 2021 Bitkisel Üretim 2. Tahmini verilerine göre, buğdayda son 14 yılın, arpada ise son 32 yılın en düşük üretimi bekleniyor. Buğday üretimi 17 milyon 650 bin ton olarak tahmin ediliyor. Bu da Türkiye tüketiminin oldukça altında.

Ziraat sektörü temsilcilerine göre ise, buğdayda bu yılın 17.5 milyon ton olması iyimser bir tahmin. Kuraklığın en çok hububat üretimini vurduğuna dikkat çeken TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'ndan yetkililerin tahminlerine göre, buğday rekoltesi bu yıl 15 milyon tona kadar gerilemiş olabilir.

Ancak, Toprak Mahsulleri Ofisi'nden yapılan açıklamada, Türkiye'nin buğday ikame sorunu ve buna bağlı olarak un arzında bir sorun oluşmadığı vurgulanıyor.

ÜRETİM DURABİLİR

Plastik Sanayicileri Federasyonu (PLASFED) Başkanı Ömer Karadeniz, döviz kurundaki son rekor artışlara dikkat çekerek, "Üretim sayesinde ayakta duran sanayimiz, bu hızlı yükselişler ve doğuracağı sonuçların önüne geçilmediği sürece üretim yapamaz hale gelme tehlikesi ile karşı karşıya kalacak" dedi.

Plastik Sanayicileri Federasyonu (PLASFED) döviz kurundaki hızlı yükseliş nedeniyle halihazırda ham madde fiyatları ve bulunurluğu konusunda sorunlar yaşayan üretici şirketlerin faaliyet koşullarını daha da zorlaştırdığını söyledi.

TL geçen salı günü keskin şekilde yüzde 10'un üzerinde değer yitirirken son 12 günün 11'inde toplam yüzde 20 değer yitirdi. Yıl başından bu yana TL'nin değer kaybı yüzde 45'i buldu.

TL'deki değer kaybı plastik gibi ağırlıklı ithal girdi kullanan ve tedarik zinciri kaynaklı sorunlar nedeniyle yüksek taşıma maliyeti bulunan sektörlerin faaliyetlerini zorlaştırıyor.

Ücret Tarifesi Oluşturmakta Zorluk

PLASFED Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Karadeniz, kurdaki yükselişten dolayı sanayicinin nihai ürün için ücret tarifesi oluşturmakta zorlanacağını ve iç pazarda talebin azalacağını ifade ederek şunu söyledi:

"Üretim sayesinde ayakta duran sanayimiz, bu hızlı yükselişler ve doğuracağı sonuçların önüne geçilmediği sürece üretim yapamaz hale gelme tehlikesi ile karşı karşıya kalacak."

"Son dönemde döviz kurlarındaki hızlı yükselişlerden kaynaklı risk ve belirsizliklerin giderek artması, ham madde konusunda sıkıntı çeken sanayicimizi daha zorlu bir sürecin içine sürüklüyor" diyen Karadeniz, sektörün bu zorluklara rağmen üretime devam etmesi gerektiğini ifade etti.

ZARAR ÜZERİNE BİR SOĞUK ÇAY

ÇAYKUR, büyük reklamlarla bile satamadığı soğuk çayda ısrar ediyor. İdare, istediği pazar payına ulaşamadığı halde 352,6 milyon TL'lik soğuk çay aldı.

ÇAYKUR, ilki 7 Nisan 2014, sonuncusu ise 23 Temmuz 2019 tarihlerinde gerçekleştirilen istisna kapsamındaki toplam 40 soğuk çay alımının 40'ını da Kristal Kola'dan yaptı. Satılmayan çaylardan kaynaklanan borçlar da sürekli arttı.

2014 ve 2019 yıllarını da kapsayan altı yılda soğuk çaya yönelik istisna kapsamında gerçekleştirilen 40 ihalenin de yüklenicisi, 1994 yılında İhlas Holding tarafından kurulan, 2014 yılında ise gruptan ayrılan Kristal Kola ve Meşrubat Sanayi Ticaret A.Ş. oldu.

Ticari Borçlar Soğuk Çaydan

Türkiye'nin, dünyada kişi başına en çok çay tüketen ülke olmasına karşın 2017 itibarıyla zarar açıklayan ÇAYKUR'un 2019 yılı dönemi sonu itibarıyla ticari borçları 14 milyon 451 bin TL oldu. İdarenin 2020 yılındaki toplam ticari borcu ise kayıtlara, 22 milyon 823 bin TL olarak geçti. 2019 yılındaki ticari borçların 13,9 milyon TL'si DİDİ isimli soğuk çay için yapılan satın almalarından kaynaklandı, 2020 yılındaki DİDİ borçları da 14,2 milyon TL'ye ulaştı.

Sözleşme Bedeli 352,6 Milyon TL

İdareye büyük borç yükü getiren 2014-2019 döneminde soğuk çay satın alımlarının tamamı için Kristal Kola tercih edildi. Kristal Kola ve Meşrubat Sanayi Ticaret A.Ş. ile Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü arasında imzalanan 40 sözleşmenin bedeli ise ihale kayıtlarına, 352 milyon 623 bin TL olarak yansdı.

Düzenli Şekilde Zarar Yazıyor

2017 yılında Türkiye Varlık Fonu'na devredilen ÇAYKUR'un bozulan mali dengesi, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nca yayımlanan kamu işletmeleri raporları ile bir kez daha gözler önüne serildi. 2015 yılında 22,7 milyon TL dönem kârı elde eden ÇAYKUR, 2016 yılında 82,1 milyon TL dönem kârı açıkladı. Bakanlar Kurulu kararı ile Şubat 2017'de TVF'ye devredilen ÇAYKUR, o tarihten sonra düzenli olarak zarara uğradı. ÇAYKUR'un 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarındaki dönem zararı sırasıyla 267,7 milyon TL, 657 milyon TL 635 milyon TL ve 547,3 milyon TL olarak kaydedildi.

'ÖZEL' ŞİRKETLERE GİZLİ KIYAKLAR

Çevre Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi, kişiye özel düzenlemelerle rant aktarımında suçüstü yakalandı. Kamunun zararına rağmen alınan bu kararlar saklanarak sadece yandaşların yararlanması da sağlandı.

AKP iktidarlarının belli çevreleri kamu kaynaklarıyla fonlama, peşkeş ve rant yaratan uygulamaları sınır tanımadan sürüyor. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın sadece MUÇEV'e, bir şirkete ya da kişiye yarayacak kararlar aldığı ortaya çıktı.

Sayıştay denetçilerinin 2020 yılı incelemeleri sonunda yazılan raporlardan en fazla bulguyu içereni Çevre ve Şehircilik Bakanlığı oldu.

Denetçiler, Çevre Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü Yönetim Kurulu'nun bazı kurum ve kuruluşlar lehine birim fiyatlarında tarife değişikliği yaptığını tespit etti. 2020 yılında 1 milyar 45 milyon TL geliri, 1 milyar 77 milyon TL de gideri bulunan dev büyüklükteki bir bütçeyi yöneten Döner Sermaye İşletmesi'nin işlemleri mercek altına alındı.

İşletme tarafından üretilen mal ve hizmet bedellerinde, işletmecilik gereği yapılması gereken ticari indirimler dışında herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli fiyat uygulanamayacağı da hüküm altına alınmasına karşın bu kurala uyulmadı.

Raporda, Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü ile Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüklerinden gelen talepler üzerine alınan bu kararlara ilişkin örneklere tablo halinde raporda yer verildi.

Bunlardan bazıları şöyle:

► Muçev'e kıyak: "Hizmet Bedelleri Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğüne 12 ayı geçmemek üzere taksitlendirilebilir. Taksitlendirme durumunda Hizmet Bedelinin yüzde 18 KDV'si peşin alınır. Geriye kalan bedelinin tamamına yönelik olarak teminat mektubu alınır" şeklindeki hüküm YK kararı ile değiştirildi. MUÇEV tarafından yapılacak olan Muğla Marmaris tekne bağlama iskelesi imar planı teklifine ilişkin ödenecek ücretin taksitlendirme işleminde "teminat mektubu aranmaz" şartı getirildi.

► Vakıf üniversiteleri düzenlemesi: Vakıf Üniversitelerinin faaliyetlerinin gereği olan plan teklifleri için plan inceleme ve işlem hizmet bedeli ikide bir oranında hesaplanırken alınan YK kararı ile dörtte bir oranına düşürüldü.

Tuzla alanları için plan inceleme ve hizmet bedelinin yöre katsayısı dahil edilerek hesaplanması gerekirken yöre katsayısı dahil edilmeden hesaplama yapılarak indirim sağlandı.

► Yüzde 20'lik kıyak: Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü Ücret Tarifesi'nde yer alan "hizmet bedelleri Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğüne 12 ayı geçmemek üzere taksitlendirilir. Taksitlendirme durumunda hizmet bedelinin KDV'si ve geriye kalan tutarın yüzde 20'si peşin alınır" hükmü "hizmet bedelleri Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğüne 12 ayı geçmemek üzere taksitlendirilir. Taksitlendirme durumunda hizmet bedelinin KDV'si peşin alınır" şeklinde değiştirildi.

Avantaj Sağlandı

Raporda, alınan kararların genel nitelikli olmadığı, ilgili genel müdürlüklerden gelen teklifler üzerine hazırlandığı ve sadece belli alanlarda adı geçen kurumlara avantaj sağlayan bireysel nitelikli düzenlemeler olduğunun altı çizildi.

İşletmenin idari, mali ve teknik işlemlerinin en iyi şekilde yürütülmesi ile görevli olan Yönetim Kurulu'nun, her yıl başında yayımlanan ve tüm sene boyunca geçerli olan birim fiyat listelerinde, yıl içerisinde gelen talepler üzerine spesifik nitelikli değişiklikler yapmasının ve sonucunda bazı kurum ve kuruluşlar lehine avantajlar sağlanmasının mevzuata uygun olmadığı bildirildi.

Kimsenin Haberi Olmadı

Genel Müdürlüklerin “spesifik değildi” savunması yaptığına da yer verilen raporda şunlar kaydedildi: “Mayıs ayında yapılan tarife değişikliğinin yayımlanmadığı, dolayısıyla belirtilen uygulamadan 2021 yılında tarifelerin yayımlanmasına kadar geçen süre zarfında kimsenin haberinin olmadığı ve adı geçen üniversite dışında da 2020 yılında indirimli tarifeden faydalanan olmadığı anlaşılmaktadır.”

BAKANLIK BÜTÇESİ EV SAHİBİNE GİTTİ

Sayıştay raporlarında sansüre bir yenisi eklendi. Kültür ve Turizm Bakanlığı için hazırlanan taslakta hizmet binasına ödenen 300 bin TL kira bedeli raporda yer almadı.

TBMM KİT Komisyonu Üyesi CHP'li Deniz Yavuzılmaz'ın ulaştığı taslak metne göre Kültür Bakanlığı, Çankaya'daki hizmet binasını uzun süredir yüksek bedelle kir alıyor. 2014 yılında aylık 226 bin TL kira bedeli ile 5 yıllık kira sözleşmesi imzalandı. 2019'da yapılan 2 yıllık sözleşmeye göre kira 275 bin TL'ye çıktı.

Elektriği Ödeyemedi

Sayıştay'ın incelemesi sonrası taslak metinde şu değerlendirme yer aldı: İdare, zaman zaman elektrik, su gibi ödemeleri dahi zamanında yapamıyor, gecikme faizine maruz kalıyor. Bu durumda yüksek tutarlı kiralananın kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması ilkesiyle bağdaşmadığı düşünülmekte. İdarenin, diğer kamu kurumlarından bina tahsis veya hizmet binası inşası seçeneğinin daha yararlı olacağı değerlendirilmekte.

Bu Krizde Büyük İsfraf

CHP Zonguldak Milletvekili Deniz Yavuzılmaz, şu değerlendirmeyi yaptı: “Kültür ve Turizm Bakanlığı, hizmet binası için 2020 yılında aylık 275 bin TL kira ödemiş. Bu durum Sayıştay raporunda sansürlenmiş. Bu yıl ödenen kiranın 300 bin TL'yi aştığını hesaplıyoruz. Vatandaşımız ekonomik krizin altında ezilirken, esnaf kepenk kapatırken Kültür ve Turizm Bakanlığı devasa tutarlarda kiralamalar yaparak bütçesini israf etmeye, hortumlatmaya devam ediyor.”

RUHSAT BİLE YOKKEN GÖREVE BAŞLAMIŞLAR

Şehir hastanelerinde yeni bir rant kanalı tespit edildi. Tahsis ve ruhsat süreçleri bile tamamlanmadan göreve başlatılan müşavir firmalara, 1850 güne varan süre uzatımları için fazladan milyonlarca lira ödeme yapıldı.

Sayıştay raporu, şehir hastanelerindeki bir usulsüzlüğü daha ortaya çıkardı. Buna göre, kamu özel işbirliği modeli ile inşa edilen hastane projelerinde çok sayıda müşavir firma, daha arsa tahsis ile ruhsat süreçleri tamamlanmadan ve yüklenicilere yer teslimi yapılmadan yıllar önce işe başlatıldı ve bu firmalara milyonlarca liralık fazla ödeme yapıldı.

Önce Müşavirler

Sayıştay denetçilerinin Sağlık Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri'nde yaptığı incelemelerin sonucunda hazırladığı rapora göre, şehir hastaneleri modelinde rant aktarma sistemi şöyle kuruldu:

Müşavir firmalarla yapılan sözleşmelerde “İşe Başlama Tarihi”; “danışmanın idareden işe başlama talimatını aldığı; işyeri teslimi gereken işlerde ise işyerinin danışmana teslim edildiği tarih” olarak tanımlandı. Sözleşme süreleri ise işe başlama tarihinden itibaren başlatıldı.

Müşavir firmalarla imzalanan sözleşmelerde, şehir hastanelerinin yapım sürecine ilişkin yatırım dönemi ve hastanelerin hizmete açılmasından itibaren iki yıl olarak belirlenen işletme dönemi olmak üzere sözleşme süreleri belirlendi. İşyeri teslimi ile birlikte müşavir firmalar, yüklenicilerin arsa tahsis ve ruhsat süreçleri tamamlanmadan ve dolayısıyla yer teslimi yapılmadan işe başlatıldı ve bu da sözleşme sürelerinin bir kısmının tükenmesine sebep oldu. Bu durum, görevli şirket işe başlamadan müşavir firmaların yatırım dönemine ait sözleşme sürelerinin atıl olarak tükenmesine yol açtı.

İnşaat Bitmeden Süre Bitti

Müşavirlik sözleşmelerinin süresi iş tamamlanmadan bittiği için süre uzatımlarına gidildi ve fiyat farkı ödemeleri yapıldı. Bu nedenle sözleşme imza süreci ile işe başlama tarihleri arasında 28 günden başlayarak bin 471 güne kadar uzayan atıl süreçler doğdu, müşavirlere bin 850 güne kadar uzayan süre uzatımları verilmek zorunda kalındı. Raporda yer alan örneklerden bazıları şöyle:

- 11 ay yattılar: Konya Şehir Hastanesi'nin müşavir firması, görevli şirkete yer tesliminden 616 gün önce işe başlatıldı; bu sürenin yaklaşık 11 ayında proje ve imalat sürecinde hiçbir ilerleme sağlanmadı.
- Süre uzatımı da yetmedi: Ankara Bilkent Şehir Hastanesi'ne ilişkin müşavirlik hizmet alımında; görevli şirkete yer teslimi yapılmadan 965 gün önce müşavir firma işe başlatıldı, bir kez süre uzatımı verildi, ancak bu da yetmedi. Hastanenin dört aşamalı olarak hizmete açılmasının müşavirlik hizmeti yönünden nasıl yönetileceği öngörülmedi ve herhangi bir düzenleme de yapılmadı.
- Parasını alıp sahadan çekildi: Ankara Etlik Şehir Hastanesi'nde bin 348 gün önce müşavir firma işe başlatıldı. Ek protokolle süre uzatımı yapıldı. Şirketin inşaatı zamanında tamamlayamaması sebebiyle 2019 yılı Haziran ayında müşavirin sözleşme süresi bitti ve sahadan çekildi. Götürü bedel olarak sözleşme imzalandığı için inşaatın yüzde 60-70'i tamamlanmasına karşın tam ödeme yapıldı.

ŞANS OYUNLARI DENETLENMİYOR

Şans oyunlarının, Demirören ailesi ile İtalyanların ortak olduğu Sisal Şans şirketine devredildikten sonra denetlenmediği ortaya çıktı. Sayıştay'ın taslak raporuna göre idare, Ağustos 2020'den beri izleme ve denetleme yetkisini kullanmıyor.

Şans oyunlarının, Demirören ailesi ile İtalyanların ortak olduğu Sisal Şans şirketine devredilmesinden sonra denetlenmediği ortaya çıktı.

Sayıştay, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü 2020 yılı taslak denetim raporunda idarenin şans oyunlarında Ağustos 2020 tarihinden beri izleme ve denetleme yetkisini kullanmadığını tespit ederek bu yetkinin kullanılmasını önerdi.

Taslak raporda şans oyunlarına ilişkin lisansın 6 Ocak 2017 tarihinden itibaren 49 yıl süreyle Türkiye Varlık Fonu'na verildiği anlatıldı. Lisansın Türkiye Varlık Fonu tarafından üçüncü kişilere devredildiği anımsatılan raporda, fon ile yüklenici firma arasında 29 Ağustos 2019 tarihinde imzalanan sözleşmeye atıf yapıldı. Raporda sözleşmedeki madde gereğince "Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü'nün, lisans konusu faaliyetlerin ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesini izleme ve denetleme yetkisinin saklı olduğu" anımsatıldı.

Raporda sözleşmenin "Bilet satış bilgilerinin online olarak lisans sahibi ve idare tarafından görüntülenebileceği" ve "yüklenicinin sözleşmeye konu şans oyunlarının ikramiye ödemeleriyle ilgili olarak lisans sahibi ve idare tarafından istenebilecek her türlü veri, bilgi ve belgeyi istenilen süre ve biçimde sunacağı" gibi maddelere de dikkat çekildi.

"Sistem Kurulmalı"

Sözleşmeye ilişkin maddelerin sıralanmasının ardından raporda "yüklenici firmanın söz konusu şans oyunları faaliyetlerinin idare tarafından çevrimiçi olarak izlenmesine, her türlü sorgulamanın yapılabilmesine ve raporların alınabilmesine imkân verecek gerekli sistemin donanım ve yazılım olarak kurulması" ile "lisans kapsamındaki tüm şans oyunlarına ait ikramiye ödemeleriyle ilgili olarak talihlinin kimlik bilgileri, oyunun türü, çekiliş tabanlı oyunlarda çekiliş tarihi, biletin numarası, serisi, ödenen tutar ve benzeri her türlü bilginin haftalık dönemler itibarıyla ve elektronik ortamda salt okunur olarak idareye bildirilmesi hususlarının gerçekleştirilmesi için gerekli girişimlerde bulunulması" istendi.

Sayıştay'ın tespitlerinin ardından idare cevabında 1 Ağustos 2020 - 31 Aralık 2020 tarihleri arasındaki döneme ait lisans konusu faaliyetlerin ilgili mevzuat hükümlerine uygunluğunun görevli başmüfettişler tarafından bu yıl içerisinde denetlenmesinin öngörüldüğü ifade edildi. Firmanın kuracağı yazılım ve donanım sistemlerinin teknik çalışmasının devam ettiği de belirtildi.

TÜRK BANK'A FAALİYET İZİNİ, İKTİDARIN YENİ KASA PLANIDIR

20 yıl önce el konulup TMSF tarafından tasfiye edilen Türk Ticaret Bankası'na (Türkbank) BDDK tarafından yeniden bankacılık izni verilmesinin perde gerisindeki amacı kamuoyuna açıklanmalı. Mazideki markası mafya, siyasi skandallar ve rüşvet çarklarıyla anımsanan bir bankaya mevduat toplama yetkisinin onaylanması, iktidarın giderayak boşaltılacak yeni bir kasa yaratma amacını düşündürüyor.

İktidar Vakıfbank'taki hazineye hisse devri operasyonu ve 20 yıl önce tasfiye edilen Emlakbank'ı İslami Katılım Bankası olarak yeniden açmasını unutmamak lazım. Türk Ticaret Bankası'nın şimdi tozlu depodan çıkartılıp bankacılık piyasasına sürülmesini masum ve iyi niyetli bir adım olarak görmemek lazım. Yıllar önce usulsüz işlemlerle içi boşaltılıp batırıldığı Türkbank'a Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) el koydu. TMSF 1998'de bankayı ihaleyle satışa çıkartınca ihaleye mafyanın müdahil olduğu, tehdit ve şantajla ihaleye fesat karıştırılarak el değiştirmesinin hedeflendiği açığa çıkınca satışı iptal etti. 2001'de bankacılıktan menedilerek tasfiyesi kararlaştırıldı. Türkbank 20 yıldan bu yana tasfiye çerçevesinde TMSF'nin kontrolünde. Bir anda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) 4 Kasım'da Türkbank'ın bankacılık faaliyetinde bulunmasına, mevduat toplamasına izin verdi ve karar 20 Kasım'da Resmî Gazetede yayınlandı.

Öncelikle Türkbank'ı yeniden faaliyete geçirmek için BDDK'ya kim başvurdu? BDDK kararının yayını için niye 16 gün beklendi? Halen Yönetim Kurulu Başkanlığı, Genel Müdürlüğü, denetçiliği iktidar emrindeki TMSF bürokratları tarafından üstlenilen bankanın yönetim kurulunda Ticaret Bakan Yardımcısı ve iktidarın eski bir bürokrati daha yer alıyor. Bankanın sermayesinin yüzde 98,5'u TMSF kontrolünde. Kalan yüzde 1,5 payın 'diğer hissedarlara' ait olduğu belirtiliyor. Kimdir bu diğer hissedarlar?

Türkbank'a faaliyet izni talimatının iktidardan geldiği ve sözde özerk BDDK'nın hemen onayladığı anlaşılıyor. Cumhurbaşkanı Başkanlığındaki Varlık Fonu'na alınan 3 Kamu Bankası, 2 İslami Katılım Kamu Bankası'na ilave olarak iktidarın emrine bir banka daha veriliyor. TMSF envanterinde 2001 krizinde el konulup kapatılan, satışa çıkarılıp satılmayan pek çok özel banka varken neden Türkbank? Sahipsiz olduğu ve kasası iktidarın emrine sunulacağı için!

TMSF-BDDK iş birliğiyle iktidarın kontrolünde 5'li çeteye, iktidar müteahhitlerine kredi dağıtıp ödemezlerse peşine düşmeyecek, iktidar medyasına reklam yağdıracak, giderayak içi boşaltılacak bir kasa yaratılıyor. Hazine halkın vergilerinden ya da borçlanarak Türkbank'ın içine milyarlarca TL sermaye koyacak. Milyonlarca genç işsizken, yeni açılacak Türkbank şubelerine seçim öncesi AK Parti referansı ile binlerce personel alınacak. Yönetim kurulu üyelikleri eski vekillere, bakanlara, il-ilçe yöneticilerine 3-5'inci maaş kapısı olacak.

Merkez Bankası'nın ihtiyat akçesine el koyan, 128 milyar dolar rezervi buharlaştıran, Halkbank'ı kara para aklama ithamıyla ABD yargısına teslim eden, kamu bankalarının görev zararlarını hazinenin sırtına yıkan, Türkiye'yi gri listeye sokan iktidar, şimdi de 20 yıl önce Türkbank'a göz diken mafyayı infaz yasasıyla serbest bıraktıktan sonra Türkbank'ı da TMSF'nin karanlık deposundan çıkartıyor. Karanlık bir vurgun senaryosu tezgâhlanıyor. Bu şaibeli planların ve milletin hakkının hesabı günü gelince sorulacaktır.

AKADEMİ BİLE TORPİLLE

Torpilli akademisyen üç yıl önce de 'kişiyeye özel' ilanla atanmış

Ege Üniversitesi'ne alınacak öğretim üyesi kadrosu için yayımlanan kişiyeye özel şartları işaret ettiği belirtilen Dr. Öğr. Üyesi Gülşah Türkmen'in üç yıl önce de aynı özel şartlarla eşinin müdürlük yaptığı Ege Üniversitesi Aliğa Meslek Yüksekokulu'na alındığı ortaya çıktı.

Ege Üniversitesi'nde Deri Mühendisliği bölümüne alınacak öğretim üyesi kadrosu için ilan edilen özel şartları sadece Ege Üniversitesi Aliğa Meslek Yüksekokulu Müdürü Prof. Dr. Hayati Türkmen'in eşinin taşıması ve ön elemenden de sadece onun geçmesine akademisyenlerin tepkisi büyüyor.

Haberin 16 Kasım'da "Ege Üniversitesi'nde 'kişiyeye özel' kadro iddiası" başlığıyla haber olması üzerine üniversitede bir soruşturma başlatıldığı ve kısa sürede tamamlanarak dosyasının kapatıldığı; Atamanın Mühendislik Fakültesi dekanlığınca onaylanıp rektörlüğün onayına sunulduğu belirtildi.

Üç Yıl Önce de Aynısı Yapılmış

Üniversite'de bu gelişmeler yaşanırken, Deri Mühendisliği Bölümünde açılan kadroya başvuru yapan Türkmen'in yaklaşık 3 yıl önce aynı ilan şartları ve aynı (hidrokarbon tayini, katalizör/fotokatalizör sentezi, katalitik/fotokatalitik reaksiyonlar) anahtar kelimelerle çıkılan ilanla kocası Prof. Dr. Hayati Türkmen'in müdürlük yaptığı Aliağa Meslek Yüksekokulundaki Rafineri ve Petrokimya teknolojisi bölümüne atandığı ortaya çıktı.

Ege Üniversitesi ve diğer Üniversitelerde söz konusu bölümde çalışan ve kadro bekleyen, haklarının çiğnendiğini savunan bir çok akademisyen bu kadronun Rektörlük yönetimi tarafından iptalini ve genele açık yeniden ilan edilmesini istedi.

ÖĞRETMENİN DERDİ MAAŞINDAN FAZLA

Sosyal ve özlük hakları AKP iktidarında giderek gerileyen öğretmenler, bir 24 Kasım Öğretmenler Günü'ne daha çok sayıda sorunla girdi. Öğretmenler, geçim sıkıntısı, borçlar ve güvencesizlikten yakındı.

Milyonlarca eğitim emekçisi, 12 Eylül ürünü olduğu gerekçesiyle eleştirilen 24 Kasım Öğretmenler Günü'ne olumsuz bir tablo ile girdi. İktidarın pembe tablo çizen söylemlerinin aksine öğretmenlerin içinde bulunduğu olumsuz durum, resmi verilere ve eğitim sendikalarının öğretmenlerin koşullarına yönelik araştırmalarına yansdı. Eğitim İş Sendikası'nın anketine katılan 3 bin 630 öğretmenin yüzde 77,7'si, ailesinin sağlık harcamalarını karşılamakta zorluk çektiğini belirtirken Türk Eğitim Sen'in anketine katılan 13 bin 261 öğretmenin yüzde 82,6'sı ise borcu olduğunu ifade etti.

Sorunlar Derinleşti

Öğretmenlerin ekonomik, sosyal ve özlük hakları AKP iktidarı döneminde önemli oranda geriledi. Eğitim alanında tek bir kişinin oluru ile yaşanan köklü değişiklikler, başta öğretmen ve öğrenciler olmak üzere milyonlarca yurttaşın geleceğini olumsuz etkiledi. Eğitimde kadrolaşma, ihraçlar, dinselleştirme ve güvencesizlik, iktidarın politikaları nedeniyle her geçen yıl biraz daha derinleşti.

Yönetici Sorunu

Türk Eğitim Sen'in toplam 13 bin 261 öğretmeni kapsayan anketinde de benzer sorunlar tespit edildi. Sendikanın araştırmasına katılan her 10 öğretmenden 8'i borcu olduğunu ifade ederken "Borcum var" diyen öğretmenlerin yüzde 36,7'sinin borcunun 100 bin TL'den fazla olduğu bildirildi.

Ankette öne çıkan diğer bazı sonuçlar ise şöyle kaydedildi:

- ◆ Öğretmenlerin yüzde 81,6'sı pazar/market alışverişinde fiyatların çok pahalı olduğunu belirtti.
- ◆ Katılımcıların yüzde 39,2'si salgın döneminde alım güçlerinin yüzde 31-50 oranında düştüğünü, yüzde 37,1'i ise yüzde 51'den daha fazla düştüğünü ifade etti.
- ◆ Çoğunluk yüz yüze eğitimde salgın açısından en çok sorun yaşanan konuyu öğrenciler arasındaki fiziksel mesafenin sağlanamaması (yüzde 78,3) olduğunu söyledi. Daha sonra en çok, temizlik ve güvenlik personelinin yetersizliği (yüzde 63,3), kalabalık sınıflar (yüzde 59,6), hijyen ürünlerinin yetersizliği (yüzde 26,2) olarak sıralandı.
- ◆ Katılımcıların yüzde 58,4'ü Bakanlık merkez teşkilatında en çok yaşadıkları sorunlar arasında, "Liyakatsiz yöneticilerinin tutum, davranış ve uygulamalarını" saydı.

Çoğunluğu borç batağında

Eğitim İş'in öğretmenlere yönelik anketi de öğretmenlerin sorunlarını bir kez daha gözler önüne serdi. Türkiye genelindeki 3 bin 630 öğretmenin katılımı ile gerçekleştirilen ankette sıkıntı yaşayan öğretmenlerin oranı şöyle:

500 bin öğretmenin atama umudu

Milyonlarca öğretmen 24 Kasım'a çok sayıda sorunun gölgesinde girerken sayıları 500 bine dayanan ataması yapılmayan öğretmenler ise bir 24 Kasım'ı daha öğrencilerinden uzak geçirdi. İktidarın ekonomik gerekçelerle hemen her yıl sınırlı kontenjan belirlediği öğretmen atamaları ise Sayıştay'a göre 138 bin olan öğretmen açığının kapatmaya yetmedi.

OKULLAŞMA DÜŞTÜ

MEB'in "Türkiye'de Eğitimin 20 Yılı" isimli kitapçığı, 4+4+4 sisteminin eğitimde yarattığı tahribatı gösterdi. Kitapçık, ilkokul kademesindeki okullaşma oranının yeni sistem ile yüzde 5,9 azaldığını ortaya koydu.

Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayımlanan, "Türkiye'de Eğitimin 20 Yılı" kitapçığı, 2012 yılında uygulamaya geçirilen 4+4+4 sisteminin yarattığı tahribatı bir kez daha gözler önüne serdi. MEB, ilkokul ve ortaokul kademelerindeki okullaşma oranına yönelik tabloda, 4+4+4 sistemi ile geçen yıllara ayrı bir bölüm ayırdı. Tablo, ilkokul kademesinde 2012 yılında yüzde 100'e yaklaşan okullaşma oranının sistem değişikliğiyle giderek azaldığını ortaya koydu.

Eğitime yönelik hemen her güncel veriyi 2002 yılıyla kıyaslayarak paylaşan MEB, bu kez de "Türkiye'de Eğitimin 20 Yılı" kitapçığı hazırladı. Kitapçıkta, eğitime erişim ve eğitim performansı göstergeleri ile eğitim yatırımına dayalı göstergeler yer aldı.

Çöküşü Hızlandırdı

Kitapçıkta öğrencilerin, velilerin ve eğitim uzmanlarının tüm itirazlarına karşın hayata geçirilen 4+4+4 sistemine de ayrı bir bölüm ayrıldı. Sisteme yönelik eleştirilerin haklılığını ortaya koyan verilere göre, okullaşma oranında 4+4+4 ile büyük kan kaybedildi.

Bakanlığın verilerine göre, 2012'de ilköğretim kademesinde yüzde 98,9 olan okullaşma oranı, 2013 yılında yüzde 99,6'ya kadar yükselse de 2014 yılı itibarıyla düşüş başladı. 2014'te yüzde 96,3 olarak gerçekleşen ilkokuldaki okullaşma oranı, 2015 ve 2016 yıllarında sırasıyla 94,9 ve 91,2 oldu. 2017 yılında ilkokulda yüzde 91,5'e kadar düşen okullaşma oranı 2018'de yüzde 91,9, 2019'da ise yüzde 93,6'ya yükselse de 2020'de 93,2 olarak gerçekleşti. Okullaşma oranında 2012 yılına göre yaşanan kayıp, yüzde 5,9 oldu.

Benzer bir durum okulöncesinde de yaşandı. 2012'den itibaren sürekli yükseliş gösteren okulöncesindeki okullaşma oranı 2019'da yüzde 71,2'ye kadar ilerledi. Ancak MEB'in son yayımladığı istatistiklere göre ise okulöncesindeki okullaşma 2016'nın dahi gerisinde kalarak yüzde 56,89 olarak gerçekleşti. 2015'ten itibaren okulöncesindeki okullaşma oranı şöyle oldu:

2015: Yüzde 55,5

2016: Yüzde 58,8

2017: Yüzde 66,9

2018: Yüzde 68,3

2019: Yüzde 71,2

2020: Yüzde 56,8

10 Çocuktan 1'i Okulsuz

Verileri değerlendiren Eğitim Uzmanı Ali Taştan, şunları söyledi: "Okullaşma oranlarının düşmesi açıklanabilir bir durum değildir. 4+4+4 ile zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmıştır. Bu kapsamda okullaşma oranlarının yüzde yüze yaklaşmış olması gerekirken düşüş devam etmektedir.

Zorunlu eğitim kapsamında okullaşma oranlarının genel ortalamasına baktığımızda 10 öğrenciden biri okullaşamamıştır. Öte yandan öğrenci sayısı üzerinden bir hesaplama yapılması halinde bir milyondan fazla öğrencinin okullaşmadığı tahmin edilmektedir. Bu çağda çocuklarımızı okulla buluşturamamak MEB'in en büyük eksikliğidir. Okula ulaşamayan çocuklarımız arasında oluşan adaletsizliği en aza indirme şansımız nerdeyse kalmamıştır. Devlet bu hususta ciddi tedbirler almak zorundadır."

220 BİN ÇOCUK YUVASIZ KALABİLİR

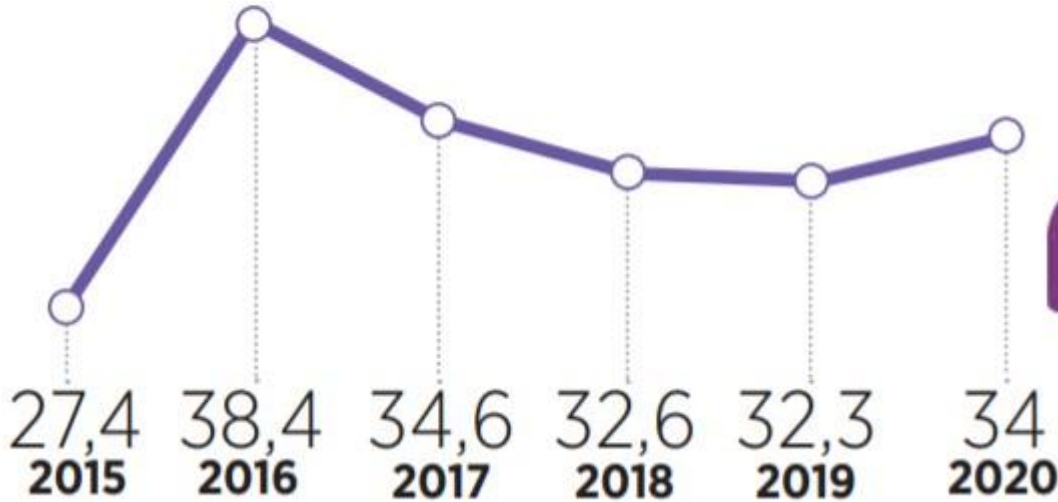
Yoksulluk çeken çocuk sayısı 1,4 puan arttı. Son verilere göre ülkede her 10 çocuktan üçü yoksulluğun pençesinde. Yetersiz maddi koşullar nedeniyle ailesinden alınma riski bulunan çocuk sayısı 220 bine ulaştı.

Ülkede son yıllarda giderek derinleşen, pandemi ile daha da yakıcı hale gelen ekonomik kriz yüz binlerce çocuğu yoksulluğa hapsedti. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın verileri, çocuklarına bakamayan çok sayıda ailenin sosyal ve ekonomik destekten yararlanmak zorunda olduğunu ortaya koydu. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK), 'Ciddi maddi yoksunluk içinde olan' çocuklara yönelik verileri ise tehlikenin boyutunu gözler önüne serdi.

Verilere göre ailesinin ekonomik yoksunluğu nedeniyle kurum bakımına alınma riski olan çocuk sayısı 220 bin 22. 2018 yılında yüzde 32,6 olan, 'Ciddi maddi yoksunluk içinde olan' çocukların oranı ise 2020'de yüzde 34'e yükseldi. 2020 yılında çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımları bir süre için sağlanmayan 1327 çocuk koruyucu aile yanına yerleştirildi. Koruyucu aile hizmetinden yararlanan çocuk sayısı 2002 yılında 515 iken bu sayı 2020'de 7 bin 869'a ulaştı.

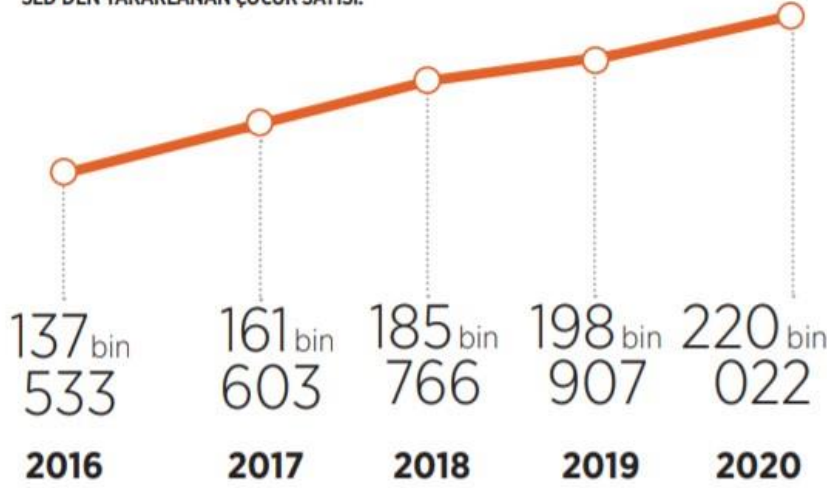
TÜİK'in, 'Eğitimde Okulla İlgili Yaşanan Sorunlar' başlığı altında paylaştığı veriler de darboğazdaki ekonominin çocukların eğitim yaşamına olan etkisini gün yüzüne çıkardı. Eğitim alanında etkisi, devlet okulundaki öğrenciler için 2017 yılında yüzde 34,8 olarak ölçülen 'eğitim masrafları sorunu', 2018 ve 2019 yıllarında sırasıyla yüzde 44,2 ve yüzde 45 olarak hesaplandı.

YILLARA GÖRE TÜİK'İN 'CİDDİ MADDİ YOKSUNLUK İÇİNDE OLAN ÇOCUK' VERİLERİ(%):

Öte yandan Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) hizmetinden yararlanan çocuk sayısı, 2016 itibarıyla dramatik şekilde arttı. 2016 yılında 137 bin 415 çocuk SED'den yararlanırken bu sayı 2019 yılında 198 bin 907, 2020 yılında ise 220 bin 22 olarak gerçekleşti. SED kapsamındaki çocuk sayısında 2016 yılına göre yaşanan artış yüzde 60 oldu.

SED'DEN YARARLANAN ÇOCUK SAYISI:

SED nedir?

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yoksul ailelerin çocuklarının kendi kendilerine bakabilecek düzeye gelene kadar, ailelere yapılan ekonomik ve psiko-sosyal desteğe Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) deniliyor. Ekonomik destekler süreli ve geçici olmak üzere nakdi olarak yapılmakta. Geçici ekonomik destek yılda bir, en fazla 2 defa yapılırken süreli ekonomik destek ise onayda belirtilen süre boyunca her ay yapılıyor.

DÖVİZ KRİZİ SAĞLIK SİSTEMİNİ DE VURACAK

'Yakında Bulunamayacak!'

Mikrobiyoloji uzmanı Dr. Tutku Taşkınoğlu, sağlık sektörünün döviz kurundaki artıştan nasıl etkileyeceğine ilişkin dikkat çeken bir paylaşımda bulundu. Taşkınoğlu, yakında herhangi bir hastalığın tanısı için test kiti bulunamayacağını belirtti.

Döviz kurundaki artış hız kesmeden devam ediyor. Kurdaki artış sonrası temel gıda ihtiyaçları dahil bütün sektörlerde zamlar arka arkaya geliyor.

Sağlık sisteminin de etkilendiği kriz sonrası yurttaşların tepkisi artarak devam ediyor.

Öte yandan Mikrobiyoloji uzmanı Dr. Tutku Taşkınoğlu döviz kuru artışı sonrası sosyal medya hesabından dikkat çeken bir paylaşımda bulundu.

Bu kış sadece açlık ve soğukluğun olmayacağını söyleyen Taşkınoğlu, yakında herhangi bir hastalığın tanısı için test kiti bulunamayacağını belirtti.

"Dışa Bağlılık Budur İşte"

Taşkınoğlu Twitter hesabından yaptığı paylaşımda şu ifadeleri kullandı; "Sadece açlık ve soğuk beklemiyor bizi bu kış; bırakın iPhone derdini yakında herhangi bir hastalığın tanısı için test kiti bulamayacağımızı, belki şekerinizi bile ölçtüremeyeceğimizi biliyor musunuz? Döviz artışı ve dışa bağımlılık budur işte!"

2,4 MİLYON DOZ AŞI ÇÖPE GİTMİŞ!

Sayıştay'ın Sağlık Bakanlığı Denetim Raporu, sansür iddialarının haklılığını ortaya koydu. Raporun taslak metninde, milyonlarca doz aşının kullanılamaz hale geldiği ve bazı kişilere fazla doz aşı uygulandığı belirtiliyor.

Sayıştay'ın Sağlık Bakanlığı Denetim Raporu, raporlara vurulan makası gün yüzüne çıkardı. Taslak raporda "Diğer Bulgular" altına toplam 69 bulgu yazılırken TBMM ile paylaşılan raporda bulgu sayısı 33'e kadar düştü. Taslak raporda, il sağlık müdürlükleri deposunda toplam 2,4 milyon doz aşının son kullanım tarihlerinin geçtiği belirtiliyor. Raporunda ayrıca, kontrol sistemindeki zafiyet nedeniyle suççesi ile dörtlü karma aşlarının bazı kişilere birden fazla doz uygulandığı ifade ediliyor.

Aşıların Miadı Doldu

Rapor Değerlendirme Komisyonu'nun incelemesinin ardından kuşa çevrilen taslak rapora CHP Milletvekili Murat Emir ulaşmıştı. Raporda, bakanlığın Aşı Takip Sistemi'ndeki (ATS) sorunlara ayrı bir bölüm ayrıldığı görülüyor. Asıl raporda yer almayan ancak taslak raporda "Satın Alınan Aşıların Bir Kısımının Miadının Dolması ya da Dolma Riski Bulunması" adı altında paylaşılan bölümde, şu çarpıcı tespit yer alıyor:

"ATS'den yapılan incelemede, 2020 yılında 720 bin 321 dozu erişkin tip tetanoz difteri aşısı, 664 bin 371 dozu oral polio aşısı, 434 bin 70 dozu PPD solüsyonu ve 261 bin 219 dozu suçiçeği aşısı olmak üzere toplam 2 milyon 433 bin 250 doz aşının il sağlık müdürlüklerinin deposunda miatlarını doldurduğu tespit edilmiştir. MKYS üzerinde yapılan incelemelerde ise 2020 yılı içerisinde, 57 bin 439 dozu PPD aşısı, 48 bin 498 dozu erişkin tip tetanoz difteri aşısı, 13 bin 750 dozu kızamık aşısı olmak üzere toplam 136 bin 680 doz aşının miadının dolduğu anlaşılmıştır."

Aynı Kişiye Onlarca Doz

Taslak raporda, yurttaşların sağlığı için kritik önemde olan aşılarla ilişkin bulgular, bunlarla da sınırlı değil. Sayıştay denetçileri, ATS'de aynı kişiye gerekli dozdan fazla aşı uygulamasını engelleyecek bir prosedür olmaması nedeniyle bazı kişilere fazla doz aşı uygulandığını belirlendi. Taslak rapora yazılan ancak asıl raporda yer verilmeyen tespitler şöyle:

"Konjuge Pnömonokok Aşısı'nın, aynı T.C. kimlik numaralı kişilere 2020 yılında 37 doz, 35 doz, 31 doz ve 30 doz gibi gerekli dozdan fazla uygulandığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde, tek doz olarak uygulanması öngörülen Su Çiçeği ve Dörtlü Karma Aşılarının aynı T.C. Kimlik No'lu kişilere 12 doz, 10 doz ve 4 doz gibi gerekli dozdan fazla uygulandığı tespit edilmiştir."

Bakanlık Hesap Vermeli

Doğrudan halk sağlığını ilgilendiren tespitlerin kamuoyundan gizlenmesine tepki gösteren CHP Milletvekili Murat Emir, "Bakanlık halka hesap vermeli" dedi. Sağlık Bakanlığı'nın, pandemi boyunca aşı tedarik sürecini yönetemediğini belirten Emir, şu ifadeleri kullandı:

"Sağlık Bakanlığı, hem halk sağlığı açısından sakıncalı sonuçları olabilecek hem de ekonomik açıdan kamuyu zarara uğratan bu skandalla ilgili hesap vereceğine, bu bilgileri Sayıştay'ın raporunu sansürleyerek halkın gözü önünden kaçırıyor."

Müteahhitler Tıbbi Cihazları Teslim Etmedi

Sayıştay'ın sansürlediği Sağlık Bakanlığı Denetim Raporu'nda şehir hastaneleriyle ilgili çarpıcı tespitler de yer alıyor. Buna göre müteahhitler, bakanlığın kendilerine 90 günlük ek süreler vermesine karşın önemli ameliyatlarda kullanılan tıbbi cihazları zamanında teslim etmedi. Bu nedenle göz ve üroloji ameliyatları ile cildiye tedavilerinde hastalara ileri tarihli randevular verildi.

Raporda, şöyle dendi: "Yapılan incelemede, bazı şehir hastanelerinde, görevli şirketler tarafından getirilmesi gereken ve bir takım özellikli tıbbi hizmetlerin sunumunda kullanılan tıbbi cihazların İdareye teslim edilmediği halde söz konusu tıbbi cihazların bitirilmemiş işler kapsamında değerlendirilerek fiili tamamlama belgesi düzenlendiği ve hastanelerin işletmeye açıldığı tespit edilmiştir."

CHP Milletvekili Emir, "Sağlık Bakanlığı, hastaların tedaviye erişim hakkını engelleme pahasına müteahhitleri yine kayırmış" değerlendirmesi yaptı.

DENETİMSİZ ATIK BARAJI ÇÖKTÜ

Giresun Şebinkarahisar ilçesinde faaliyet yürüten NESKO Madencilik AŞ'ye ait "Kurşun, Çinko, Bakır Ocağı ve Zenginleştirme Tesisi" nin siyanür atık barajı çökmüş, kimyasallarla yüklü atık su ve çamurlar Kılıçkaya Barajı'na kadar ulaşmıştır. Giresun Valiliği maden tesisinin süresiz olarak faaliyetlerinin durdurulduğunu açıklamıştır.

Kelkit Ovası Tehdit Altındadır

Atık barajına ait duvarın çökmesi nedeniyle ağır metal ve siyanürün bulunduğu milyonlarca litre siyanürlü çamurlu su Kılıçkaya Barajı'nın bağlı olduğu Kelkit Çayı ve Ovası'nı tehdit etmektedir. Kılıçkaya Barajı'na akan zehirli sular, Kelkit Çayı'nın devamında, aşağıda Çamlıca Barajı'na ulaşmakta da gecikmeyecektir. Kelkit Çayı devamında Suat Uğurlu Barajı'na ve oradan da Çarşamba ovasına uzanmaktadır. SUŞEHRİ, KOYULHISAR, REŞADİYE, NIKSAR, ERBAA, TAŞOVA, ÇARŞAMBA bu zehirlenen suların geçtiği ilçelerdir. .

Denetimler Yapılmıyor

Türkiye’de 2019 yılında 8.602 adet 2020 yılında 5.553, 2021 yılında 31 Ekim tarihine kadarı 6.631 adet maden sahasında denetim yapılmıştır. Siyanürlü işleme işlemi sırasında bir yandan sular kirletilmekte-zehirlenmekte, diğer yandan yüzey ve yeraltı suları azaltılmaktadır.

Şirkete Ait Tesislerde Benzer Vakalar Sürekli Yaşanıyor

Giresun’daki tesiste benzer olay 2018 yılında da gerçekleşmiş ve 8 milyon balık yaşamını yitirmiştir. Nesko Madencilik isimli firmanın bağlı olduğu Yıldızlar SSS Holdinge ait Kütahya’da, Gümüşhane’deki tesislerde de benzer vakalar yaşanmıştır.

- Kütahya Gümüşköy’de Yıldızlar SSS Holdinge ait ETİ GÜMÜŞ AŞ işletmelerinin siyanür havuzları için oluşturan setlerin çökmesi üzerine “genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması” iddiasıyla Kütahya 1. Sulh Ceza Mahkemesinde görülen davada üç teknik yetkiliye üçer ay hapis cezası çıkmıştır. Siyanür havuzlarındaki suyu Kütahya Dulkadir Köyü şebeke hattına yönlendirip hayvanlar ile insanları zehirleyen Eti Gümüş şirketinin dört yetkilisine bir yıl 10 ay hapis cezası verilmiştir. Verilen cezalar ertelenmiştir.

- Temmuz 2019’da Gümüşhane’nin Dibekli Köyünde 192 kişi içme suyundan zehirlendi. Valilik ve Yıldızlar SSS Madencilik isimli şirket tarafından yapılan açıklamalarda kirliliği “kanalizasyon” kaynaklı olduğundan bahsedilmiştir. Bu arada Valilik Dibekli Köyündeki içme suyundan alınan numuneleri yine Gümüşhane’de bulunan bir başka maden firması Koza Altın A.Ş.’nin laboratuvarlarında incelemiştir.

- 06.07.2020 tarihinde, Gümüşhane’nin Merkez ilçesine bağlı Boyluca Köyü sınırlarında bulunan dereye balık ölümlerinin görüldüğü bilgisi üzerine Gümüşhane İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından söz konusu yerde inceleme başlatılmıştır. İnceleme sonucunda siyanür, bakır ve magnez değerleri Su Ürünleri Yönetmeliğininin 11. Maddesi kapsamında belirtilen kabul edilebilir değerlerin üstünde çıkmıştır. Yıldızlar Bakır isimli firmaya 354.020 TL idari para cezası uygulanmış, Gümüşhane Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmuştur

Sonuçları Daha Ağır Olabilirdi

Siyanür ve diğer kimyasal atıkların depolandığı atık barajındaki çökme geçtiğimiz Perşembe gecesi saat 22.10 civarında gerçekleşmiştir. Bu olay, 20 dakika önce gerçekleşseydi tesiste bulunan 25 işçi yaşamını yitirebilirdi.

Acilen Sağlık Taraması Yapılmalı

Siyanür, su kaynaklarının yok olmasına, biyoçeşitliliğin kaybedilmesine, sağlıklı gıdaya erişimin engellenmesine, hava-toprak kirliliği gibi birçok zarar ve ihlali bir arada getirmektedir. Acilen bölgedeki içme ve kullanma sularında ölçümler yapılmalı, yurttaşlar ve hayvanlar sağlık taramasından geçirilmelidir.

HUKUK DEVLETİ, ŞEFFAF YÖNETİM VE DEMOKRASİ RAFA KALKTI

Bir ülkede şeffaf yönetim ve demokratik toplumun, hukuk devletinin varlığının en somut kriteri, yönetenlerin yasama ve yargı önünde hesap vermesidir. Üçüncü yılına giren tek kişilik yeni yönetim sisteminde bu ilkeler rafa kaldırılırken, Avusturya’da yolsuzluk ve usulsüzlükle suçlanan başbakanın görevden istifa etmesi ve dokunulmazlığının kaldırılması, TBMM’deki soru önergelerine sadece ‘link’ gönderen Türkiye’yi yönetenler için ibret olmalıdır!

Türkiye yargı bağımsızlığı, hukuk devleti ve imzaladığı uluslararası sözleşmelerdeki yükümlülükleriyle taahhütlerini yerine getirmede için, 30 Kasım’da Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısının gündemine alındı. Hukuk devleti ve demokratik toplumun, işleyen bağımsız ve tarafsız yargının, şeffaf bir yönetimin en somut kriteri ve ‘olmazsa olmazı’ ülkeyi yönetenlerin eylem ve işlemleri için milletin iradesini temsil eden yasama ve bağımsız-tarafsız-adil yargı önünde hesap verme yükümlülüğüdür. Mevcut yönetim açısından Türkiye’de bu sıraladıklarımın varlığından söz edilebilir mi? Hayır. İktidar ve atanmış bakanları, yasama organının, meclisin, milletvekillerinin iktidarı denetleme aracı olan en basit soru önergesine bile yanıt verme gereği duymayıp, eski açıklamalarının, basın toplantılarının linkini gönderiyorlar.

Türkiye, dünya uyuşturucu ticaretinin, kokain trafiğinin üssüne dönüştü. Tonlarca kokain ele geçiriliyor, ortada yakalanan, tutuklanan, yargılanan yok! Brezilya’da, Panama’da, Kolombiya’da ‘varış adresi Türkiye’ olan 4 ton kokain ele geçiriliyor alıcısının kim olduğu açıklanmıyor. Söz konusu ülkelerin narkotik birimleri, emniyeti Türkiye ile bilgi alışverişinde bulunmak istiyor, yanıtız bırakılıyor. İktidar partisinin merhum bir vekilinin uyuşturucu baronlarının yargıdaki dosyalarını takip ettiği açığa çıkıyor çıt yok.

İçişleri bakanı mafyadan aylık 10 bin dolar maaş alan siyasetçi olduğunu söylüyor, ortada ne bir soruşturma ne iddianame var. Başta İstanbul ve Ankara olmak üzere CHP'li büyükşehir belediyelerinin teftiş kurullarının saptadığı yolsuzluk dosyalarına İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişlerince incelenip yargıya intikal ettirilmek üzere el konuluyor, iki yıldır ortada bir şey yok.

Oysa Avusturya'da başbakan hakkında yolsuzluk iddiası ortaya atılır atılmaz başbakan görevinden istifa etti. Şimdi de soruşturmanın selameti ve yargının siyasetten etkilenmemesi için dokunulmazlığı kaldırıldı. İşleyen demokrasi, kurumsal demokratik devlet, yasama-yürütme-yargı arasında güçler ayrılığı, denge-denetleme sistemi ve şeffaf yönetim budur.

Türkiye'de ise iktidarın dört bakanı hakkındaki yolsuzluk-rüşvet iddiaları örtüldü, savcı ve hâkim değiştirildi. Yüce Divan'a gönderilmeleri engellendi. Hatta bu bakanlardan birisi Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakkını helâl etmediğini, bakanlıkta yaptığı her işlemi onun talimatıyla yaptığını ama kendisini 'hırsızlarla aynı çuvala koyup attığını' söyledi. Hakkında soruşturma açılıp yargılanmayı, aklanmayı istediğini ilan etti. Ne siyaset ne yargı ne savcılıklar harekete bile geçmedi. TBMM'de bu eski bakanla ilgili araştırma komisyonu önergesi iktidar ittifakı oylarıyla reddedildi. Demokratik bir ülkede, kurumları, denge-denetleme mekanizmaları, bağımsız yargısı işleyen bir demokraside bunların olması mümkün mü?

Bunun en sıcak son örneği İsraili bir turist çiftin Çamlıca kulesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın evini fotoğrafladıkları gerekçesiyle 'askeri-siyasi casusluk' suçlamasıyla gözaltına alınıp, savcılığın son sürat düzenlediği iddianameyle tutuklanması ve ardından İsrail Başbakanı ve Cumhurbaşkanı'nun telefonuyla bir haftada serbest bırakılmaları. İsrail Dışişleri Bakanı özel uçakla gelip vatandaşlarını cezaevinden alarak sosyal medyadan 'eve dönüyoruz' paylaşımı yaptı. İsrail Cumhurbaşkanı Yitzak Herzog ve Başbakan Naftali Bennett Cumhurbaşkanı Erdoğan'a teşekkür ettiler. Bunun anlamı mahkemeye verilen siyasi talimatla İsraili çiftin serbest bırakılmış olmasıdır. Yoksa ne diye Cumhurbaşkanı Erdoğan'a teşekkür etsinler? Aksine normal olan, olması gereken İsraili yetkililerin 'Bağımsız Türk yargısına ve adaletin yerini bulduğuna' teşekkür etmeleri değil miydi? Türkiye'deki hukuk devleti ve yargı bağımsızlığıyla ilgili içerideki durumu hepimiz biliyoruz ancak anlaşılın yurt dışındaki, uluslararası alandaki algı da aynı yönde ve kimse Türkiye'de demokrasinin, hukuk devletinin, adil yargılanma hakkının, bağımsız mahkemeler ve yargının olduğuna inanmıyor, bunun olacağını da düşünmüyor.

ABD Başkanı Trump'ın, Almanya Başbakanı Merkel'in, Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un Cumhurbaşkanı Erdoğan'a telefonlarıyla 'Casusluk ve terör örgütü üyeliği' ile suçlanıp tutuklanan isimlerin serbest kalması, anlaşılın İsrail yönetimi tarafından da emsal alınmış. Onlar da çözümün yargıya güvenmekte veya en iyi avukatları tutarak savunmada değil, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın vereceği talimatta olduğunu bilerek hangi kapıyı çalacaklarını, kime telefon açacaklarını biliyorlar.

İktidarın Hukuk ve Yargı Reformu paketlerine, İnsan Hakları Eylem Planı'na, Hukuk Devletini Güçlendirme Reformlarına vb. iddialarına kim inanır? Nitekim inanmadıkları için Türkiye'yi ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı demokrasi zirvesine davet etmiyorlar. **Avrupa Konseyi uygulanmayan yargı kararları için Türkiye'ye yaptırım hazırlığına girişiyor. Bu kadar açık, net ve basit!**

ADİL YARGILANMA HAKKI

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Hak Arama Hürriyeti" başlıklı 36. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin de 6. maddesi olarak düzenlenmiştir. Söz konusu madde Sözleşme'nin 5. ve 8. maddelerinden sonra en kapsamlı maddesidir.

Adil Yargılanma Hakkı gerek bölgesel düzlemde, gerekse uluslararası düzlemde yapılmış birden çok sözleşme ile korunması bakımından temel ve evrensel bir haktır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin önüne gelen davaların neredeyse yarısı bu hakkın ihlalinden kaynaklanmaktadır.

Adil Yargılanma Hakkı'nın unsurları

- Kanunla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkemede
- Makul sürede
- Hakkaniyete uygun ve aleni bir şekilde yargılamanın yapılmasıdır.

Ancak AİHM bazı kararlarında da belirttiği üzere adil yargılanma hakkı sadece bu unsurlar ile sınırlı değildir. Mahkeme'ye göre adil yargılanma hakkının kapsamına

- Dava hakkı/mahkemeye ulaşma hakkı (Hak arama özgürlüğü)

- Taraflar arasındaki “silahların eşitliği” ilkesi
- Yargılamada çelişiklik
- Mahkeme kararlarının gerekçeli olması gibi

bazı unsurlar da bu hakkın kapsamında olarak değerlendirilmiştir.

Adil yargılanma hakkı “davanın makul bir süre içerisinde, bağımsız ve tarafsız bir mahkemede, hakkaniyete uygun bir biçimde ve kamuya açık olarak görülmesi” olarak tanımlanmaktadır.

Adil yargılanma hakkı ile ilgili Anayasa Mahkemesi tarafından yayınlanan istatistiklere bakıldığında;

- Haziran 2021’e kadar toplam yapılan bireysel başvuru sayısı 323.686 olup; bu başvuruların,
 - o 271.727’si sonuçlandırılmış; sonuçlandırılan başvuruların %89,2’si (242.494) hakkında kabul edilmezlik kararı verilmiştir.
 - o 15.491 dosyayı esaslan inceleyen AYM, 14.694’ü hakkında en az bir hakkın ihlal edildiğine karar vermiştir.
 - o İhlal kararı verilen dosya sayılarının yıllara göre dağılıma bakıldığında 2020 yılının açık ara farkla birinci sırada olduğu görülmektedir. İhlal kararı verilen toplam 14.694 başvurunun; %39’u yani 5.658 dosya hakkında 2020 yılında ihlal kararı verilmiştir. En çok ihlal kararı verilen ikinci sıradaki yıl ise 2018 olup 2.167 ihlal kararı ile 2020’yi izlemektedir.

AYM tarafından yayınlanan bireysel başvuru istatistikleri raporları karşılaştırıldığında

- Bireysel Başvuru İstatistikleri (23/9/2012 - 31/3/2020) raporuna göre
 - o 23.09.2012 – 31.03.2020 tarihleri arasında toplam 5.436 başvuruda adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Yıl yıl bakıldığında
 - 2013’te 56 başvuruda;
 - 2014’te 1.144 başvuruda;
 - 2015’te 703 başvuruda;
 - 2016’da 1.134 başvuruda;
 - 2017’de 906 başvuruda;
 - 2018’de 1.197 başvuruda;
 - 2019’da 169 başvuruda;
 - 2020/1’de 127 başvuruda;

adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir

- Yine AYM tarafından yayınlanan Bireysel Başvuru İstatistikleri (23/9/2012 - 30/6/2021/2) raporuna bakıldığında, Haziran 2021’in sonuna kadar toplamda 9.332 başvuruda adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verildiği görülmektedir.
- İki rapor arasındaki fark dikkate alındığında Mart 2020 ile Haziran 2021 arasında 3.896 başvuruda adil yargılanma hakkının ihlaline karar verildiği görülmektedir. Bu karar sayısı; adil yargılanma hakkı ihlaline karar verilen toplam başvuru sayısının %42’sine denk gelmektedir.

5’TEN 70’E İŞKENCE

TİHV’in raporunda, işkence ve kötü muamele karnesi ortaya koyuldu. Vakfa başvuranların yaşının 5’ten 70’e kadar ulaştığı belirtilirken işkence gören her 10 kişiden dördünün cinsel işkenceye maruz kaldığı kaydedildi.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı’nın (TİHV), ‘2020 Yılı Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu’, işkence ve kötü muamelenin boyutunu gözler önüne serdi. Raporda, işkence ve kötü muamele gördüğü gerekçesiyle TİHV’e başvuranların yaşının 5-70 arasında değiştiği belirtildi.

HAFTALIK BİLGİLENDİRME RAPORU MEDYA VE KURUMSAL İLETİŞİMDEN SORUMLU GENEL BAŞKAN BAŞDANIŞMANLIĞI

Rapora göre, 2020'de işkence gören her 10 kişiden en az dördü (yüzde 40,7) cinsel işkenceye maruz kaldığını ifade etti. 572 kişi işkence ve diğer kötü muameleler nedeniyle, iki kişi işkence ve diğer kötü muamele dışında kalan ağır insan hakları ihlalleri nedeniyle, 31 kişi ise işkence görenin yakını olarak TİHV'e tedavi, rehabilitasyon ve belgeleme talebiyle başvurdu. Başvuruların 12'sinde yaşanan veya tanık olunan işkence sürecinin ülke dışında gerçekleştiği tespit edildi.

Başvuruda bulunanların yüzde 62,5'ini erkekler, 36,5'ini kadınlar, yüzde 1'ini LGBTİ+'lar oluşturdu. İşkence gören başvuruların yüzde 3,4'ünü 18 yaş altı oluşturdu.

TİHV'e 2020 yılında başvuran ve işkence gören 562 kişinin 507'si siyasi düşünce, kimlik veya eylemleri nedeniyle gözaltına alındıklarını belirtti. Raporda, Covid-19 yasaklarına rağmen açık alan ve sokaktan gözaltına alınan başvuru oranının geçen yıl yüzde 61'e yükseldiği vurgulandı.

İşkence Her Yerde

Rapordaki diğer bir çarpıcı tespit ise TİHV'e başvuranların birden çok mekanda işkence görmeleri oldu. En çok işkence uygulanan alanlar, sokak ve açık alanların ardından, araçlar, emniyet müdürlükleri ve karakollar oldu.

Dörtte Biri Öğrenci

Rapor, insan hakları ihlalleri ile Kürt sorunu arasındaki ilişkiyi ortaya seren veriler de sundu. Buna göre Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi doğumlular, Türkiye nüfusunun yüzde 24,6'sını oluştururken işkenceye maruz kalanlar içinde bu bölgede doğanların oranı yüzde 62,6 oldu. İşkence nedeniyle TİHV'e başvuran her dört kişiden birinin halen öğrenci olması da dikkat çekti.

Yaş Ortalaması 10

Rapora göre işkence gören 20 çocuğun işkence gördükleri tarihteki yaş ortalaması 10 olurken işkence gören en küçük çocuğun yaşının 3 olduğu tespit edildi. Etnik ve siyasi nedenlerle işkence gördüğünü belirten çocukların tamamının anadilinin Kürtçe olduğu, sokağa çıkma yasakları sonrası Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesinde işkence fiiline maruz kaldıkları belirlendi.

Adli Muayene Sorunu

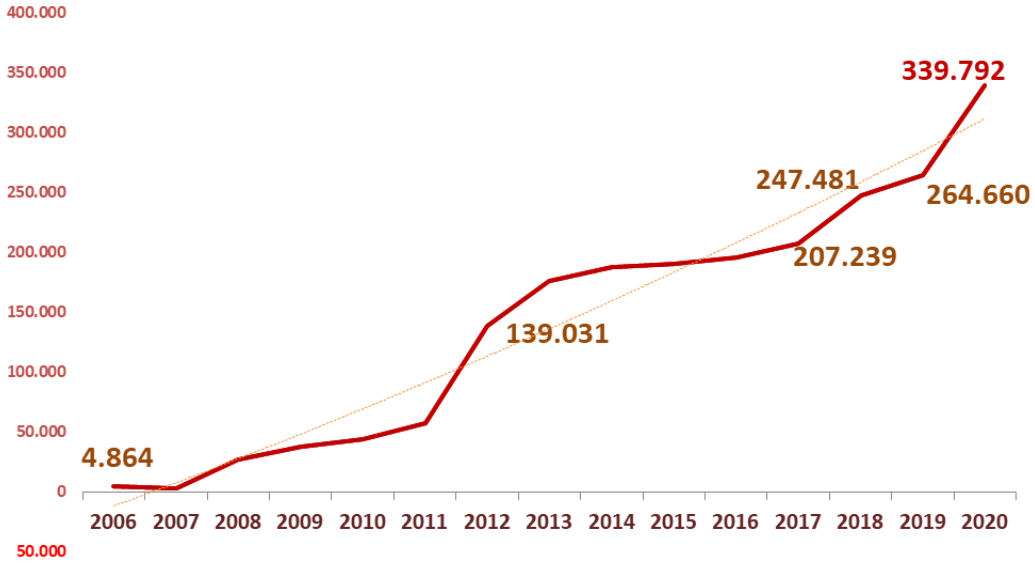
Raporda, başvuru sahiplerinin adli muayene sırasında yaşadıklarını kaydettiği ihlaller anlatılmıştı. Raporda ihlallere ilişkin şunlar sıralandı:

- 101 başvuru adli muayene sırasında kolluğun dışarı çıkarılmadığını,
- 129 başvuru adli hekimin yakınmalarını dinlemediğini,
- 68 başvuru adli hekimin öykü almadığını,
- 195 başvuru adli hekimin gerektiği gibi muayene etmediğini,
- 173 başvuru adli hekimin yakınmalara göre muayene etmediğini belirtti.

MEŞRULAŞAN ŞİDDET SEYİRCİ KALAN ADALET

Tek adam rejimi, İstanbul Sözleşmesi'nden Türkiye'nin imzasını çekerek, kadın ve çocukları eril şiddet karşısında yalnızlaştırdı. Boy boy afişler hazırlatıp, "Kadına şiddet azaldı" propagandası yapan İçişleri Bakanlığının aksine veriler; **psikolojik** ve **fiziksel şiddete** maruz kalan kadın sayısının arttığını gösteriyor.

Hukuk Mahkemelerince Değerlendirilen Koruma Talepleri

Kadınlar her türlü şiddetin, ayrımcılığın, ötekileştirmenin ve yok saymanın türlü tüm biçimlerine karşı direniyorlar. Haklarını arayan kadınlar, hak aradıkları için şiddet görüyorlar.

Ülkeyi yöneten siyasi irade, bırakın mevcut yasaları uygulamayı, Türk Ceza Kanununu arkadan dolaşarak, kadına karşı şiddeti meşrulaştırmanın yollarını arıyor. Uluslararası sözleşmeleri yok sayıyor.

Bu bakımdan İstanbul Sözleşmesi'nden bir gece yarısı çıkmak, tüm itirazlara kulağını tıkayan iktidarın, "kadına yönelik şiddeti meşrulaştırma" çabasının ilanınıdır.

Genel Tablo

Oysa Türkiye'de tablo çok karanlık. Kadınlar sosyal, siyasi ve ekonomik hayattan dışlanıyorlar. Her gün binlerce evde, yüzlerce sokakta, sayısız otobüste şiddete uğruyorlar.

Şiddet her gün başka bir biçimde, başka isimlerde, başka bedenlerde karşımıza çıkıyor. Sonuçta değişmiyor; koruma talebi reddedilen veya koruma kararı denilerek eline bir kağıt parçası tutuşturulan kadınlar istatistiklere "yeni ölümler" olarak kaydediliyorlar. Ne yazık ki siyasi irade "yaşamak istiyorum" diyen kadınları görmüyor, duymuyor, korumuyor.

Türkiye'de 2006-2020 yılları arasında toplam **2 milyon 123 bin 80** kadın, eril şiddet mağduru olduğu gerekçesiyle mahkemelerden **koruma kararı** talep etti. Bu taleplerin **yüzde 13'ü** yani **281 bin 293'ü yeterli kanıt olmadığı** gerekçesiyle **reddedildi**.

Tek Adam Dönemi

Öte taraftan "**Tek Adam Rejimi**" de **şiddeti körükledi**. 2018-2020 yılları arasında mahkemeden koruma kararı talep eden kadın sayısı kayıtlara **851 bin 933** olarak geçti.

Bu sayısı 2006'dan günümüze koruma talep eden 2 milyon 123 bin 80 kadının **yüzde 40'ına** denk geliyor.

Şiddet bu denli yaygınlaşmışken Tek Adam Rejiminde koruma talep eden **her 8 kadından 1'inin** bu **talebi** mahkemelerce çeşitli gerekçeler öne sürülerek **kabul edilmedi**.

Pandemi Dönemi

İstanbul sözleşmesini hedef alarak, pandemi döneminde şiddeti körükleyen siyasi irade amacına ulaştı.

Bu dönemin en belirgin özelliği ise cezasızlık politikasının eril şiddeti destekleyerek, kadınları çaresiz bırakması oldu.

Zira 2020 yılında 6284 sayılı yasa gereği, şiddete uğradığını beyan ederek adli makamlara ve kolluk kuvvetlerine başvurduğu halde **koruma talebi reddedilen** kadın sayısı 2019'a göre **yüzde 20** arttı.

15 Yılda Koruma Talebi Patladı

Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarında şiddet gördüğü gerekçesiyle kolluk kuvvetlerine ve mahkemelere başvurarak, koruma talep eden kadın sayısı, eril tahakkümün karanlık yüzünü ortaya çıkardı. **2006-2020 yılları** arasında toplam **2 milyon 123 bin 80 kadın koruma talep etti**. Talepteki artış kayıtlara **yüzde 6 bin 886** olarak geçti.

2006'da koruma talep eden kadın sayısı **4 bin 864** iken, 6284 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği **2012**'de **139 bin 31**'e, **2020**'de ise **339 bin 792**'ye yükseldi. Başka bir ifadeyle geride bıraktığımız 15 yılda şiddet gördüğü gerekçesiyle koruma talep eden kadın sayısı **tam 70 kat** arttı.

	Koruma Kararı Talep Sayısı
2006	4.864
2012	139.031
2018	247.481
2019	264.660
2020	339.792

Yine Cezasızlık

Öte taraftan koruma kararı talebi kadar, cezasızlık da arttı. 2006'da koruma talebi reddedilen kadın sayısı **558** iken, bu sayı **2020**'de **yüzde 8 bin 767** artışla **49 bin 476**'ya ulaştı. 2006-2020 yılları arasında toplam **281 bin 293** kadının koruma talebi "inandırıcı olmadığı" gerekçesiyle reddedildi. Başka bir ifadeyle geride bıraktığımız 15 yılda koruma talep eden her **100 kadından 13**'ü kendisine şiddet uygulayan erkekler karşısında kaderine terk edildi.

Reddedilen Koruma Talebi Sayısı	
2006'dan beri	ARTTI
8767%	
2012'den beri	ARTTI
204%	
Tek Adam Rejiminde	ARTTI
74%	
Pandemi döneminde	ARTTI
20%	

Tek Adam Rejiminde Yüzde 64 Artış

Tek adam rejiminin fiili olarak hayata geçirildiği Haziran 2018 seçimleriyle birlikte kadına yönelik şiddeti meşrulaştıracak adımlar atıldı. Siyasi iradenin bu çabası istatistiklere de yansdı. **2018-2020** yılları arasında toplam **851 bin 933** kadın koruma talep etti. Bu taleplerin **724 bin 597**'si kabul edildi. Böylece 2017 referandumuyla Tek Adam Rejimine geçen Türkiye'de şiddet gördüğü gerekçesiyle koruma talep eden kadın sayısı **yüzde 64** arttı.

2017	207.239	64%
2018	247.481	
2019	264.660	
2020	339.792	

Pandeminin Şiddet Yüzü

Veriler, İstanbul sözleşmesinden imzasını geri çeken siyasi iktidarın “pandemi süresince kadına yönelik şiddet azaldı” iddiasını da çürüttü. 2019 yılında toplam **264 bin 660** kadın koruma talebinde bulunurken, bu sayı 2020 sonunda **339 bin 792**'ye yükseldi. Başka bir ifadeyle pandemi döneminde koruma talebinde bulunan kadın sayısı en az **yüzde 28** arttı. Koruma taleplerinin yüzde 15'i mahkemelerce kabul edilmedi. Yani **her 6 kadından 1'i** pandemi süresinde kendisine şiddet uygulayan erkeklerle aynı ortamda yaşamak zorunda kaldı.

Şiddet 2021'in İlk 5 Ayında Yüzde 69 Arttı

Bu rapor 2006-2020 yılları arasını kapsamakla birlikte Jandarma Genel Komutanlığı verileri de 2021 yılına ilişkin ipuçlarını sunuyor.

Jandarma Genel Komutanlığı'nın sorumluluk alanına giren mahallerde yaşanan şiddet olayları da karanlık tabloyu görmemize yardımcı oluyor. Jandarma kayıtlarına göre, 2021'nin ilk 5 ayında **17 bin 953** kadın şiddet mağduru oldu. Ocak ayında mağdur kadın sayısı 2 bin 840 iken, Mayıs sonuna gelindiğinde yüzde 69 artışla 4 bin 802'ye tırmandı.

Öte taraftan 2021'in henüz ilk 5 ayında jandarma bölgesinde şiddet gören kadın sayısı bir önceki yıla göre de **yüzde 15** artış gösterdi. 2020'nin ilk 5 ayında Jandarma bölgesinde şiddet mağduru olan kadın sayısı **15 bin 751**'di.

Koruma Kararları da Arttı

Öte taraftan 2020'nin ilk 5 ayında jandarma sorumluluk alanında **2 bin 438** kadın hakkında koruma kararı verilirken, 2021'in aynı döneminde bu sayı **yüzde 25** artışla **3 bin 134**'e yükseldi.

İktidara geldikleri Kasım 2002'den beri her gün kadın hakları üzerinden yeni bir siyaset geliştiren Adalet ve Kalkınma Partisi, kadını eşit görmek yerine sadece aile içinde tanımlamaktadır. Kadınlar üzerinde “biat kültürüne dayanan” bir hegemonya kurma çabası artık son evresine girmiştir.

Bu görüşün iktidar olduğu bir ülkede cinsiyet temelli şiddetin önüne geçmek mümkün değildir. Oysa hiçbir ayırım gözetmeksizin ülkede yaşayan herkesi şiddetten korumak devletin temel görevi olmalıdır.

Oysa kadınları birer ikişer hayattan kopartan karanlık tablonun şifreleri, günbegün artan şiddet karşısında, “Kadına yönelik şiddet azaldı” diye açıklama yapabilen iktidarın pervasız tutumunda gizlidir.

Zira İçişleri Bakanlığı polis bölgesinde meydana gelen şiddet olaylarını şeffaf biçimde açıklamıyor. Anayasa ve yasalardan uzaklaşan, uluslararası hukuku hiçe sayarak, “ben yaptım, oldu” anlayışıyla hareket eden bir rejimin, demokrasilerde yeri yoktur.

DEMOKRASİDE GERİLEME TAM GAZ

Uluslararası Demokrasi ve Seçim Destek Enstitüsü'nün raporuna göre Türkiye, demokrasinin en çok gerilediği ülkelerden biri oldu. Raporda Türkiye, otoriter rejimlerden demokrasiye geçemeyen ülkeler arasında tanımlandı.

Kitleler üzerinde rıza üretemeyen Saray rejimi baskıyı her geçen gün artırdı. Güçler ayrılığı ilkesi fiili olarak rafa kaldırılırken yasama ve yargı, yürütmenin tahakkümüne girdi. Tüm yetki ‘tek adam’a devredildi, demokrasi ve insan haklarında yaşanan gerileme ise uluslararası araştırmalara da yansdı. Geçtiğimiz mart ayında yayımlanan İsveç merkezli V-Dem Enstitüsü'nün ‘2021 Demokrasi Raporu’na göre, Türkiye son 10 yılda en çok otoriterleşen ilk 10 ülke içerisine girerken çarpıcı bir rapor da Uluslararası Demokrasi ve Seçim Destek Enstitüsü'nden geldi. Söz konusu raporda Türkiye, yine demokrasinin en çok gerilediği ülkeler arasında, hibrit (melez) rejimlerin içinde sayıldı.

Stockholm merkezli hükümetler arası Uluslararası Demokrasi ve Seçim Destek Enstitüsü (IDEA), yıllık Küresel Demokrasi Durumu raporunu açıkladı. Yerleşik demokrasilerin tehdit altında olduğuna dikkat çekilen raporda, dünyada otoriterliğe doğru kayan ülkelerin sayısının arttığı belirtildi. Raporda, 2020 yılına ait veriler değerlendirildi.

Dünyada her zamankinden daha fazla demokratik erozyon meydana geldiği ve demokratik gerileme yaşayan ülkelerin sayısının hiç olmadığı kadar yüksek seyrettiği belirtilen raporda, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 20 ülke otoriter rejimden demokratik rejime geçişini tamamlamamış siyasi rejimler için kullanılan hibrit rejim; Çin, Suudi Arabistan, Etiyopya ve İran'ın aralarında bulunduğu 47 ülke ise otoriter rejim olarak tanımlandı.

Dünyada Durum Kötüye Gidiyor

Türkiye'nin 2010-2020 yılları arasında demokraside en büyük gerilemelerinden birini yaşayan ülkeler arasında yer aldığı kaydedilen raporda, dünya nüfusunun yüzde 70'inin şu anda ya demokratik olmayan rejimlerde ya da demokratik olarak geride kalan ülkelerde yaşadığı kaydedildi. Rapora göre dünyada her dört kişiden biri gerileyen bir demokraside yaşıyor. Otoriter ve hibrit rejimlerin eklenmesiyle de dünyanın üçte ikisinden fazlasının gerçek bir demokraside yaşamadığı anlamına geliyor. Raporda ABD'yi de demokrasinin gerilediği ülkeler arasında sayan enstitü, ABD'de demokrasinin 2019 yılında görünür şekilde bozulmaya başladığına dikkat çekti. Raporu hazırlayan uzmanlardan Alexander Hudson, ABD'nin aslında yüksek performanslı bir demokrasi olduğunu, hatta 2020 yılında tarafsız yönetimde iyileşme kaydettiğini, ancak sivil özgürlüklerde gerileme gözlemlendiğini söyledi.

Raporda eski Başkan Donald Trump'ın 2020'de yapılan başkanlık seçimlerinin meşruiyetini sorgulamasının demokrasi açısından dönüm noktası olduğu vurgulandı. Raporda George Floyd'un polis tarafından öldürülmesinin ardından 2020 yazında düzenlenen protestolarda da örgütlenme ve toplanma özgürlüğünün kalitesinde düşüş yaşandığını kaydetti. Raporda demokrasilerinde en fazla gerileme yaşayan diğer ülkeler ise Macaristan, Polonya, Slovenya ve Sırbistan olarak gösterildi.

Popülist Siyaset Otoriterleştiriyor

Popülist siyaset ve pandemi kısıtlamalarının demokrasinin gerilemesinde etkili olduğu belirtilen raporda, demokratik erozyon eğiliminin pandeminin başlangıcından bu yana "daha keskin ve endişe verici" hale geldiği belirtildi. IDEA Genel Sekreteri Kevin Casas-Zamora da "Salgın, özellikle demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün pandemiden önce rahatsız olduğu yerlerde, bazı olumsuz eğilimleri kesinlikle hızlandırdı ve büyüttü" diye konuştu.

AİHM'de 60 Bin Dosya Var

Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) 23 Eylül 2012 ile 31 Mart 2021 tarihleri arasında 308 bin 672 bireysel başvuru yapıldı. Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde (AİHM) karar bekleyen 59 bin 800 dosyası var. Anayasa Mahkemesi Başkanının açıklamasına göre de, Türkiye'nin AYM'de yine hak ihlallerine ilişkin 60 bin dosya var. AİHM'de Rusya'dan sonra en çok şikâyet edilen ülke Türkiye.

Hak İhlalleri Endişe Verici

Türkiye-Avrupa Birliği (AB) Karma İstişare Komitesi (KİK) 40. Toplantısı İzmir'de yapıldı. Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci, iklim krizi, Yeşil Anlaşma ve mülteci göçü konularının ele alındığı toplantıda konuşan AB Türkiye Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Nikolaus Meyer-Landrut, "Türkiye'de son 2 yıl içinde insan hakları ihlallerinin artması bizim için endişe verici" dedi.

ELEŞTİRİ TAHAMMÜLSÜZLÜĞÜ!

Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ışığında Siyasileri Eleştirmek

İfade özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 10. maddesiyle ve 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının "Düşünce ve kanaat hürriyeti" başlıklı 25. ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddeleriyle korunan bir özgürlüktür.

İfade özgürlüğü; basın özgürlüğü, bilgi edinme hakkı, eleştiri hakkı gibi birçok hakkın elde edilmesinde ve korunmasında önemli bir unsurdur ve birçok hakkın temelini oluşturduğu söylenebilmektedir. İnsan doğası gereği düşünebilmekte ve kişiliğin ilk olduğu andan itibaren bir ideolojiye sahip olmak istemektedir. Düşüncelerin oluşması ve takip edilen ideolojiler sonucu bir toplum içinde yaşayan insanın kendisini ifade etmesi gerekmektedir. Ancak tabii ki diğer insanların da hakları olduğunu unutmayarak ifade özgürlüğünün sınırının çizilmesi gerekmektedir. Söz konusu sınır, 'ifade'nin yöneldiği kişinin bir siyasi ya da başka bir ifade ile

'kamuoyuna mal olmuş" kişilerden birisi olması durumunda; hem AYM hem de AİHM kararlarında da kabul edildiği gibi daha geniş olabilecektir.

İfade özgürlüğü, diğer özgürlüklerin elde edilmesinde, korunmasında ve devam ettirilmesinde bir unsur gibidir. Yine ifade özgürlüğü birçok hakkı içinde barındırdığı ve bazen diğer haklarla çatışabilecek duruma gelebildiği için ayrıca bir öneme sahip olup "kavşak hak" olarak da tanımlanabilmektedir. İfade özgürlüğü bu hali ile sahip olduğu önemden dolayı birçok AYM ve AİHM kararına da konu olmuştur.

"Hiç kimse fikirlerinin değişmez doğrular olduğunu düşünmemeli ve karşıdaki kişilerin fikirlerinin de doğru olabileceğini her zaman göz önünde bulundurmalıdır ve kişi, karşıdaki kişinin fikirleri yanlış olsa bile ona kendini ifade etme fırsatını yine de vermelidir. Karşı tarafın ifadeleri yanlış olsa bile belki bu yanlışlar kişinin kendi doğruları çakışır ve kişideki eksik yerler tamamlanır böylece ortaya bütün bir hakikat çıkar ki hakikatin kendisine çok zor ulaşılır."

J. Stuart Mill

İfade Özgürlüğünün Kapsamı

İfade özgürlüğünün her türlü ifadeyi koruma altına aldığı söylenebilmektedir. Nitekim AİHM içtihatlarında da ifade özgürlüğünün; siyasi, sanatsal, ticari, akademik... kısaca her türlü ifadeyi kapsamına aldığı kabul edilmiştir. Bir ifadenin "değerli-değersiz", "topluma yararlı-yararsız" veya "ticari yarar amacıyla yapılması-yapılmaması" biçiminde ayrıştırılması ifade özgürlüğü açısından önemli değildir. AYM de verdiği kararlarda ifade özgürlüğünün; hem gerçek hem tüzel kişiler için geçerli olan ifade özgürlüğünün siyasi, sanatsal, akademik ve ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi koruma altına aldığına kanaat getirmiştir.

Özgür Siyasetçinin Kısıtlı Eleştirilmesi

İfade özgürlüğü genellikle eleştiri özgürlüğünün güvence altına alınması için vardır. Eleştiri kapsamında kabul edilebilecek bir ifadenin sert olması doğaldır. Sert üslupların ise en çok siyasette kendini göstermektedir. AİHM karar istatistikleri de göstermektedir ki; AİHM'in ifade özgürlüğü kapsamında en fazla hacme sahip kararları siyasi eleştirilerden oluşmaktadır.

AİHM, Lings/Avusturya davasında da ifade ettiği gibi siyasi eleştiriye ayrı bir önem atfetmektedir. Söz konusu kararda, siyasi ifade özgürlüğünü ile siyasi tartışma ortamının yaratılabileceği ve bunun da demokratik toplum yapısı için vazgeçilmez olduğu ifade edilmiştir.

AİHM Şener/Türkiye kararında ise; hükümetlerin sadece yasama ve yargı organlarıncaya değil aynı zamanda halk ve kitlesel medya tarafından da denetlenmesi gerektiğine yer vermiştir. Hükümetler hem en ağır eleştirilere hoşgörü göstermek zorunda olup aynı zamanda getirdikleri bir takım sınırlamaların ifade özgürlüğü üzerinde olumsuz yönde caydırıcı bir etkisi olmamalıdır.

Bu kararlar doğrultusunda AİHM'in, devletlerin güç olarak kendisine yöneltilmiş olan en ağır ve sert eleştirilere etkili bir cevap verebilecek konumda olduğunu kabul etmektedir. Bundan dolayı da kamusal organları denetleyen vatandaşların bu görevi yerine getirirken ağır ve sert bir üslup kullanmaları ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmelidir.

Genel olarak AYM'nin ifade özgürlüğü kapsamında siyasi ifadelere bakış açısı da AİHM kararlarından farksız görünmektedir. Bekir Coşkun kararını inceleneyecek olursa; başvuru, ulusal düzeyde yayın yapan Cumhuriyet Gazetesinin 4.7.2013 tarihli nüshasında, 31.8.2013 tarihinde İstanbul'da başlayıp yurt geneline yayılan merdiven boyama eylemlerini konu alan "Boyalı Merdivenler" başlıklı yazıyı kaleme almıştır. Söz konusu yazı incelendiğinde, yazının iktidardaki yönetimi "rezillik ve kepezilik yönetimi" olarak nitelendirdiği ve bu yönetime oy verenleri ise "renk körü" olarak değerlendirdiği görülmektedir. AYM olay ile ilgili yaptığı incelemede; ifade özgürlüğünün basın özgürlüğünü kapsadığını; basın özgürlüğünün de gazete, dergi vb. araçlar ile düşünce ve kanaatleri açıklama, yorumlama, bilgi, haber ve eleştirilerin yayın ve dağıtım haklarını kapsadığını; basının, bir demokraside bilgi ve fikir iletme yükümlülüğü ile kamusal gözetleyici fonksiyonu olduğunu ve bütün bu incelemeler doğrultusunda başvurusunun ilgili yazıdan dolayı ceza almasının "ifade özgürlüğünün ihlali" olarak değerlendirmişti.

AYM'nin kararlarında genel olarak kişilerin sıfatına, bulunduğu konuma, ünvanına göre ayrımlara gittiği görülmektedir. AYM'nin ifade özgürlüğü ile ilgili davaları değerlendirirken; eleştiride bulunanın kimliğinde, eleştirilenin kimliğinde ve ifadenin içeriği gibi konularda ayrıma gidebilmektedir. AYM, kişilerin hak ve şöhretlerinin korunması kapsamında ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin demokratik toplumlarda gerekliliği konusunda; sade vatandaşlarla-kamuya mal olmuş kişileri, kamu görevlileriyle-siyasetçileri; birbirinden ayırarak

karar verebilmektedir. Örnek olarak AYM'nin Nilgün Halloran kararı incelendiğinde; kamuya mal olmuş kişilerin özellikle siyasetçilerin, kamuoyunca tanınan kişilerin ve gazetecilerin gördükleri işlev nedeniyle bu kişilerle ilgili olarak haber alma hakkı da dikkate alınarak bu kişilerin daha fazla eleştiriye tahammül etmeleri gerekmektedir.

AYM'nin Mehmet Emin Aydın kararı, eleştiri yapan kişinin gazeteci yani AYM'ye göre en çok eleştiri yapma hakkını bünyesinde barındıran bir meslek grubu olmasına rağmen eleştirdiği kişinin emniyet mensubu olması nedeniyle verdiği karar önemlidir. Karar incelendiğinde; başvuru Çine Madran Gazetesi yayın yönetmeni olup aynı zamanda gazetenin köşe yazarlığını yapmaktadır. Çine Madran Gazetesinin 2.4.2012 tarihli sayısında başvuruçunun "Ucuz olmak" başlıklı köşe yazısı nedeniyle Çine Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma başlatılarak başvuruçunun, Çine ilçe emniyet müdür vekili H.Y'nin kişilik haklarına saldırıda bulunduğu iddiasıyla hakaret suçundan kamu davası açılmıştır. AYM'ye göre; Yazının geneline bakıldığında, yazarın, eleştirilerini "ucuz olmak" kavramı üzerinden kurguladığı ve eleştirdiği kişileri değersizleştirmeye çalıştığı açıkça görülmektedir. AYM yine aynı yazıda kadının metalaştırılarak para ile satın alınabileceği ve kadının değerinin parasal karşılığıyla belirlenebileceği yönündeki cinsiyetçi bir söylem üzerinden ucuzluk mefhumunun temellendirecek şekilde kaleme alındığını da değerlendirmiştir. AYM ilgili olayla kurduğu hükümde makaleyi bir bütün olarak değerlendirdiğini ve içeriğinin bazı kamu görevlilerinin yetkilerini kullanma biçimine yönelik eleştiri amacı taşıdığı gerekçesiyle; kamu davası açılmış olmasının ifade özgürlüğünün ihlali olarak değerlendirmemiştir.

İfade özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkı sürekli bir çatışma halindedir. Özel hayatın sınırlarının ne olduğu konusu ise mahkeme kararları ile çözülebilmektedir. AİHM özel hayata saygı hakkının sınırını

"...Kişinin kimliğine ilişkin bilgiler ve kayıtlar, cinsel hayata ilişkin düzenlemeler ve davranışlar, kişinin beden ve ruh bütünlüğüne ilişkin düzenlemeler, kişiye ait özel yerlerin ve evrakin aranması ve zaptı, telefon konuşmalarının dinlenmesi ve kaydı posta gönderilerinin okunması, kişinin adı ve fotoğrafı, nam ve şöhreti, şerefi, hayat tarzı, kamuya yanlış tanıtılması gibi hususlar özel hayat kapsamında yer almaktadır"

şeklinde çizmektedir. Ancak burada unutulmaması gereken somut olaya göre farklı şartlar altında farklı sınırlar çizilmelidir. Yine benzer mahkeme kararlarında siyasetçi ve kamuya mal olmuş kişilerin özel hayatları diğer normal insanlara göre daha çok irdelenir ve bu kişilerin bu duruma daha hoşgörüle karşılamaları gerekir. Ancak buradaki sınır da bir kişinin tanınmış olması onun özel hayatının tüm yönlerinin onun rızası olmadan ortaya konulabileceği anlamını taşımamaktadır. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiası ile AİHM'e başvuran Monako prensesi başvurusunda; konutundan çıktığı andan itibaren; gündelik hayatının tüm hareketlerini takip eden paparaziler tarafından; karşıdan karşıya geçerken, çocuklarını okuldan alırken, alışveriş yaparken, gezinti yaparken, sportif faaliyetleri esnasında ya da tatile çıkarken; sürekli olarak taciz edildiğini iddia etmiş, kendisi gibi "kamuoyu tarafından tanınan" bir kişinin özel hayatına bu denli müdahalenin basın özgürlüğünün koruma kapsamına girmediğini belirtmiştir ve ona göre tanınmış bir kişi de olsa özel hayatı için asgari bir koruma gerektiğini belirtmiştir. AİHM olayla ilgili olarak; başvuruçunun kamuoyu tarafından çok tanınan bir kişi olması onun özel hayatında genel olarak nasıl davrandığının ya da nerelerde görüldüğünün bu denli araştırılmasının ifade özgürlüğü kapsamında olamayağı ayrıca kamu yararının aranması gerektiğini belirterek, bu fotoğrafların yayınlanmasını özel hayatın ihlali yönünde değerlendirmiştir.

Eleştiri hakkı kapsamındaki ifade özgürlüğünün ise sınırı hakaret olarak kabul edilmektedir. Ancak burada çizilmesi gereken ince çizgi hakaret ile kabul edilebilir eleştirinin sınırlarının ne olduğudur. AİHM'in önüne gelen Tuşalp/Türkiye davasında Tuşalp 24 Aralık 2005'de günlük *Birgün* gazetesinde "İstikrar" başlıklı makaleyi yayınlamıştır. Makalede istikrar kelimesinin sözlükteki anlamını yitirdiği ve mide bulandıran bir sözcük olduğu bunun sebebinin ise Başbakan, bakan, devlet ve siyaset adamlarının izledikleri siyaset olduğu vurgulanmış. Başbakan ve adamlarının izlediği siyasetle istikrar ve mutabakat kelimeleri kullanılarak soygun ve vurgun yapıldığı ve din eksenli bir rejime doğru gidildiği üzerinde durulmuştur. Olayla ilgili olarak açılan davada yerel mahkeme başvuruçuyu yüksek bir tazminat ödemesine hükmederken; AİHM AİHM, makalelerde bulunan çeşitli katı ifadelerin ve özellikle de yerel mahkemeler tarafından altı çizilenlerin, başbakana karşı haksız bir kişisel saldırı olmadığı kanaatini oluşturmuştur. Ayrıca AİHM, başvuru sahibinin makalelerinin, başbakanın siyasi kariyeri veya profesyonel veya özel hayatı üzerinde bir etkisi olduğu yolunda hiçbir bulguya rastlanmadığı gerekçesiyle makalenin kabul edilebilir eleştiri sınırlarında olduğuna karar vermiştir.

Sonuç

İfade özgürlüğünün tanım olarak bütün ifadeleri kapsadığı kabul edilsede farklı koşullar altında belli sınırlar çizilebilmektedir. Özel hayata saygı hakkı bunun en büyük örneklerinden birisidir. Ancak özel hayata saygı hakkı konusunda hem AYM hem de AİHM'in değerlendirmeleri incelendiğinde kamuya mal olmuş kişilerin "özel hayat" kavramının daha dar yorumlandığı görülmektedir.

Türkiye’de en büyük sorunlardan birisi ifade özgürlüğü alanında çıkmaktadır. Hükümete ve/veya Cumhurbaşkanına yöneltilen siyasi eleştiri kapsamında ifade özgürlüğü altında değerlendirilebilecek ifadeler hapisanelere atılmakta; eleştirinin hiçbir seviyesine izin verilmemektedir. Mahkeme kararlarının da ifade ettiği gibi siyasilerin eleştirilmesi hem bir tartışma ortamı yarattığı gibi hem de demokrasinin temellerinden olduğu kabul edilmektedir. Siyasilerin de “siyasete girmeyi” kabul etmeleri ile birlikte “kamuya mal olma” durumunu kabul ettikleri yönünde bir kanaat oluşmuş ve siyasilerin bireysel olarak oluşan bu durumlarıyla ilgili olarak daha ağır eleştirileri kaldıracabilecekleri kabul edilmiştir.

CHP olarak iktidarımızın ilk gününden itibaren eleştiri olduğu kabul edilen ifadelerinden dolayı kişilerin cezalandırılmalarına bir son vereceğiz. Parlamenter demokrasinin temellerinden oluşan tartışma ortamını yaratacak; siyasi eleştirileri dikkate alarak sorunlu alanlar için çözümler geliştireceğiz.

DIŞ POLİTİKA VE TEK ADAM YÖNETİMİNDE YALNIZLAŞAN ÜLKEMİZ!

TÜRKİYE VE ERDOĞAN, ABD BAŞKANI JOE BİDEN’İN 9-10 ARALIK’TAKİ DEMOKRASİ ZİRVESİ’NE DAVET EDİLMEDİ!

ABD Başkanı Joe Biden’ın davetiyle 9-10 Aralık’taki Demokrasi Zirvesi’ne yüze yakın ülke lideri davet edildi. Konferans’a davet edilen ülkeler ve liderler arasında Türkiye ve Cumhurbaşkanı Erdoğan yok! Bu karar, Biden yönetiminin iktidara bakış açısını ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’a mesafeli tavrını gösteriyor. Katılımcıların üç temel konuda taahhütte bulunacakları zirvede, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın taahhütleri hayata geçirme zihniyetinde olmadığı öngörüsüyle davet edilmemesi sürpriz değil!

Her ne kadar ABD-Türkiye ilişkilerindeki pek çok sorunun varlığı ve yoğunluğu göz önünde tutulduğunda bu durum şaşırtıcı olarak görünmese de toplantıya çağrı kriterleri ve liderlerden kabul etmeleri istenecek taahhütler dikkate alındığında iktidarın ABD yönetimindeki algısı ve konumu belirginleşiyor. ABD Başkanı Biden, yapılacak Demokrasi Konferansı’nın ana fikrini ve temel ilkesini “Demokrasi kendiliğinden var olmaz. Onun için savaştırmalı, demokrasiyi güçlendirmeli ve yenilemeliyiz” açıklamasıyla dile getirdi. Zirvenin hedefleri ve katılımcı ülkelerle liderlerin belirlenmesinde göz önünde tutulan kriterler sıralandı. Bu çerçevede Demokrasi Konferansı Zirvesi’ne davet edilen liderlerden istenen taahhütler:

- ✓ Otoriterleşmeye karşı demokrasiyi savunma
- ✓ Yolsuzluk, kamu kaynaklarının çalınması ve rüşvetle mücadele
- ✓ Ulusal ve uluslararası düzeyde insan haklarına saygıyı geliştirme

Liderlerin bu üç konuda verecekleri taahhütler sonrasında hangi adımların atıldığı ve ne ölçüde hayata geçirildiği ise 2022 yılında yapılacak zirvede değerlendirilecek. Biden yönetimi, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı niçin davet etmedi?

- ✓ Türkiye’deki iktidarın-Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın demokrasiyi benimseyen bir anlayışa sahip olmadığı, barışçıl bir dünya hedefiyle bağdaşmadığı,
- ✓ Demokratik değerlerin ve kurumların güçlendirilmesi konusunda bir irade sergilemediği gibi bu yönde bir hedefinin olmadığı,
- ✓ Sivil toplumun, düşünce ve ifade özgürlüğünün kısıtlanmasından, ABD yönetiminin ciddi endişe duyduğu,

Üstte sıralanan gerekçelerle Türkiye’nin zirveye davet edilmesinin uygun görülmediği anlaşılıyor. Tabii artık dijitalleşme ve iletişim çağındayız. Dünyanın neresinde, hangi ülkede ne olursa olsun anında dünya görüyor, duyuyor. Yargı bağımsızlığı, hukuk devleti alanında gözlenen ağır hasarın herkes farkında. AİHM kararlarını, AYM kararlarını uygulamayan, **iktidarın AYM’den ve kararlarından rahatsız olduğu, kapatılması çağrısı yaptığı bir ülkede yargının bağımsız olduğuna kimseyi inandıramazsınız!**

DAĞLIK KARABAĞ’DA TANSİYON YÜKSELDİ

Dağlık Karabağ’da savaşın ve ateşkesin yıldönümünde yeniden tansiyon yükseldi, ihtilafli sınırlarda çatışmalar yaşandı. Çatışmalar Rusya’nın devreye girmesiyle şimdilik kesilirken, AB uzun süre masanın dışında kaldıktan sonra devreye girdi. AB’nin girişimiyle Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev ile Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan’ın aralık ayı içinde Brüksel’de bir araya gelerek doğrudan görüşmeler gerçekleştirecekleri duyuruldu.

Dağlık Karabağ'da geçtiğimiz yıl Azerbaycan ile Ermenistan arasında yaşanan çatışmalarda ağır yenilgiye uğrayan ve uzun yıllardır elinde tuttuğu Azerbaycan topraklarını kaybeden Ermenistan, savaşın ve ateşkesin birinci yıldönümünde bazı ihtilafli sınır bölgelerinde Azerbaycan ile yine çatışmaya girişti. Rusya'nın arabuluculuğuyla durdurulan çatışmalarda Ermenistan ihtilafli sınırların kendi toprağı olduğunu, Azerbaycan'ın saldırdığını öne sürerek Rusya'dan Azerbaycan'a karşı askeri iş birliği ve ortak savunma anlaşması çerçevesinde destek istedi ve Rusya'nın çizeceği, onaylayacağı yeni sınırı kabul etmeye hazır olduğunu açıkladı. Rusya sahadaki ağırlığını devreye sokarak oldukça stratejik bir tutum sergiledi. Öncelikle çatışmaların teknik olarak ihtilafli sınırlarda meydana geldiğini, dolayısıyla Rusya açısından ortak savunma koşulunun oluşmadığı belirterek sorunun çözümüne arabulucu olarak katkı verebileceğini taraflara ilettiler. Ateşkes yeniden sağlandı. Rusya, Ermenistan'ı kaybetmemek ve yanında tutmak amacı yanında Azerbaycan'la da enerji ve savunma başta olmak üzere stratejik ortaklık içinde. Ayrıca Dağlık Karabağ savaşıyla birlikte uzun süre önce ayrılmak zorunda kaldığı Azerbaycan'a binlerce askeriyle geri dönme olanağını elde etti. Dolayısıyla Rusya bir yandan Ermenistan'a koruma kalkını sunsa da Azerbaycan'la ileri düzeydeki ilişki ve iş birliğini, stratejik ortaklığı ve oluşturduğu dengiyi bozmak istemiyor. Daha önceki çatışmalar da yine Rusya'nın devreye girmesi üzerine ateşkes anlaşmasıyla sonuçlanmış, Rus ordusu yıllar sonra tekrar Kafkasya'ya dönerek Azerbaycan'da gözetim üsleri oluşturmuştu. Ayrıca Rusya-Türkiye tarafından Azerbaycan'da ortak gözetim merkezi kuruldu ve TSK da bu gözetim merkezinde asker bulundurmaya başladı. Türkiye Azerbaycan'ın yanında bölgede varlık gösterirken gerek Minsk Grubu'nun gerekse ABD ve AB'nin inisiyatifi büyük ölçüde Rusya'ya kaptırması ve batı destekli Ermenistan'ın yalnız bırakılması sonrasında AB yeniden devreye girme çabasında. AB Konseyi Başkanı Charles Michel, iki ülke liderini AB arabuluculuğunda Brüksel'e davet etti. Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev ve Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan Brüksel'in önerisini kabul etti. 15 Aralık'ta Brüksel'de bir araya geleceklerini açıkladılar.

AB'nin Kafkasya'da uzun bir süreden sonra doğrudan inisiyatif alması ve iki ülke liderini Brüksel'de görüşmeye ikna etmesi yanında olası yeni çatışmaları ve gerilimleri önlemek üzere doğrudan iletişim hattı mekanizması kurulması kanımca önemli. Her iki ülke Rusya ile ikili olarak doğrudan bağlantı içinde olsa da daha önce AB adına Fransa'nın devrede olduğu süreçte şimdi Avrupa Konseyinin inisiyatif alması ve tarafların olumlu yaklaşması yeni bir gelişme. Dağlık Karabağ savaşı sonrasında Rusya'nın Kafkasya topraklarındaki belirleyici rolü ve ağırlığı genişlerken Azerbaycan'a siyasi ve askeri destek veren Türkiye de bölgedeki nüfuzunu artırdı. Bölgeye yoğun ilgi gösteren ABD ve Fransa başta olmak üzere Batılı ülkeler devre dışı kaldı. Dağlık Karabağ savaşının bölgesel ve askeri düzeyde tartışmasız galibi konumuna gelen Azerbaycan, geri aldığı yerleşimlerin imarı, altyapısı, ulaşım ağları için yatırımlar planlıyor. Rusya'nın yanı sıra Türkiye de Dağlık Karabağ'daki yeniden imar ve altyapının tesisinde pay almak istiyor. Türkiye ayrıca Nahçıvan-Azerbaycan kara ve demiryolu ulaşımını inşa etmeye talip olurken bu güzergahın kontrolünü Rusya elinde tutuyor.

Süreçte devre dışı kalan batılı ülkeler şimdi Avrupa Konseyi üzerinden Kafkasya'da yeniden var olmak için girişim başlattı. Bu yeni adım önümüzdeki dönemde **Kafkasya'da yeni hareketlilikleri beraberinde getirebilir.**

LIBYA, YENİDEN İÇ SAVAŞIN EŞİĞİNE GELDİ

Libya, 24 Aralık seçimleri öncesi yeniden iç savaşın eşikğine geldi. Seyful İslam Kaddafi'nin Cumhurbaşkanı adaylığı ardından Ulusal Meclis Başkanı Akile Salih ve Libya Ulusal Ordusu'ndan ayrılan Halife Hafter de adaylığını açıkladı. Bu gelişmeler üzerine Türkiye destekli Trablus yönetimine bağlı milis grupları seçim merkezlerini basarak üç ismin adaylığı onaylanırsa savaş başlatacaklarını ilan ettiler!

Geçtiğimiz ay, Türkiye'nin Trablus yönetimi nezdindeki girişimleriyle cezaevinden serbest bırakılarak özel uçakla Türkiye'ye gelen devrik Libya lideri Muammer Kaddafi'nin oğlu Seyful İslam Kaddafi, Libya Seçim Komisyonuna başvurarak Cumhurbaşkanlığına adaylığını ilan etti. Kaddafi'nin ardından Tobruk'taki Libya Ulusal Meclisi (LUM) yönetiminin başındaki Akile Salih ve yine Tobruk yönetimi tarafından desteklenen Libya Ulusal Ordusu'nun (LUO) başındaki Mareşal Halife Hafter de adaylığını açıkladı.

Siyasi çözüm anlaşması ve BM gözetiminde Cenevre'de varılan mutabakat sonrası Trablus'ta ülkeyi seçime götürmekle yükümlü geçici hükümet kurulmuş, Başbakanlığa Abdulhamid Dibeybe getirilmişti. Cumhurbaşkanı adaylığını açıklayan LUM Başkanı Akile Salih, Dibeybe'nin imzaladığı anlaşmaların geçersiz ve yetkisinin dışında olduğunu ilan etti. Türkiye destekli Trablus yönetiminden resmen adaylığını ilan eden isimlerden birisi eski İçişleri Bakanı Fethi Başağa. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın öncelikle Başbakan Dibeybe'yi desteklediği, olmadığı takdirde Başağa'yı desteklediği biliniyor.

Ancak Kaddafi, Hafter ve Salih'in adaylık açıklamaları sonrasında, Libya'da tansiyon yükseldi. Ülkenin dörtte üçünü ve doğusunu kontrol eden Hafter-Salih yönetimine karşı, Trablus ve batıyı kontrolünde tutan İhvacı yönetime bağlı milis grupları bu bölgedeki ve kentlerdeki seçim bürosu merkezlerini basarak bu üç ismin

(Hafter-Kaddafi-Akile Salih) adaylığının onaylanması durumunda savaş başlatacaklarını açıkladılar. Mısır, Libya, Arap ve Avrupa medyasında yer alan haberlerde bu gelişmelerin arkasında Türkiye'nin olduğu öne sürülüyor. İktidarın Dibebe'nin adaylığını hayata geçiremezse seçimlerin ertelenmesi yönünde ağırlığını koymayı planladığı iddia ediliyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan Dibebe'nin aday olmasını desteklemesine karşılık LUM tarafından kabul edilen seçim yasasında getirilen koşullar nedeniyle Başbakan Dibebe, aday olma şansını önemli ölçüde kaybetti. Seçim yasası, kamuda görevli sivil ya da asker kişilerin aday olabilmeleri için seçim tarihinden (24 Aralık) 3 ay önce (24 Eylül) görevlerinden ayrılmaları koşulunu içeriyor. Dibebe halen görevde ve adaylık için istifa etmedi!

Halife Hafter'in adaylığı engellenirse ülkenin dörtte üçünde ve doğusunda seçimin boykot edilmesi ve yapılamaması gündeme gelebilir. Hafter, Kaddafi ve Salih'in adaylıklarının onaylanması durumunda ise Trablus yönetimi ve destekçilerinin kontrolündeki batıda sandık kurdurulmayacağı anlaşılıyor. **Başbakan Dibebe aday olamazsa**, milislerin çatışmaları başlatarak seçimin yapılmaması ya da ertelenmesi harekâtına girişecekleri anlaşılıyor.

Libya'da seçimlerin yapılamaması, çatışmaların başlaması ve siyasi çözümün engellenmesi durumunda uluslararası alanda ilk itham edilecek ülke Türkiye olacaktır. Bu ithamlar giderek BM, ABD, AB de dahil olmak üzere **Türkiye'ye karşı ağır suçlamaları ve uluslararası düzeyde bazı yaptırımları da gündeme getirebilir!**

YABANCIYA VE DOLARI OLANA CENNET, VATANDAŞA CEHENNEM

Faizi düşürmenin reçetesi belli; doğruları yapacaksınız, güveni sağlayacaksınız, merkez bankası bağımsız olacak...

Faizi düşürmek için reçete bellidir. Önce doğruları yapacaksınız, riski azaltacaksınız, güveni artıracaksınız. Ekonomide kural olacak, kral olmayacak. Enflasyon hedefini hükümet, Merkez Bankası'nın da görüşünü alarak belirledikten sonra o hedefin tutturulmasıyla ilgili politikalara hükümet karışmayacak. Banka elindeki araçları bu hedefi tutturmak için, serbestçe kullanacak. Merkez Bankalarının en önemli sermayesi güvendir. Bankanın yöneticileri güven veren, liyakatli şahsiyetler olmalıdır.

Güven ruh gibi terk ettiği bedene asla geri dönmez. Artık ne Erdoğan'a ne de kadrolarına güven kalmıştır. Faizin düşmesi için yapılacak ilk işin seçim sandığının derhal milletin önüne getirilmesidir. Ülkenin yeni kurullarla, yeni kurumlarla, yeni kadrolarla teçhiz edilmesidir. CHP olarak bunu gerçekleştirmeye hazırız.

Dolar Kuruna Yeniden Sıfır Eklemek Bu Hükümete Nasip Oldu

Türk lirasından 6 sıfır 2005 yılında atıldı. Dolar kurunun, 1 liralardan 9 liraya yükselişi tam 16 yıl sürdü. Ama kurun 9 liradan, çift haneye geçişi ise sadece 1 ay sürdü. 10 liradan 11 liraya çıkışı ise sadece 6 gün. Böylece 6 sıfır atıldıktan sonra 16 yıl sonra, dolar kuruna yeniden ilk 0'ı koymak, Erdoğan Şahsım Hükümetine nasip oldu. Paramız sadece dolar karşısında değil, tüm yabancı ülke para birimleri karşısında, gün görmüş kar gibi eriyor.

TL Sadece Dolara Karşı Değil, Başka Paralara Karşı Da Değer Kaybediyor

Türk Lirası son üç ayda: Bulgar Levasına karşı yüzde 20, Rumen Leyine karşı yüzde 20, Pakistan Rupisine karşı yüzde 18 değer kaybetti. Serhat şehrimiz Edirne, Bulgaristan'dan günü birlik gelenlerle dolup taşıyor. Bizim yurttaşlarımız dükkânlara yanaşamıyor. Ama sınırın öte tarafından gelenler. "Sizin paranız değersiz", arabalarına ne var, ne yoksa dolduruyorlar. Doldurduklarını da Bulgaristan'a götürüp satıyorlar. Kapikule sınır kapısında araba kuyrukları, uzadıkça uzuyor.

Servet ve Mülkiyet El Değiştiriyor

Ülke sanki yağmalanıyor. Türkiye, böyle bir manzarayı hiçbir dönemde yaşamadı. Malımız, mülkümüz pazara çıkmış, yabancılara ucuz ucuz satılıyor. Servet ve mülkiyet hızla el değiştiriyor. Bundan 7 yıl önce, 4 dolara satılan banka hisseleri, şimdi yabancılar tarafından, 1 dolar 20 cente kapatılıyor. Dörtte bir fiyatına, yabancılar şirketlerimizi topluyor. Ne yazık ki ucuz kapatılan şirketleri, gayrimenkulleri, Türk varlıklarını, daha çok duyacağız. Ama ağızlardan yerliliği ve milliliği düşürmeyen, Erdoğan Şahsım Hükümeti ve Koalisyonu, yabancıların ucuz kapattığı malın, mülkün, gayrimenkulün yanına, bir de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını, promosyon diye koyuyorlar.

Yabancıya ve Dolari Olana Cennet, Vatandaşa Cehennem

Ne yazık ki ülkemizin durumu, ünlü yazar Stefan Zweig'in, "Dünün Dünyası" adlı kitabında anlattığı, Birinci Dünya Savaşı'ndan yeni çıkmış, Avusturya'nın halini andırıyor. Zweig otobiyografisinde, "Avusturya Kronu eriyip

gittiği için, herkes İsviçre Frangı, Amerikan Doları istiyordu. Bunu fırsat bilen bir sürü yabancı, can çekişen Avusturya Kronunun leşini kemiriyordu. Viyana'daki tüm oteller, bu akbalarla dolmuştu. Bunlar dış fırçasından, otellere kadar her şeyi satın alıyordu” diye şikâyet ediyor. Paranın değeri, itibarı işte bunun için önemlidir. Erdoğan Şahsım Hükümeti ve Koalisyonu, bugün paramızın da, ülkemizin de itibarını tüketti. Erdoğan yönetiminde ülkemiz; yabancılara, kazancı Dolar olana, Dolarla, Avroyla gelir garantisi verdikleri yandaşlarına cennet, milletimize ise cehennem oldu. Hep dedik: “Bu hükümet, el iyisidir. Kendi yurttaşına nobran, elin insanına ise son derece müşfiktir.”

Diplomalısı Böyleyse

Cahil, bilmediğini bilir. Yarı cahil yarım yamalak bilgisiyle, her şeyi bildiğini sanır. Yarı cahillerin bilgileri kısıtlı, kibirleri ise sonsuzdur. Kendilerini allame-i cihan zannederler. Milleti kör, alemi de sersem sanacak kadar ölçüyü de kaybederler. Kâh, “Japonlar 114 lira olan, yen-dolar kurunu göstererek, kendi ekonomilerini değerlendiriyor mu?” derler. Komik duruma düşerler. Kâh çıkarlar, “Bugün Amerika’da enflasyon sıfırdan 7’ye çıkmış. Bu ne demektir? 7 kat artış” derler. Matematiğe rahmet okuturlar. Millete; “Bu kadar cehalet, ancak tahsille mümkün” dedirtirler. Gerçi, Meclis’te AK Parti Grup Başkanvekilliği yapan, ülkede bakanlık, başbakanlık yapmış bu isimlere bakınca, insan; “Bunların okumuşu, diplomalıları böyleyse, Allah bu milleti, diplomasız olanından korusun” demeden de edemiyor. Konfüçyüs’ün şu sözlerini zaman zaman hatırlatırım: Bildiğini bilenin arkasından gidiniz. Bildiğini bilmeyeni uyandırınız. Bilmediğini bilene öğretiniz. Bilmediğini bilmeyenden kaçınız. Ne yazık ki, bilmediğini bilmeyenler yüzünden, milletimiz çok ağır bedeller ödedi, ödüyor.

Gecikilen 5 Dakikada Kimler Dolar Aldı

128 milyar doların hesabı hala ortada yok. 128 milyar dolar, Erdoğan ve damadı tarafından, kendi siyasi ikballeri için hiç edildi. Merkez Bankası’nın arka kapısından, teamüllere ve kurallara aykırı bir şekilde, ihalesiz, hesapsız, kitapsız buharlaştırıldı. Bugün Türk Lirası tamamen savunmasız kaldıysa, bunun en önemli sebeplerinden biri de, bu buharlaşan 128 milyar dolardır. Bu nedenle milli paramız, spekülâtörlerin, manipülâtörlerin oyuncağı oldu. Son faiz kararı öncesinde yaşananları hep beraber gördük. Kurdaki oynaklık, olağanüstü seviyelere çıktı. Ama Merkez Bankası müdahale edemedi. Yetmez Merkez Bankası faiz kararının açıklanmasını, beş dakika geciktirdi. Belirsizliğe kendi eliyle zirve yaptırdı. O beş dakikalık zaman diliminde, soruyorum buradan ucuz dövizleri kim kapattı? Kimler o beş dakikadan sonra aldığı dövizleri satıp köşeyi döndü? Bunu sorduk. Şimdi bu konuda bir soru önergesi hazırlayarak, konuyu da TBMM gündemine taşıdık.

Gelecek Yılın Ekmeği Bile Tehlikede

Dolar almış başını giderken, paramız pul oluyor. Halkımız yoksulluğu, fukaralığı, iliklerine kadar hissediyor. Tezgâhlardaki, raflardaki malların, yanına yaklaşılmıyor. Fiyat etiketleri iki günde bir değişiyor. El yakıyor. Benzin istasyonlarında uzun kuyruklar, market raflarında kıtlık ve karaborsa emareleri başladı. Ayçiçek yağı, şeker ve un, artık altın muamelesi görüyor. Bir alan, ikinciyi alamıyor. Millet ucuz ekme kuyruklarında saatlerce bekliyor. “Ekmeğin büyüğü, hamurun çoğundan olur.” Hamurun çoğu ise ancak bol unla yapılır. Ancak fırıncı un bulamıyor. Fırıncı esnafımız, “Kıtlık geldi de haberimiz mi yok?” diye, soruyor. Bu yılı geçtik. Gelecek yılın ekmeği bile tehlikede.

Gıda İçin 6 Maddelik Tedbir Paketi

Çiftçilerimiz artan döviz kuru ve gübre fiyatları nedeniyle, tarlasına gübre atamadı. Tarım Bakanlığı’na göre, son bir yılda, DAP gübresinin fiyatı yüzde 165, ÜRE gübresinin fiyatı yüzde 256 zam gördü. Tarladan sofraya kadar sorun her yerde. Ama Erdoğan Şahsım Yönetimi, milletin sorunlarını bırakmış. Koltuğunun derdine düşmüş. Genel Başkanımız hafta sonu, mutfaktaki yangına çözüm bulmak için çalıştı, sorunun paydaşlarıyla bir araya geldi. Sonrasında da Erdoğan Şahsım Hükümetinden, 6 maddelik bir tedbir paketini uygulamasını istedi.

Bu tedbirleri bir kez daha hatırlatalım:

Bir, Ziraat Bankası çiftçiye derhal 3 ay geri ödemesiz, faizsiz kredi versin.

İki, çiftçimizin su ve elektrik borçlarının faizi silinsin. Kalan borç, çiftçinin gelire göre yeniden yapılandırılsın. Çiftçinin kullandığı elektrikte KDV, TRT Payı gibi ek kalemler tümüyle kaldırılınsın.

Üç, Bankalarda ve Tarım Kredi Kooperatiflerinde, takibe düşen çiftçi borçlarının faizleri derhal silinsin. Bu kredilerin geri ödemeleri 6 ay ertelensin.

Dört, tarımsal üretimde kullanılan mazottan alınan KDV, önümüzdeki 6 ay boyunca kaldırılınsın, son açıklanan tarımsal girdi destekleri, en az iki katına çıkarılınsın.

Beş, gıda ürünlerinin çoğunda uygulanan yüzde 8’lik KDV, önümüzdeki 6 ay boyunca sıfırlansın.

Alti, Cumhuriyet Halk Partili belediyelerimizin pek çoğu, kooperatiflerle iş birliği yaparak, ucuz ve kaliteli gıdaya erişim sağlayan imkânlar sunuyor. Bu uygulama, hangi partiden olursa olsun, tüm belediyelere yaygınlaştırılsın.

Genel Başkanımız, marketlere de, milletle dayanışma için, “Un, yağ, süt, bulgur, makarna, mercimek, yumurta, peynir, tuz ve her ay bir çeşit sebze, şu zor dönemde zam yapmayın” çağrısında bulundu. Bugün gösterilen fedakârlık ve dayanışmanın, biz iş başına geldiğimizde, elbette unutulmayacağı da söyledi.

TL'deki Düşüş Şirket Bilançolarını Vuruyor

Türk Lirası'nın değerindeki serbest düşüş, şirketlerimizin bilançolarını da vuruyor. Ağustos sonu itibariyle reel sektörün, döviz açık pozisyonu yaklaşık 124 milyar dolardı. Dolar kuru Ağustos sonunda 8 lira 39 kuruştur. Şimdi 11 liranın üzerinde. Kurda yaklaşık 2 lira 66 kuruşluk artış var. Kur farkından, şirket bilançolarına 3 ayda gelen yük, tam 328 milyar lira. İş dünyasının çatı kuruluşları, “Faiz indiriyoruz, maliyet düşürüyoruz derken, bilançolarda kur kaynaklı tahribat, çok daha maliyetli” diye bas bas bağırma başladı. Tabii bunun faturası da, ya zam, ya işten çıkarma, ya da kapanan şirketler, bunların sonucunda da, artan işsizlik olarak, milletimize çıkacak. İş dünyası çok tedirgin. Kurda artan oynaklık ve risklere bağlı olarak, bütçe yapamıyorlar. Gelecek yıl; girdilerini kaçtan alacağını, kaçtan borçlanacağını, malını kaçtan satacağını öngörmekte çok zorlanıyor.

Döviz Krizinin Finans Ve Reel Sektör Krizine Dönmesi An Meselesi

Kurdaki artış ve oynaklıktan, ihracatçılarımız da memnun değil. Kaybolan öngörülebilirlik, ihracatçının fiyat vermesini her gün biraz daha güçleştiriyor. İç piyasada vadeli satışlar durmuş. Peşin parayla ticarete bile, kurdan gelen fiyat farkı, anında müşteriye yansıtılıyor. Böyle giderse yaşadığımız döviz krizinin, bir finans ve reel sektör krizine dönmesi an meselesi.

İlk Günahı da İşlediler

Devletin kur riski de çok yüksek. Hazine'nin, Eylül sonu itibariyle, toplam döviz borcu 144 milyar dolar. Bunun 32 milyar doları, yabancı parayla yurtiçinden alınan iç borç. Ekonomi yazınında kendi vatandaşından, yabancı parayla borçlanmaya “ilk günah” derler. Bu da Kayınpeder-Damat ikilisine nasip oldu. Ama bu, bunların işlediği günahların ne ilki, ne de sonuncusu... Eylül sonunda Hazine'nin, Merkez Bankasında tuttuğu döviz mevduatı, yaklaşık 15 milyar dolar. Bunu, Hazine'nin 144 milyar dolarlık borcundan düşersek, Hazine'nin döviz açık pozisyonu, yaklaşık 129 milyar dolar yapar. Eylül sonunda döviz kuru 8 lira 86 kuruştur. Şimdi 11 liranın üzerinde. Bu şekilde Hazine'nin iki ayda, kur farkından yazdığı zarar, 282 milyar lira. Bu tabii, daha çok vergi demek, daha çok faiz ödemesi demek ve millete evde ödettirilecek daha büyük bedeller demek.

Beyin Herkeste Vardır, Akıl Herkeste Yoktur

Gençlerin güzel bir benzetmesi var; “Beyin bir donanımdır. Herkeste bulunur. Ama akıl bir yazılımdır. Herkeste yoktur” diyorlar. Çok doğru bir laf. Ne yazık ki; Erdoğan Şahsım Yönetiminin akılsızlıklarının faturası, hep milletimize çıkıyor.

Bütçe Genel Kurul'a Gelmeden Tarih Oldu

Meclis'te görüşülen 2022 bütçesi, daha Genel Kurul'a gelmeden tarih oldu. Bütçede 2022 ortalama kur tahmini 9 lira 27 kuruş. Bugün dolar 11 lirayı geçti. Bu bütçenin artık ne faizi, ne de borcu tutar. Bütçede öngörülen maaş artışları, memuru da, emekliyi de enflasyona ezdirir. Sözleşmeliyi enflasyona ezdirir. Öngörülen yatırımlar, mevcut ödeneklerle yapılamaz. Çiftçiye verilen destekler yetmez. Bu bütçe esnafı da ayağa kaldırmaz. Bu bütçe sadece faiz lobilerini ve dolarla garanti verilen, yandaş müteahhitleri sevindirir. Şimdiden Osmangazi Köprüsü'nün geçiş ücretinin, 500 lirayı bulacağı gazetelerde yazılıp, çizilmeye başladı bile...

Devalüasyon Yandaşı Abat Etti, Milleti Perişan

Ekonomide “iktisadi kar” aldığınız kararların, örtük maliyetini de içerir. Ve çoğunlukla bu örtük maliyetler, açık maliyetlerden çok daha yüksektir. Onun için kamu yatırımları planlanırken, ince elenip, sık dokunur. Beş ölçülür, bir biçilir. Erdoğan'ın milletin başına bela ettiği, bu döviz garantili rant ihalelerinin örtük maliyetleri, yine kendisinin sebep olduğu devalüasyonla arşa çıktı. Devalüasyon yandaşı ve faiz lobilerini abad, milleti perişan ediyor. Eskişehir'de bir anne. SMA hastası çocuğunu yurt dışında tedavi ettirmek için düzenlenen bağış kampanyasında, yeterli parayı toplayamayınca, bunalıma girip yaşamına son verdi. Bu durum karşısında ne diyelim? Ne söyleyelim? Oysa bu ülkenin kaynakları, yandaş için değil de, millet için kullanılsaydı, SMA'lı yavrularımızın tedavileri için, kaynak bulmakta zorlanmayacaktık. Belki de o anne şimdi hayatta olacaktı.

Erdoğan İçin Milletimiz İkinci Tercih Bile Değil

Erdoğan Şahsım Hükümeti elinde, bir yanda dünyanın en pahalı arabalarının, hem de bunların en dolusunun alımında dünya şampiyonuyuz ama diğer yanda da sigorta borçlarını ödeyemediği için, yapılandırma isteyen milyonlar var. Bu taksimi kurt yapmaz, kuzulara şah olsa... Ekonomide yapılan bir tercih, diğer bir tercihten vazgeçştir. Ülkenin kaynakları vardır, ama kaynaklar Erdoğan'ın tercihlerine göre kullanılmaktadır. Erdoğan tüm tercihlerini yandaşları ve elin evlatları için yapmaktadır. Milletimiz, Erdoğan'ın ikinci tercihi bile olamamaktadır.

Kritik Yıl 2009

Erdoğan, 20 yıl önce iktidara geldiğinde, kucağında tüm dünyada güven uyandıran bir program buldu. Sorunlu, batık bankalar sistemden ayıklanmış, bankacılık sistemi güçlü bir hale getirilmişti. Yolsuzlukları engelleyecek çağdaş bir İhale Kanunu çıkarılmıştı, Merkez Bankası'na araç bağımsızlığı verilmişti. Bütün bunların üstüne bir de bizim gibi ekonomilere, tüm dünyadan ucuz kredi akmaya başlayınca, ekonomi uzun bir süre otomatik pilotta, rahat rahat ilerledi. Ama 2009'dan sonra, uçak otomatik pilottan alındı. Ondan sonra hatalar da ardı ardına yapılmaya başlandı. 2009'da döviz geliri olmayan şirketlere, dövizle borçlanma izni verildi. Şirketlerin döviz açık pozisyonu hızla arttı. Biz, o zaman meclis kürsüsünden çok uyardık. "Aman buna dikkat edin, şirketlerin açık pozisyonu başımıza bela olur" dedik. Aldığımız cevap, "Artık paradigmlar değişti" oldu. Bu tarihten sonra artan özel kesimin dövizle borçlanması, ülkemizin en kırılgan ekonomiler arasında, ilk beşe girmesine neden oldu.

Uyardık, Dinlemediler

Sermayenin yatırım iştahı yüksekken, ülkelerin hatalarını çok umursamaz, yarına bakar. Gözünü karartır ülkeye akar. Dünyadaki yükselen piyasa ekonomileri, 2002'den 2013'e kadar, işte böyle bir dönemi yaşamıştır. Tabii bu dönemi biz de yaşadık. Bunu yaşarken de hep şunu söyledik "Bak bu geçicidir bu fırsattan yararlanın, ekonomiyi tahkim edin" dedik. "Türk Lirasının suni şekilde, aşırı değerlenmesine izin vermeyin. Gelen paraları betona değil, döviz kazandıracak yatırımlara yönlendirin. Ülkemizin rekabet gücünü törpülemeyin. Likidite bolken, döviz rezervlerini güçlendirin, bu cari açığı yoksa sürdüremezsiniz" diye, çok uyardık. Cevap? Bize dediler ki, "cari açık finanse edildiği sürece sorun değil".

Yetkisi Çok Sorumluluğu Yok

Erdoğan Şahsım Hükümetleri, hep küresel risk iştahı bolken iş yaptı. Hep işler böyle gidecek sandı. Ama 2013 yılından sonra küresel sermayenin, seçiciliğinin artması, artık doğru politikaları uygulayan ülkeleri tercih etmesi dünyada yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Bu dönemde sermaye artık yanlış yapanı giderek daha fazla görüyor. Doğruları yapan ülkelere gidiyor. Hata yapma lüksü kalmadı. Ama Erdoğan bunun farkında değil. "Ne yapsam, ne söylesem, sermaye buraya akmaya devam eder" diye düşünüyor. Yaptığı hatalar nedeniyle sermaye kaçınca da, daha çok hata yapıyor. Hızını alamıyor, sağa sola saldırıyor. Olan bitenden kendi dışında herkesi sorumlu tutuyor. Hayat pahalılığı mı var? Marketler sorumlu. 128 milyar dolar mı buharlaştı? Damat sorumlu. Faiz mi yüksek? Faiz lobileri sorumlu. Ekonomi berbat mı oldu? Dış güçler sorumlu. Erdoğan'ın yetkileri çok, sorumluluğuysa hiç yok. Memnuniyetimizi Erdoğan'a, şikâyetlerimizi hep başkasına bildirmek durumundayız.

Cari Açık Parasal Değil, Yapısal Bir Sorundur

Hâlbuki bir sorunu çözenin ön koşulu, önce doğru teşhisi gerektiriyor. Doğru teşhis konmadan, doğru tedavi olmaz. Cari açık evet önemli bir sorundur. Ve finansal kırılganlığımızı artırmaktadır. Ama cari açık parasal değil, yapısal bir sorundur. Yapısal sorunlara da getirilecek parasal çözümler kalıcı olmaz. Cari açık Merkez Bankalarının değil, hükümetlerin çözmesi gereken bir sorundur. Eğitimden, altyapıya, teşvik mekanizmasından, sanayi politikasına, farklı pek çok eksen keser. Tüm bu eksenleri kapsayan tutarlı bir plan, gerçekçi bir strateji olmadan, sadece faizlerle oynayarak cari açık sorunu çözülmez.

Faizi Düşürmenin Reçetesi Belli

Faizin de, enflasyonun da düşmesini en çok biz isteriz. Çünkü bunlar vatandaşımızın cebini boşaltmaktadır. Ama bu, suni şekilde faizi baskılayarak olmaz. Faizi düşürmek için reçete bellidir. Önce doğruları yapacaksınız, riski azaltacaksınız, güveni artıracaksınız. Ekonomide kural olacak, kral olmayacak. Oyun içinde kural değiştirmeyeceksiniz. Enflasyon hedefini hükümet, Merkez Bankası'nın da görüşünü alarak belirledikten sonra o hedefin tutturulmasıyla ilgili politikalara hükümet karışmayacak. Bu Merkez Bankasının görevi olacak. Banka elindeki araçları bu hedefi tutturmak için, serbestçe kullanacak. Merkez Bankalarının en önemli sermayesi güvendir. Bankanın yöneticileri güven veren, liyakatli şahsiyetler olmalıdır. Güven ruh gibidir. Terk ettiği bedene asla geri dönmez. Artık ne Erdoğan'a ne de kadrolarına güven kalmıştır.

HAFTALIK BİLGİLENDİRME RAPORU MEDYA VE KURUMSAL İLETİŞİMDEN SORUMLU GENEL BAŞKAN BAŞDANIŞMANLIĞI

İlk İşimiz Merkez Bankası'na Yeni Bir Başkan Atamak

Dolayısıyla faizin düşmesi için yapılacak ilk iş, seçim sandığının derhal milletin önüne getirilmesidir. Ülkenin yeni kurullarla, yeni kurumlarla, yeni kadrolarla teçhiz edilmesidir. CHP olarak bunu gerçekleştirmeye hazırız. Gelir gelmez ilk işimiz, Merkez Bankası'nın araç bağımsızlığına sahip çıkacak, liyakatli, güvenilir, saygın, itibarlı bir Başkanı, atamak olacaktır. Ardından, Güçlendirilmiş Demokratik Parlamenter Sistemle, kuvvetler ayrılığını güçlendireceğiz. Can ve mal güvenliğini, kişi hak ve hürriyetlerini güvence altına alacağız. Hukukun üstünlüğünü sağlayacağız. Böylece hem ekonomide öngörülebilirliği artıracacağız. Hem de ülkede huzuru sağlayacağız. Yolsuzlukla Mücadelenin yasal altyapısını güçlendireceğiz. Kamu İhale Yasasını, uluslararası kabul görmüş normlara, uygun hale getireceğiz. Kamu yatırımlarında etkinliği sağlayacağız. Kara parayla sonuna kadar mücadele edeceğiz. Sistemik vergi affı uygulamalarına son vereceğiz. Herkesin vergisini rahat rahat ödeyeceği, ekonomik ortamı sağlayacağız.

Liranın İstikrarını Sağlayacağız

Türk lirasının istikrarını sağlayacağız. Sermayenin bol olduğu dönemlerde, döviz rezervlerimizi güçlendirme dâhil, gerekli makro-ihiyati tedbirleri uygulayacağız. Kapsamlı bir kalkınma stratejisiyle cari açık meselesini tüm boyutlarıyla ele alıp, çözeceğiz. Yeşil ve dijital ekonomideki dönüşümleri yakalayacağız. Ülkemizi bu alanlarda üst basamaklara çıkaracak adımları, kararlılıkla atacağız. Tarımı ve sağlığı stratejik sektörler olarak tanımlayacağız. Bu sektörlerde kendi kendimize yeterlilik hedefimiz olacak. Tüm dünya Refah 3.0'ı tartışırken, biz bunun dışında kalamayız. Çokça kazanacağız, hakça paylaşacağız. Kimsenin büyüme sürecinin dışında kalmasına, izin vermeyeceğiz. Kaynaklar yandaşa değil, millete gidecek. Ve elbette dağımıza, taşımıza, derelerimize sahip çıkacağız. Çevresel sürdürülebilirliği ve Paris İklim Anlaşması'ndan doğan, uluslararası taahhütlerimiz çerçevesinde, Yeşil Enerjiye Dönüşüm Stratejisi'ni kararlılıkla uygulayacağız.

Ne Yapacağımızı Biliyoruz, Kadrolarımız Hazır

Biz ne yapacağımızı biliyoruz. Ülkemizi Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılına taşımaya hazırız. Daha önce bu ülkeyi krizlerden çıkarmış, tecrübeli kadrolara sahibiz. Artık yapılacak bellidir. Seçim, seçim, seçim. Herkes bu saatten sonra, seçim talebini en güçlü şekilde dillendirmelidir. Milletimiz herkesin ne yaptığını gördü. Notunu da verdi. Şimdi kararını tebliğ etmek için, sandığı dört gözle bekliyor. Sandık geldiğinde de, Erdoğan Şahsım Hükümetine ve koalisyonun küçük ortağına tasdiknamesini verecek. Bunların hepsini evlerine gönderecek.